

**KADIN YAZARLARIN KALEMİNDEN
TÜRKİYE’DE KADIN SORUNLARI**

Merve DİLAVEROĞLU

**Yüksek Lisans Tezi
Gazetecilik Anabilim Dalı
Yrd. Doç. Dr. Hakan TEMİZTÜRK
2013
Her Hakkı Saklıdır**

**ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI**

Merve DİLAVEROĞLU

**KADIN YAZARLARIN KALEMİNDEN TÜRKİYE’DE KADIN
SORUNLARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Yrd. Doç. Dr. Hakan TEMİZTÜRK**

ERZURUM-2013

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ BEYAN FORMU

01/10/2013

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "Kadın Yazarların Kaleminden Türkiye’de Kadın Sorunları " adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

☒ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

☐ Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

01.10.2013

Merve DİLAVEROĞLU

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Y. Doç. Dr. Hakan Temiztar, danışmanlığında, Merve D. D. tarafından hazırlanan bu çalışma 21. / 10... / 2013.. tarihinde aşağıdaki jüri tarafından. Gazetecilik..... Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan Y. Doç. Dr. Hakan Temiztar İmza:
Jüri Üyesi Y. Doç. Dr. Salih Seyhan İmza:
Jüri Üyesi Y. Doç. Dr. A. Kadir Atık İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. / /

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM
Enstitü Müdürü

F-85/00/22.02.2012

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
KISALTMALAR DİZİNİ	V
TABLolar LİSTESİ.....	VII
ÖNSÖZ.....	VIII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK BASININDA KADIN GAZETECİLER

1.1. ERKEK EGEMEN BASIN VE KADIN GAZETECİLER.....	4
1.2. KADIN GAZETECİLER VE KÖŞE YAZARLIĞI	12
1.3. KADIN KÖŞE YAZARLARI	17
1.3.1. Nazlı Ilıcak	17
1.3.2. Ruhat Mengi	21
1.3.3. Nihal Bengisu Karaca	22
1.3.4. Zeynep Oral	25
1.3.5. Ece Temelkuran.....	30

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE KADIN SORUNLARI VE TÜRK BASINININ YAKLAŞIMI

2.1. KADIN SORUNLARI	33
2.1.1. Temel Haklar	40
2.1.2. Eğitim	44
2.1.3. Siyasete Katılma	48
2.1.4. İş Hayatı	53
2.1.5. Kılık-Kıyafet/Başörtüsü	58
2.2. TÜRK BASININDA KADIN SORUNLARI	68

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM**KADIN YAZARLARIN KADIN SORUNLARINA YAKLAŞIMLARI**

3.1. NAZLI ILICAK	83
3.2. RUHAT MENGİ	93
3.3. NİHAL BENGİSU KARACA	101
3.4. ZEYNEP ORAL	110
3.5. ECE TEMELKURAN	122
 SONUÇ	 126
KAYNAKÇA	129
ÖZGEÇMİŞ	144

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KADIN YAZARLARIN KALEMİNDEN TÜRKİYE’DE KADIN SORUNLARI

Merve DİLAVEROĞLU

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Hakan TEMİZTÜRK

2013, 144 sayfa

Jüri: Yrd. Doç. Dr. Hakan TEMİZTÜRK

Yrd. Doç. Dr. Salih SEYHAN

Yrd. Doç. Dr. A. Kadir ATİK

Bu tezin amacı, Türkiye’de kadın sorunlarını ve bu sorunların doğurduğu sonuçları kadın yazarların gözüyle değerlendirmektir. Bu amaçla çalışmada, ulusal gazetelerde köşe yazarlığı yapmış beş kadın yazarın (Nazlı ılıcak, Ruhat Mengi, Nihal Bengisu Karaca, Zeynep Oral, Ece Temelkuran) Ocak 2008-Ocak 2012 tarihleri arasındaki köşe yazıları incelenmiş ve bu sonuçlardan çıkan Türkiye’de kadın sorunları bir bölümde ayrı başlıklar altında açıklanmıştır. Kadın yazarlar, yazılarında daha çok eğitim, iş hayatı, siyasete katılma, kılık-kıyafet ve başörtüsü gibi sorunları işlemiştir. Uygulama bölümünde kadın yazarların köşe yazılarından derlenen bu “kadın sorunları” ile ilgili görüşleri ve sorunların çözümüne ilişkin önerilerine yer verilmiştir. Kadın sorunlarının kadın yazarlar gözüyle değerlendirilmesi, “erkek egemen basın” ve “kadın gazeteciler ve köşe yazarlığı” konularının da irdelenmesini gerekli kılmış ve tezde bu konulara da yer verilmiştir.

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

PEN FROM WOMEN WRITERS ON WOMEN'S ISSUES IN TURKEY

Merve DİLAVEROĞLU

Advisor: Assist. Prof. Dr. Hakan TEMİZTÜRK

2013, Page: 144

Jury: Assist. Prof. Dr. Hakan TEMİZTÜRK

Assist. Prof. Dr. Salih SEYHAN

Assist. Prof. Dr. A. Kadir ATİK

The aim of this thesis, the problems of women in Turkey through the eyes of women writers, and to evaluate the consequences of these problems. For this purpose, a columnist for national newspapers, five women, (Nazlı ılıcak, Ruhat Mengi, Nihal Bengisu Karaca, Zeynep Oral, Ece Temelkuran) the author made between January 2008 and January 2012 were examined and the results of columns in a section of the women's issues in Turkey are described under separate headings. Women authors, writings, more education, work and participation in politics, issues such as dress code and processed headscarf. Compiled from the writings of women writers in the corner of the application of this "women's issues" related to the opinions and suggestions for the solution of problems. Assessment of women's issues through the eyes of women writers, "press the male-dominated" and "female journalists and columnist for" necessitated the examination of the issues and the issues are presented in this thesis.

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
Akt.	: Aktaran
ANAP	: Anavatan Partisi
Bianet	: Bağımsız İletişim Ağı
Bk.	: Bakınız
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
Din-Bir-Sen	: Özerk Diyanet Vakıf Çalışanları Birliği Sendikası
DP	: Demokrat Parti
DSP	: Demokratik Sol Parti
DYP	: Doğru Yol Partisi
ERG	: Eğitim Reformu Girişimi
FP	: Fazilet Partisi
KA.DER	: Kadın Adayları Destekleme Derneği
KAMER	: Kadın Merkezi Vakfı
KSGM	: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
MEDİZ	: Medya İzleme Grubu
MKYK	: Merkez Karar Yönetim Kurulu
M.Ö.	: Milattan Önce
MTM	: Medya Takip Merkezi
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Teşkilatı
ÖSS	: Öğrenci Seçme Sınavı
SHP	: Sosyal Demokrat Halkçı Parti
S.y.	: Sayfa yok
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
Vb.	: Ve benzeri
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu
Yy.	: Yüzyıl

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1. 2011 Yılı Gazete ve Dergilerin Yayın Bölümünde Çalışan Personelin Kadrolarına Göre Sayısı	13
Tablo 1.2. 2011 Yılı Gazetelerde Ve Dergilerde Çalışanların Eğitim Durumuna Göre Sayısı	15
Tablo 1.3. 2011 Yılı Gazete ve Dergilerin Yayın Bölümünde Çalışan Personelden Mesleki Bölümlerden Mezun Olanların Sayısı	15
Tablo 2.1. Seçim Yıllarına Göre Kadın Parlamenter Sayısı Ve Toplam İçindeki Payı .	49

ÖNSÖZ

Ülkemizde “yazarlık” denildiğinde erkek yazarlar akla gelmekte ve kadınlar bu kategorinin içerisine çok fazla girememektedir. Bir kadın, yazar veya gazeteci ise “kadın yazar” ve kadın gazeteci” olarak nitelendirilmektedir. Çünkü “yazar” ve “gazeteci” kavramına “erkek” anlamı yüklenmiştir. Herhangi bir meslekte özellikle “kadın” vurgusu yapılmazken “yazar” ve “gazeteci” bir kadından bahsederken bu kavramların önü doldurulmaktadır. Bu durum kadınların bu alanda, erkeklerle aynı işi yaptıkları halde aynı şekilde değerlendirilmelerini engellemektedir.

Özellikle, basında kadına karşı yapılan ayrımcılık diğer alanlarda da etkisini göstermektedir. Kadınlara, sosyal hayatta, iş hayatında, siyasi hayatta “kadın” olmanın zorluğu yaşatılmakta ve bu alanlarda kadının hak ettiği mertebeye ulaşması engellenmektedir.

Günümüzde kadınlar, eğitim görüp, iş hayatında geçmişe oranla daha fazla yer almalarına rağmen aynı sorunlar devam etmektedir. İş hayatı da beraberinde kadınlara daha fazla sorun yüklemektedir. Kadın sorunları, kadınların yer almadığı platformlarda erkekler tarafından tartışılmakta ve çözüme kavuşturulmayı beklemektedir.

Bu çalışmanın konusunu, kadın yazarların gözüyle Türkiye’de yaşanan kadın sorunları oluşturmaktadır. Mesleğinde başarıyı yakalamış “kadın köşe yazarları”, bulundukları konumu kendileri için değil toplumun sorunları ve bu sorunların çözümü için kullanmışlardır. Kadın haklarını savunan ve bu haklara yalnızca söylemleri değil eylemleriyle de destek veren Nazlı Ilıcak, Ruhat Mengi, Nihal Bengisu Karaca, Zeynep Oral ve Ece Temelkuran, bu yönleriyle kadınların medyadaki savunucuları olmuştur. Tezde, seçilen kadın yazarların, kadın sorunlarına bakış açıları, bu sorunların çözümüne yönelik önerileri ve çabaları söylem analizi yöntemiyle incelenmiş ve yorumlanmıştır.

Çalışmama bilgi ve tecrübeleriyle katkıda bulunan danışman hocam sayın Yrd. Doç. Dr. Hakan Temiztürk’e, çalışma boyunca kaynak bulmamda maddi desteğini hiçbir zaman esirgemeyen babam Hüseyin Dilaveroğlu’na ve manevi desteklerinden dolayı aileme teşekkürlerimi arz ederim.

GİRİŞ

Türkiye’de kadınların gerek sosyal yaşantısı, gerek eğitimi, gerek iş hayatında yer alması gerekse de politikayla uğraşması yıllarca tartışılmıştır. Bu durumun kadınlara getirisi olmakla birlikte kadınlardan birçok da götürüsü olmuştur. Kadın sorunları çoğu zaman kadınların içinde bulunmadıkları sırf erkeklerin konuşup tartıştığı alanlarda incelenmiş ve irdelenmiştir.

Kadına kendisini anlatacak, gerektiğinde savunacak ortam hazırlanmak yerine “erkek egemen” toplumumuz kadının sorunlarını kendisi ele almaya çalışmıştır. Türkiye Cumhuriyeti devletinin kuruluşundan geçen yıla kadar yürürlükte olan Medeni Yasa erkeği ailenin reisi ilan etmiştir. Şimdi bu yasa değişmiştir ancak genel toplumsal yaklaşım yine aynı kalmıştır. Kadınların büyük çoğunluğunun ekonomik olarak erkeğe bağımlı olduğu ve evlilik kurumunu “yaşam garantisi” olarak kabul ettiği bir toplumda yasanın değişmesiyle toplumsal gerçeklik değişmemiştir. Ekonomik ve toplumsal olarak bağımlı bir konumda olan kadın kendisine atfedilen “zayıf, kırılgan, duygusal, pasif” rollere sokularak kendi derdini bile anlatmaktan aciz duruma düşürülmüştür.

Kadın sürekli “mağdur, korkak, güçsüz” gösterilmiş, erkek ise, “güçlü, cesur, kahraman” sıfatlarıyla anılmıştır. Kadını bu sıfatlarla belli kalıplara sokan anlayış onun yerinin korunaklı ortamı olan evi olduğunu bunu kendisine hissettirmeden empoze etmiştir. Kadın evi olan özel alanla sınırlandırılıp onun dışındaki sosyal ve kamusal alanlardan uzak tutulmuştur.

Sosyal hayatta, “kadının yeri kocasının yanındır”, “kadın kocası izin vermedikçe evden çıkamaz”, “kocasına hizmetçi olmayan kadın kadın değildir”, “er kişi konuşurken kadına susmak düşer” gibi kadını aşağılayan anlayış yıllardır süregelmiştir.

İlk dönemlerde kadını mahremiyet algısı ile eve kapatıp onun gelişmesi ve ilerlemesini engelleyen anlayış var olmuştur. Daha sonra başlayan yeni dünya düzeni ile birlikte ise kadın kapitalizm pazarında en büyük sermaye olarak kullanılmıştır. Bir dönem cahil bırakılarak pasifleştirilen kadın zamanla cinselliği ön planda tutularak pasif hale getirilmiştir.

Kadın zamanla birtakım haklar elde etmiş ve bu hakları kullanmaya başlamıştır. Ancak yine de kendisini sürekli bir baskı altında hissetmiştir. Kendisine yalnızca eş ve anne rolleri biçilen kadın, birçok alanda da cinselliğiyle ön planda tutulmuş ve bu yönüyle var edilmeye çalışılmıştır. Bunu gerçekleştirmeye çalışan anlayış, en büyük destekçisi olarak medyayı kullanmıştır. Kadının ilerlemesi ve gelişmesi önündeki engeller medya ve moda olmuştur.

Basında kadın; iş ve toplumsal hayattaki başarılarından çok, töre cinayetleri, intihar, tecavüz, şiddet gibi haberlerle yansıma bulmuştur.

Girişte belirtilen kadına yönelik yaklaşıma ilişkin çizilen bu çerçevede *Kadın Yazarların Kaleminden Türkiye’de Kadın Sorunları* başlıklı tez çalışması, Türkiye’de kadına bakış açısını, kadın sorunlarını, *Nazlı Ilıcak*, *Ruhat Mengi*, *Nihal Bengisu Karaca*, *Zeynep Oral* ve *Ece Temelkuran*’ın yazılarıyla konu edinmiştir.

Bu tez, okuyup eğitim almış, iş sahibi olmuş, özgür yaşamayı başarmış, özellikle günümüzde dördüncü kuvvet olarak adlandırılan medyada kendisine yer bulmuş kadın yazarların, kendileri gibi eğitim alamamış ve birçok sorunla uğraşmak zorunda kalan hemcinsleri ile ilgili kaleme aldıkları yazıları inceleyip, bu toplumsal sorunun çözümüne ilişkin katkı sağlamayı amaçlamıştır.

Araştırmada, kadın sorunlarına yalnızca söylemleriyle değil eylemleriyle de destek veren kadın yazarlara yer verilmiştir. Medyada kadının adının olmamasına rağmen tezde yer alan yazarlar bir takım mücadeleler sonucu şimdiki konumlarına ulaşabilmişlerdir. Belli bir mücadeleden geçerek bu konuma gelebilen yazarlar, tez için seçilen konuya da örnek oluşturmuşlardır.

Tezde, *Sabah Gazetesi* (*Nazlı Ilıcak*), *Vatan Gazetesi* (*Ruhat Mengi*), *Habertürk Gazetesi* (*Nihal Bengisu Karaca*), *Cumhuriyet Gazetesi* (*Zeynep Oral*) ve *Milliyet Gazetesi* (*Ece Temelkuran*)’nden, bazı konularda görüşleri birbirlerinden tamamen farklı yazarlar seçilmiştir. Farklı görüşlerdeki yazarların seçilmesine özellikle dikkat edilmiş ve tezde tarafsızlığa ve ileri sürülen tezin kanıtlanabilirliğine katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Araştırmada, ulusal gazetelerde köşesi bulunan beş yazarın *Ocak 2008-Ocak 2012* tarihleri arasındaki kadın sorunlarıyla ilgili yazıları incelenmiştir. Geriye dönük bir incelemeyle konunun materyaline daha hızlı ve kolay ulaşılmıştır. Tezde ele alınan konunun incelenmesi söylem analizi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Yazarların köşelerinde kadın sorunlarına yer verip vermedikleri, hangi olayları sorun olarak görüp, hangilerini sorun olarak görmedikleri, yaşanan sorunlara çözümde bulunup bulunmadıkları incelenmiş ve yorumlanmıştır.

Bu tez, ülkenin hemen her yerine ulaşmakta olan ulusal gazetelerde yazan, fikirlerini toplumun her kesimine duyurabilen kadın gazetecilerin, kadın sorunlarına yaklaşımlarını incelemesi bakımından farklı bir çalışma olmuştur. Bugüne kadar “Türkiye’de kadın hakları” ve “kadın sorunları” üzerine birçok tez yazılmış ve araştırma yapılmıştır. Ancak bu tez, erkek egemenliğinin baskın olduğu, çok az sayıda kadının kendine yer bulabildiği medyada, kadın haklarını ve kadın sorunlarını, kadın gazetecilerin kaleminden incelemesi bakımından farklılık göstermiştir.

Çalışmanın *Birinci Bölüm*’ünde, kadınların dergi ve gazetelerde yer almaya başlamaları, kadınlara ilişkin yayın yapan gazete ve dergilerin ortaya çıkışı, kadın gazetecilik tarihi, erkek egemen basın ve kadın gazetecilerin karşılaştıkları engeller, son yıllarda kadınların medyada yer alışı biçimleri ve tezin üçüncü bölümünde yazıları kullanılan yazarların biyografisi yer almıştır.

İkinci Bölüm’de, tez için seçilen beş yazarın yazmış oldukları köşe yazılarından yola çıkarak “Türkiye’de kadın sorunu” olarak görülen sorunlara beş ayrı başlık altında yer verilmiştir ve ayrı bir başlık altında da “*Türk Basınında Kadın Sorunları*” incelenmiştir. Bu bağlamda, *Habertürk Gazetesi*, *Hürriyet Gazetesi* ve *Zaman Gazetesi*’nin, *Ocak 2013* “kadın” konulu haberleri incelenmiş ve “kadın sorunları”nın yer aldığı haberlere yer verilmiştir.

Üçüncü Bölüm’de, *Nazlı Ilıcak*, *Ruhat Mengi*, *Nihal Bengisu Karaca*, *Zeynep Oral* ve *Ece Temelkuran*’ın, *Ocak 2008-Ocak 2012* tarihleri arasındaki “kadın sorunları” olarak sıralanan konulara ilişkin köşe yazıları söylem analizi yoluyla incelenmiş ve yazarların kadın sorunlarına yaklaşımlarına yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK BASININDA KADIN GAZETECİLER

1.1. ERKEK EGEMEN BASIN VE KADIN GAZETECİLER

Türkiye’de kadının toplumsal konumu Tanzimat Dönemi’nde tartışılmaya başlanmıştır. Bu dönemde bazı aydınlarca kadın hakları ve kadınların toplumsal hayata kazandırılması gerektiği dile getirilmiştir. Yeni yeni okulların açılmasıyla kızlara verilen tahsil imkânları kadınlar arasında aydın bir zümrenin oluşmasına vesile olmuştur. Bu dönemde kadın yazarlar tanınmaya başlamıştır. (İnan, 1968: 82)

Kadınlara yönelik gazete ve dergilerin çıkarılmak istenmesi kadınlar arasında memnuniyet ve teşvik yaratmıştır. Kadınların gazete ve dergi okuyucusu olarak gündeme gelmeleri, önceleri kısmen daha sonra ise tümüyle kadınlara yönelik bir basının oluşmasını ve gelişmesini sağlamıştır. (Karaman, 2006: 20) Kadın hareketinin, özellikle İstanbul merkez başta olmak üzere çevre şehirlerde etkileri görülmüştür. Bu durum, kısa zaman içinde kadın yazınının da gelişimini sağlamıştır. Avrupa’da olduğu gibi Osmanlıda da kadın-erkek arasındaki sosyal ve kültürel egemenlik ilişkilerini tartışmaya açan kadın hareketi, çok geçmeden, kadınların gayretiyle de olsa erkek aydınlar tarafından da destek görmüştür. (Kutlar, 2010: 2)

Kadınlar için çıkarılan, onlara ilişkin sorunlara özgü yayınlar yapan, kadınların yazdığı mektup, makale, yorum ve görüşleri yayınlayan gazete ve dergiler şunlardır: Terakki-i Muhadderat (ilk kadın dergisi), Vakit, Mürebb-i Mukadderat, Aile, İnsaniyet, Hanımlar, Mürüvvet, Hanımlara Mahsus Gazete, Mehasin, Kadın, Alem-i Nisvan, Kadınlık. (Karaman, 2006: 20)

1868 yılında çıkan Terakki Gazetesi kadın mektuplarına ilk defa yer vermiş, ancak yazarların kimliklerini belirtmemiştir. İlk kadın dergisi, 1869’da Terakki Gazetesi tarafından Pazar günleri haftalık çıkarılan Terakki-i Muhadderat dergisidir. Terakki-i Muhadderat sütunlarında, o günün Avrupası’yla karşılaştırmalar yapılarak Osmanlı toplumunda kadının geri bırakılmasını eleştiren yazılar, ağırlık noktasını oluşturmuştur. Dergide, daha çok kadının toplumdaki yerini eleştiren mektuplara yer verilmiş, Batı’daki kadın hareketleri konusunda da haberler yer almıştır. (Gökçimen, 2008: 12)

Kadınlar tarafından çıkarılan ilk dergi ise Şükûfezar'dır. Günümüze ilk dört sayısı ulaşan Şükûfezar, 1886'da Arife Hanım tarafından çıkarılmıştır ve hemen hemen bütün yazarları kadındır. Şükûfezar'da dikkati çeken bir husus, yazar kadınların kendilerini koca veya baba adıyla değil, sadece kendi adlarıyla tanıtmalarıdır. (Biçer, 2008: 43)

Kadınlar tarafından çıkarılan dergilerden biri de Mürüvvet adlı dergidir. Dergi, konuları, yazıları 'haftalık politik haberler', 'dış politika haberleri', edebiyat, mizah, gibi başlıklar altında toplayarak bir ilki gerçekleştirmiştir. Dergi, dünyaca ünlü kadınlar, eğitim sorunu gibi konulara, kadın yazarlara ve şairlere ağırlıkla yer vermektedir. Fitnat Hanım, Leyla Hanım (Saz), Nigar Hanım ilk kez bu dergide isimlerini duyurmuşlardır. (Koçer, 2009: 97)

1895'de ise başyazarı ve kadrosunun çoğunluğunu kadınların oluşturduğu Hanımlara Mahsus Gazete yayınlanmaya başlamıştır. Aralıksız 13 yıl yayınlanan dergide dikkat çeken hususlardan biri, yazarlarının dönemin aydın bürokrat kesiminin kızları ya da eşleri olan iyi eğitim görmüş entelektüel hanımlar olmalarıdır. Dergide, özellikle diğer ülkelerden de örnekler verilerek kadınların her işi yapabileceklerine olan inançları pekiştirilmeye çalışılmıştır. (Gökçimen, 2008: 13)

Kadınlara ilişkin yayın yapan gazete ve dergiler basın hayatında kendini topluma kabul ettirmiştir. Aynı zamanda yazar ve yönetici niteliği olan kadın gazetecilerin en önemlileri arasında Selma Rıza, Emine Semiye Hanım ve Fatma Aliye Hanım, Halide Salih (Halide Edip Adıvar), Nigar Bint Osman (Nigar Hanım), Selma Servet Seyfi gibi isimler yer almaktadır. Bunların arasında Selma Rıza, ilk kadın gazetecimiz olarak kabul edilir. 1908'den önce ağabeyi Ahmed Rıza'nın yanına, Paris'e kaçarak orada yayımlanan Meşveret ve Şûrâ-yı Ümmet gazetelerinde ilk kadın Jön Türk olmasının da etkisiyle politik yazılar kaleme almıştır, fakat ülkeye geri döndükten sonra gazetecilik yapmamıştır. Ayrıca Ahmet Rasim "Ahmet Rasime ve Leyla Feride", Celal Sahir de "Jülide Sahir, Jülide" takma adları ve imzaları ile yazılar yazmışlardır. (Karaman, 2006: 21)

II. Meşrutiyet döneminde, kazanılan yeni toplumsal ve siyasi haklar sonucunda, kadın dergilerinin sayısında artış gözlemlenir. Bu dönemin başlıca kadın dergileri, 1908

yılında yayımlanan Demet ve Mehmet Rauf'un yayımladığı Mahasin 'dir. Ayrıca, bu dönemde Selanik'te Kadın ve Mefharet adlı iki kadın dergisi yayımlanmaya başlamıştır. Bu gazete ve dergilerin dışında, 1913'ten itibaren Müdafaa-i Hukuk-u Nisvan derneğinin yayın organı olarak yayımlanan Kadınlar Dünyası da kadın hakları mücadelesinde önemli bir araç olmuştur. (Biçer, 2008: 45)

Meşrutiyetin ilanıyla birlikte kadınlar İkdâm, Tanin, Servet-i Fünun, Sabah, Millet gibi İstanbul'da çıkan gazetelerde de yazılar yazarak taleplerini dile getirmişlerdir. (Gökçimen, 2008: 13)

Basın hayatında yer almış basın organlarında yazıları yayınlanan kadın gazeteciler ele aldıkları konular açısından dönemin sözcüsüdürler. İlk önceleri daha çok kadın haklarıyla ilgilenen ve bu konuda yazıları yayınlanan kadın gazeteci ve yazarlar II. Meşrutiyetin ilanından sonra daha çok sosyal konularla ilgilenmişlerdir. (Karaman, 2006: 23)

Cumhuriyet döneminde kadına tanınan kimi haklar bir taraftan toplumda kadının yerini yeniden tanımlarken, bir taraftan da kadının basında okuyucu ve tüketici olarak görülmesine yol açmıştır. Kadınlar bu dönemde gazeteciliği asıl iş edinmiştir. Ancak, Cumhuriyetin ilk yıllarında gazetecilik yapan kadınların çoğunluğu, kocalarının etkin rol oynadığı gazete ve dergilerde çalışmıştır. Sabiha Sertel, Rezzan Yalman, Advîye Fenik bunlardan birkaçıdır. (Karaman, 2006: 25)

Cumhuriyet döneminin önemli yazarlarından biri olan ve aynı zamanda Kurtuluş Savaşı'nda cephede mücadele veren Halide Edip de bir kadın yazar ve gazeteci olarak öne çıkmıştır. Mütareke döneminde ve sonrasında yazdıklarıyla dikkat çeken Halide Edip Adivar, Vakit, Akşam, İkdâm, Son Telgraf, Tan, Yedigün gibi gazetelerde yazmıştır. (Karaman, 2006: 25) 1980 sonrasında feminist hareketin önem kazanmasıyla Halide Edip'in ismi yeniden yoğun olarak anılmaya başlanmıştır. Eserlerinde çerçevesini çizdiği "ideal kadın" tipiyle kendi yaşamının özdeşlikler taşıması, onu kadın hareketinin simgelerinden biri hâline getirmiştir. Yazarın simge hâline gelmesini sağlayan görüşleri, romanlarının dışındaki yazılarına da yansımıştır. (Bilge, 2012: 44)

Özellikle 1980'li yıllarda kadın haklarının gelişiminin etkisiyle bazı gazeteler kadın sayfası ya da ekleri hazırlamaya yönelmişlerdir. Burada yer alan kadın

gazetecilerin büyük bir bölümü de ağırlıklı olarak kadın konularına eğilmişlerdir. Artık kadın için de gazetecilik bir meslek haline gelmiştir. Bu açıdan Türkiye’ye basının ilk girdiği dönemlerde gazeteciliğe başlayan kadınların durumu ile 1980 sonrasında gazeteciliğe başlayanların durumu birbirinden farklıdır. 1980 sonrasında gelişen dergi yayıncılığı da kadın gazetecilerin sektöre girişini kolaylaştırmıştır. Pek çok kadın gazeteci dergiler aracılığıyla sektöre girerken bu dergilerin yönetim kademelerinde de kadın gazeteciler yer almıştır. (Karaman, 2006: 28)

Kadınların gazetecilik mesleğinde çoğunlukla yer alması 1980’li yıllara dayanır. Ayşe Asker’e (1990) göre, günümüz kadın gazetecileri ilk kadın gazetecilere göre farklı özellikler gösterir:

1. İlk kadın gazeteciler varlıklı ve tanınmış aile kızları olmasına karşılık günümüzde gazetecilik yapan kadınlar çoğunlukla orta sınıfın kızlarıdır.
2. İlk kadın gazeteciler özel eğitim almış kimselerdi. Oysa günümüzde gazetecilik yapan kadınlar Cumhuriyet döneminde eğitimde sağlanan fırsat eşitliğinden yararlanmışlardır. Çoğunluğunu ise gazetecilik dalında da eğitim veren Basın Yayın Yüksek Okulu mezunları oluşturur.
3. İlk kadın gazeteciler çoğunlukla şiir, roman, öykü gibi yazın dallarında da ürün vermişlerdir. Bugünkü kadın gazeteciler içinde ise çevirmenlik, yazarlık yapanlar yok denecek kadar azdır.
4. İlk kadın gazeteciler kadın hakları konusunda yazılarla gazeteciliğe başlamışlardır. Bugünkü kadınlar daha çok 1980’li yıllarda gazeteciliğe başlamışlardır. Bunda ülkenin toplumsal ekonomik gelişmesi yanında aldıkları gazetecilik eğitiminin de rolü vardır. Kadın haklarına olan ilgileri ise kişisel çabalardan öteye gitmemektedir.
5. İlk kadın gazeteciler için gazetecilik, seslerini duyurabilecekleri bir araçtı. Günümüzde gazetecilik yapan kadınlar için ise gazetecilik bir meslektir. (s. 118-119)

1990’ların başından itibaren özel yayıncılık şirketlerinin sayılarının hızla artmasıyla birlikte özellikle görsel medya ve sinemada kadınların sayısının arttığı ve daha üst konumlara gelebildikleri gözlenmekteyse de medya sektöründe çalışan kadınlar genelde orta düzeydeki pozisyonlarda yer almış, yönetim kademesi genellikle

erkeklerden oluşmuştur. Medya sektöründe üst düzey görevlerde kadın istihdamının yetersiz olması yanında sektörde kadınların mülkiyet sahipliğinde de eşitsizlikler mevcuttur. Ülkemizde mülkiyet sahipliğine ilişkin kapsamlı bir araştırma bulunmamakla beraber, medya sektöründe kadınların mülkiyet oranının çok düşük seviyelerde olduğu ve yerel medyada mülkiyet sahipliğinin ise daha çok ailevi bağlar nedeniyle ortaya çıktığı tahmin edilmektedir. (KSGM, 2008: 11)

Özel yayıncılık şirketlerinin artmasıyla birlikte, ticari amaçlı televizyonların ucuz magazin programlarına yönelmesi basını magazinleşmeye itmiştir. Bu durum hem basın alanında hem de yayın alanında kadın cinselliğinin daha çok kullanılmasına yol açmıştır. Aynı zamanda köşe yazarları arasında star dönemini başlatmıştır. Bunun sonucunda basın alanında Deniz Akkaya, Pakize Suda, Ayşegül Aldinç gibi manken-şarkıcılar köşe sahibi olmuşlardır. Televizyon kanalları, organize ettikleri güzellik yarışmalarının finalistlerini haber spikeri, sunucu yaparken, bir dönem Sibel Can'ın ana haber bülteni sunması konusu bile kamuoyunda tartışılmıştır. Gazete sayfalarında sürekli genç bir manken ya da şarkıcının gelecekteki mesleklerinin gazetecilik, programcılık, spikerlik olacağını belirtenlerin haberlerine yer vermişlerdir. (Karaman, 2006: 29)

Lale Kabadayı, Kadınlar ve Medya¹ başlıklı çalışmasında gazeteci Vivet Kanetti'nin, işlerini kaybeden kadın gazetecilerle ilgili mektubuna yer vermiştir. Kanetti'ye göre, son yıllarda yazılı ve görsel basında uzmanlık seviyesine ulaşmış, birikim ve tecrübe sahibi, okurların nezdinde inandırıcılık kazanmış kadın gazetecilerin meslek dışına itilmesi ve yerlerinin sistematik olarak “basın dışından” kadınlarla (şarkıcı, sinema oyuncusu, manken, radyo DJ'yi, edebiyatçı adayları) doldurulması yönünde eğilim bulunmaktadır. (akt. İmançer, 2006: 103)

Kabadayı'ya göre, niceliğin artması ancak niteliğin düşmesine yol açan bu durumda uzmanlık, araştırma, yorum gerektiren haberler erkek habercilerin alanına bırakılmış, mesleğe yeni sokulan kadınlara ise hayatın hafif, duygusal, oyalayıcı konuları kalmıştır. Bu nedenle, mesleklerinde belli bir ustalığa varmış kadınlar hak etmedikleri halde erken emekliliğe yöneltlmıştır. (akt. İmançer, 2006: 104)

¹ Çalışma, “Women and the Media: The Profile Of Turkish Women Reporters , Their Understanding of News and Their Definition of Women “ başlığı altında , **8. Uluslar ve Disiplinlerarası Dünya Kadın Kongresi**'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur, 21-26 Temmuz 2002, Kampala-UGANDA.

Medya ürünleri üzerinde toplumsal cinsiyet bağlamında ilk çalışanlar olan feminist araştırmacılar öncelikle kadın ve erkek gazeteciler üzerine odaklanmıştır. Sektöre bu çerçeveden bakıldığında diğer sektörlerde olduğu gibi medyada kıdemli yöneticiler arasında kadınları görme ihtimalinin düşük olduğu ve kadınların erkek meslektaşlarından daha az ücret aldığı ortaya konmuştur. (Erdoğan, 2011: 34)

Semra Somersan “Erkek Şoven Ülkenin Erkek Mesleği: Gazetecilik” başlıklı yazısında, 20 haber gazetesinde, gazete başına bir kadın yöneticinin dahi olmadığını tespit etmiştir ve *“demokrasi havarisi gazetelerde durum farklı değil; kadınlar sadece alt kademelerde temsil ediliyor, nisbi köle olarak çalışıyorlar”* değerlendirmesini eklemiştir. (akt. Erdoğan, 2011: 34)

Basında istihdam edilen kadınların çoğu en düşük düzeyde konumlandırılmakta; haber muhabiri, magazin yazarı ve kadın sayfası yazarı olarak kurumsal hiyerarşinin en altında yoğunlaşmaktadır. (Erdoğan, 2011: 34)

Türk medyasının A takımını, “erkekler kahvehanesi” olarak nitelendiren Kanetti’ye göre, basındaki kadın çalışanların çalışkanlık, koşuşturma, büyük fedakârlık, az maaşla muhabirlik gibi durumlar söz konusu olduğunda sayıları çok fazla ancak iş statü kazanmaya, makam sahibi olmaya gelince değişmektedir. Yani sorun kadınlar prestij kazandığı ve A takımına geçtiği zaman başlamaktadır. Tuhaf bir şekilde bu noktada kadınlar dışlanmaktadır. Ankara’nın takibi, devletle en yüksek seviyede diyalog, fikri tartışmalar hepsi erkeklerin tekelindedir. (akt. Özcan, 1999)

Kadın gazeteciler, tüm güçlükleri göğüsleseler, özveriyle çalışsalar da “erkek egemen” toplum, kadınların önüne erkek meslektaşları açısından söz konusu bile olmayan yeni engeller koymuştur. Doğan Tılıç’ın görüştüğü bir Türk kadın gazeteci erkek arkadaşlarının haber kaynaklarıyla kurdukları ilişkiyi kuramamaktan yakınmıştır: *“Kurmaya kalktığımda adım başka şekilde anılıyor. Bir keresinde beni bir kaynağımın arabasında gördüler. Dedikodu kazanı hemen kaynamaya başladı ve benim o haber kaynağımla ilişkim olduğu söylendi.(...)”* (akt. Tanrıöver, 2000: 183)

Toplumsal cinsiyet mesleki özelliğin önüne geçmeye başlayınca, tersi durumların ve buna ilişkin kanaatlerin de varlığı anlaşılabilir. Yine Tılıç’a göre, bazı erkek gazeteciler, editörlerin güzel kadın gazetecileri işe almayı tercih ettiklerini ve

kimi kadın gazetecilerin haber almada veya yükselmede cinsiyetlerini kullandıklarını düşünmektedirler. Bu durum da göstermektedir ki kadınlar söz konusu olduğunda, “önce kadınsın sonra gazeteci” zihniyeti geçerliliğini korumaktadır. (akt. Tanrıöver, 2000: 183)

Kadınlar gazeteci olarak toplumda daha çok erkeklerin egemen olduğu çalışma alanlarında yer almaktadırlar. Çalışmaları çoğu zaman değişik saatlerde, değişik kişilerle, değişik yerlerde olmalarını gerekli kılmaktadır. Böyle bir yaşantı toplumun geleneksel kadın anlayışıyla çatışmaktadır. Bu çatışmada toplumsal çevre kadınların mesleklerini yürütmelerinde tedirginlik kaynağı olarak ortaya çıkmaktadır. Toplumsal çevreye bağımlı olarak aile, haber kaynakları ve çalışma ortamı da kadın gazeteciler için tedirginlik kaynağı olabilmektedir. (Asker, 1990: 120)

Ruhat Mengi’ye göre, erkek gazetecilere tanınan imkânlar kadın gazetecilere tanınmamaktadır:

“1. sayfalarda erkek hegemonyası var. Kadınların yazıları çok ilginç değilse büyük gazetelerin 1. sayfalarında yer almaz. Kadın gazeteciler basında asla destek görmüyor ama erkek gazeteciler bir noktaya getirilmeye karar verildiği zaman, özellikle destekleniyor. Yani bir yazarı uzun süre 1. sayfadan anons ederseniz, önemli bir iş yapmasa da okurlar onu benimser. Medyada bazı erkekler zorla empoze ediliyor.” (akt. Özcan, 1999)

Posta Gazetesi yazarı Yazgülü Aldoğan'a göre de alt seviyelerde çalışanlar açısından basında kadın erkek sorunu yoktur. Problem kadınlar yükselmeye başladığında ortaya çıkmaktadır:

“Medya kendi içinde çok muhafazakâr, çok tutucu. Dışarıdan kadın haklarına büyük özen var gibi ama içeride öyle değil. Kadınların eksileri var, çocukları var deniyor ama çalışanlara baktığınızda erkeklerle aynı şartlarda çalışıyorlar. Zaten kadınlar rahat çalışma koşulu istemiyor. Türk basınında cinsiyet ayrımcılığı var.” (akt. Özcan, 1999)

Zeynep Oral, meslek yaşamı boyunca kadının her alanda sömürüldüğünü dile getirmiştir:

“Mesleğe ilk başladığımda, gazetelerde çalışan kadın sayısı çok sınırlıydı... o zamanlar basın dünyasında kadının “meta” olarak kullanılması işi de genellikle gazetelerin kadın çalışanlarından beklenirdi. Gazetecilik yapmak, bir gazetede çalışmak isteyen kadınlara ilk önerilen, onlardan ilk beklenen yerleşmiş kadın imgelerine uygun olarak sosyete, moda, dekorasyon, ev, mutfak, çocuk konularıyla ilgili haberlerdi.” (Oral, 2011: 130)

Bir dönemin Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Nail Güreli ise, bilinçli bir ayrımcılık olmadığını söylemektedir. Kadın gazetecilerin basında hakettikleri konuma ulaşamadıklarını kabul eden Güreli, bunda kadın gazetecilerin de suçu olduğunu söylemektedir. İşin mutfağında çalışmanın önemli zorlukları olduğunu söyleyen Güreli, kadınların bu işin çilesini, zorluklarını göze almadıklarını belirtmektedir. (akt. Özcan, 1999)

Lale Kabadayı’ya göre, Türkiye’de çoğu kadın gazeteci, kariyerlerinin zirvesine yaklaşmışken işlerini terk etmek zorunda kalmışlardır. Bunun sonucu olarak, haber editörlüğü, haber müdürlüğü gibi daha yüksek mevkilerde çalışma şansını kaçırmaktadırlar. Tecrübeli gazetecilerin çoğu erkektir. Kadın haberciler nedeni ne olursa olsun bir şekilde piyasadan çekilmekte ve nitelikli kadın habercilerin sayısı giderek azalmaktadır. Kadınların haber piyasasından çekilmelerinin kamusal nedenleri arasında işten çıkarmalar ve meslek değiştirmeler bulunurken, özel nedenleri arasında, evlilik, iş koşullarının olanak vermemesi, doğum yapma vb. bulunmaktadır. (akt. İmançer, 2006: 106)

Asker’e (1990) göre, günümüzde kadın gazetecilerin mesleki açıdan aşmaları gereken birçok engel bulunmaktadır. Çoğu kadın geleneksel kadın anlayışını yıkmak istercesine mesleği özgür çalışma olanağı sağlaması nedeniyle seçmiştir. Ancak meslek hâlâ erkeklerin egemenliği altındadır: Yönetimden kurallara, söylem biçimlerine kadar erkek egemenliği altındadır. (s.119)

Meslek yaşamında kadın sorunlarıyla sürekli içli dışlı olup, bu konuda yazılar yazan Oral, çalıştığı gazetede arkadaşlarının bile *“Aman yine mi kadınlar? Bıktık artık senin şu kadınlarından. Yetti be”* diye söylendiklerini, bazı köşe yazarlarının, köşelerinde kendisiyle dalga geçip, alay ettiklerini söylemiştir. (Oral, 2011: 140)

Oral, “Eşit işe eşit ücret”in ise mümkün olmadığını belirtmiştir:

“Eşit işe eşit ücret mi? Unutun gitsin! Hele basında çalışıyorsanız! Doğrusu basında kim, kaç para alır hiçbir fikrim yok. Kimin maaşı ne kadardır, bilmem, sormam. Ama bilirim, kadınlar, aynı işi yapan erkeklerden çooooo çok daha az ücretle çalıştırılırlar... Bir de şu var: “Senin kocan var, nasılsa sana bakıyor. Zammı ne yapacaksın kocan var ya.” Ne çok duydum bu sözleri...” (Oral, 2011: 145)

Yaşadığımız dönemde çalışma yaşamında ayrımcı politikaların tepkiyle karşılanmasına rağmen, kadınların basında bir egemenlik alanı oluşturmaları görülmez engellere takılmaktadır. Gazetecilik mesleğinin kendisine özgü koşulları, çalışma saatlerinin belirsizliği ve çalışanlar arasında rekabetin diğer alanlardan gözle görülür düzeyde farklı olması geçmişten günümüze kadınların bu alanda ilerlemesinin önünde ciddi engeller oluşturmuştur. Kadın gazetecilerin bu sektörde daha fazla yer almasının iletişim araçlarının kadına yönelik bakışını değiştirip değiştirmeyeceği tartışılmakla birlikte, bu alanda kadınların yer alması kadınların çalışma alanlarını genişletmesi anlamında önemlidir. Kadının var olduğu her alan ayrımcılığa karşı bir baskı unsuru yaratan, ataerkil ideolojinin hâkim olduğu bakış açısının değişmesine yardımcı olabilir. (Karaman, 2006: 33)

1.2. KADIN GAZETECİLER VE KÖŞE YAZARLIĞI

Kadının medya sektöründeki konumu genel olarak ataerkil yapının yanı sıra son yıllarda Türkiye’de büyük holdinglerin medyaya yatırım yapmaları ve basın, yayın, reklamcılık vb. gibi farklı medya sektörlerinde birkaç büyük grubun egemen olmasıyla da ilgilidir. Medya endüstrisindeki bu yoğunlaşma bütün sektörlerde olduğu gibi medya sektöründe de istihdamı daraltmakta ve medya çalışanları için olumsuz etkiler yaratabilmektedir. 1990’larda yatay ve dikey tekellerin büyümesiyle, kadın çalışanların iş değiştirmeleri ya da aynı kurum içinde başka bir yere transfer olmaları güçleşmiş, medyada her geçen gün ortaya çıkan popüler kişilerin çeşitli pozisyonlar arasında yer değiştirmeleri kolaylaşmış iken, daha alt kademedeki çalışan kadınların pozisyon değiştirmeleri zorlaşmıştır. (KSGM, 2008: 11)

Medya istatistikleri incelendiğinde gazetelerde kadın istihdamının sınırlı olduğu görülmektedir. Kadınlar yazılı medyada üst düzey yöneticiliklerde erkeklere oranla

oldukça az yer almaktadır. Medyada kadının temsil ediliş biçiminde cinsiyetçi bir yaklaşımın olması, bunları üretenlerin ve karar alma pozisyonlarında yer alanların çoğunun erkek olmasıyla ilişkilendirilebilir.

Tablo 1.1. 2011 yılı gazete ve Dergilerin Yayın Bölümünde Çalışan Personelin Kadrolarına Göre Sayısı

Kadro Durumu	Gazete		Dergi		Toplam		
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Toplam
Genel yayın müdürü	865	122	1224	371	2089	493	2582
Genel yayın yönetmeni	745	116	1128	545	1873	661	2534
Genel yayın koordinatörü	216	59	513	285	729	344	1073
Genel müdür/müessese müdürü/idare müdürü	446	94	418	131	864	225	1089
Sorumlu yazı işleri müdürü	923	280	1172	561	2095	841	2936
Yazı işleri müdürü	1062	312	701	385	1763	697	2460
Yayın yönetmeni	170	55	522	383	692	438	1130
Sayfa editörü	1414	719	1643	1476	3057	2195	5252
Yazı işleri müdür yardımcısı	81	39	204	175	285	214	499
Redaktör	186	112	463	592	649	704	1353
İstihbarat ve haber bölüm şefi	158	44	61	36	219	80	299
Haber müdürü	434	150	143	112	577	262	839
Başyazar / Yazar	1643	534	3017	1684	4660	2218	6878

Muhabir/foto muhabiri	4313	1698	814	501	5127	2199	7326
Karikatürist	44	23	147	30	191	53	244
Ressam/grafiker	470	281	1853	956	2323	1237	3560
Düzeltilmen	312	175	445	380	757	555	1312
Bölge/İl temsilcisi	144	68	290	164	434	232	666
Diğer personel toplamı	1335	847	3409	3097	4744	3944	8688
Toplam	14961	5728	18167	11864	33128	17592	50720

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK); 2011 yılı “Yazılı Medya İstatistikleri”

Gazete ve dergilerde üst düzey yönetici (Genel yayın müdürü, Genel yayın yönetmeni, Genel yayın koordinatörü vb.) pozisyonundaki kadın sayısının oldukça düşük olduğu görülmektedir.

Redaktör, düzeltilmen, yazı işleri müdür yardımcısı, yayın yönetmeni gibi pozisyonlarda çalışan kadın sayısının erkek sayısına yakındır. Kadınlar yazılı medyada basım, dağıtım bölümlerine kıyasla daha çok yayın bölümünde çalışmaktadır.

Tablo 1.2. 2011 Yılı Gazetelerde ve Dergilerde Çalışanların Eğitim Durumuna Göre Sayısı

Eğitim durumu	Yayın bölümü		Basım bölümü		Dağıtım bölümü		Toplam
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	
Lise altı	2634	931	3843	113	956	89	8566
Genel lise	8568	4297	2469	171	1072	180	16757
Mesleki ve teknik lise	2022	850	1310	45	227	43	4497
Önlisans	2696	1632	630	107	271	74	5410
Lisans	13706	8273	843	227	580	347	23976
Yüksek lisans/doktora	3502	1609	252	96	77	51	5587
Toplam	33128	17592	9347	759	3183	784	64793

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK); 2011 “Yazılı Medya İstatistikleri”

Gazetelerde ve dergilerde lisans ve lisansüstü eğitimini tamamlamış kadınların ön lisans, lise ve lise altı eğitim almış kadınlardan görece fazla istihdam edildiği görülmektedir. Eğitim açısından yeterli donanıma sahip olması halinde bile kadınların erkeklere kıyasla sektörde eşit şekilde yer almadıkları, lisans eğitimini tamamlamış erkek çalışanların, lisans eğitimini tamamlamış kadın çalışanlardan oldukça fazla yer aldıkları dikkat çekmektedir.

Tablo 1.3. 2011 Yılı Gazete ve Dergilerin Yayın Bölümünde Çalışan Personelden Mesleki Bölümlerden Mezun Olanların Sayısı

Mezun olunan bölüm	Gazete		Dergi		Toplam
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	
Basın meslek lisesi	125	65	49	69	308
Kitle iletişim ve araçları yüksekokulu	176	80	66	103	425
Kitle ve iletişim araçları fakültesi	1035	470	506	629	2640
Toplam	1336	615	621	801	3373

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK); 2011 “Yazılı Medya İstatistikleri”

Gazetelerde/dergilerde çalışan ve mesleği ile ilgili bölümlerden mezun olan 3373 kişinin 1416’sı kadındır. 1416 kadının 615’i gazetelerde, 801’i ise dergilerde çalışmaktadır. Kadınların eğitim seviyelerinin yükseldikçe, tüm medya sektöründe olduğu gibi yazılı basında da istihdam oranlarının arttığı, ancak yine de bu oranların erkek çalışan oranının altında kaldığı görülmektedir.

Basında da, nitelikli entelektüel işgücünün söz konusu olduğu diğer alanlardaki gibi, kadınların yükselmesini, en üst düzey konumlara gelmesini engelleyen açık bir ayrımcılık yoktur. Ama burada da, bir yandan “şeffaf çatılar”, öte yandan toplumsal cinsiyeti belirleyen genel koşullar geçerlidir. (Tanrıöver, 2000: 182)

Kadınların basında üst yönetim kadrolarına ya da köşe yazarlığı gibi daha prestijli alanlara yeterince ulaşmasını engelleyen şeffaf çatıların neler olduğu incelendiğinde ortaya iki grup etken çıkar. Bunlardan ilki mesleğe ilişkin, ikincisi ise toplumsal cinsiyet rolleriyle bağlantılıdır. Ancak yakından incelendiğinde birinci grup

etkenlerin de gerçekte yine toplumsal cinsiyete işaret ettiği anlaşılr. (Tanrıöver, 2000: 182)

Ana gazetelerde yer bulmakta zorlanan kadın yazarlar, gazete eklerinde daha fazla yer almaktadır. Spor gazetelerinde kadın köşe yazarı çalıştırılmamaktadır. Spor, siyaset ve ekonomi alanlarında yazan kadın yazar oranı, erkeklerin çok gerisinde yer almaktadır. Kadın yazarların en çok varlık gösterdiği alan genel gündem olmuştur. Kadın yazarların en çok öne çıktığı diğer alanlar sırasıyla kültür-sanat, siyaset, ekonomi, sağlık, yemek kültürü, moda ve magazin olduğu gözlenmiştir. (MTM, 2011)

Medya Takip Merkezi'nin yaptığı araştırmaya göre, ulusal gazete ve eklerinde çeşitli periyotlarda yazan toplam 1.599 köşe yazarının, 276'sı kadınlardan oluşurken, 1323'ü ise erkek yazarlardan oluşmaktadır. Ulusal gazeteler, kadın yazarlarına ana gazete yerine genellikle eklerde yer vermeyi tercih etmektedirler. 35 ulusal gazete ve ekinde yapılan araştırmaya göre, ana gazetede sadece 172 kadın yazar yer bulabilirken, 1.145 erkek yazar yer almaktadır. Ulusal gazetelerin eklerinde ise daha iyimser bir tablo ortaya çıkmaktadır. Buna göre, 63 ulusal gazete ekinde köşe ayrılan kadın gazeteci sayısı 115 olurken, erkek gazeteci sayısı ise 194 olmaktadır. (MTM, 2011)

Kadın köşe yazarlarına en çok yer veren ilk üç gazete Habertürk, Sabah ve Hürriyet Gazetesi olmuştur. En çok köşe yazarı çalıştıran gazetelerdeki kadın yazar oranını da inceleyen Medya Takip Merkezi'nin raporuna göre, 90 köşe yazarı ile ilk sıraya oturan Cumhuriyet Gazetesi'nde kadın yazar oranı, yüzde 18'de kalmıştır. Kadrosunda 88 yazar bulunan Habertürk Gazetesi'nde ise bu oran yüzde 32 olmuştur. Kadın yazar oranı Sabah Gazetesi'nde yüzde 30, Radikal Gazetesi'nde yüzde 19, Hürriyet Gazetesi'nde yüzde 31 ve Milliyet Gazetesi'nde yüzde 25 olmuştur. (MTM, 2011)

1.3. KADIN KÖŞE YAZARLARI

1.3.1. Nazlı Ilıcak

Nazlı Ilıcak, 1945 yılında Ankara’da doğmuştur. Bürokrat olmasına ve 1954’te siyasete girmesine rağmen babasının yaptığı işlerden bihaber olan Ilıcak, TED Ankara Koleji’ndeki ilk eğitimin ardından annesinin kararıyla, İstanbul’daki Notre Dame De Sion Fransız Kız Lisesi’ne yazılmıştır. Okuldaki sıkı disiplini Ilıcak şöyle anlatmıştır:

“Aileden kopuk bir yaşam. Gece 2.5 saat etüd var. Sabah 6’da kaldırıyorlar. Sonra 1.5 saat gene etüd. Kahvaltıda konuşmak yasak. Aralarda bahçeye çıkıp illa oynamak zorundasın bir işkence gibi.”

Notre Dame De Sion Lisesi, Ilıcak’ın çekingen bir kişiliğe sahip olmasına neden olmuştur:

“Dışarı çıktığım vakit gazete nasıl alınır, bir dolmuşa binince nasıl para ödenir bilmezdim. Dış dünyaya karşı çekingendim. Manastırda yetişmiş gibi.” (Kalyoncu, 1999: s.y)

27 Mayıs ihtilali olduğu gece Halk Partili bir arkadaşının evinde bulunan Ilıcak, ne olup bittiğini anlamadığı için, evde herkes sevinirken o üzülmemiştir. Ne olup bittiğini anladığında iş işten geçmiştir ve Ilıcak’ın babası Muharrem Çavuşoğlu da hapse girmiştir.

Nazlı Ilıcak, bundan sonra tam bir “DP militanı” olmuştur ve siyasete girmesinde o günler etkisini göstermiştir: *“Babam tutuklandıktan sonra bütün hayatımız politika oldu.”* Ailenin pek olmayan malvarlığına da el konulmuştur. Babasının dostları sayesinde ve amcasının imkânları ile hayatlarını sürdürebilmişlerdir. Menderes için yapılan idam kampanyaları Ilıcak’ı etkilemiştir ve yasak olmasına rağmen Dame de Sion’da Menderes’in çiftliği satılmasın diye para toplamıştır. Para topladığı anlaşılınca Türk hocaların atmak istemesine rağmen okul yönetimi bir hafta uzaklaştırma cezası vermiştir. Ilıcak, DP aleyhine yapılan tüm faaliyetlerdeki militanlığı okul boyunca sürmüştür. (Kalyoncu, 1999: s.y)

Annesi, Dame De Sion'dan sonra Nazlı Ilıcak'ı, İngiltere'ye ev hanımı yetiştiren okullara göndererek evlendirmek istemiştir. Ancak, ihtilal olunca siyasete duyduğu ilgi sonucu Ilıcak, üniversite eğitimi almayı düşünmüştür. Lozan Üniversitesi'nde siyaset bilimi okuması için annesini ikna etmiştir. Orada Türkiye'nin ne kadar geri kaldığını ve Dame de Sion'da aslında hiçbir şey öğrenmediğini fark etmiştir. Lozan Üniversitesi Siyaset Bilimi Fakültesi'nden 1967'de mezun olmuştur ve Türkiye'ye dönmüştür. (Kalyoncu, 1999: s.y)

Annesi, Ilıcak'ın yine evlenmesini istemiştir. Tanıdıkları olan Tercüman Gazetesi sahibi Kemal Ilıcak'la evliliğini Nazlı Ilıcak şöyle anlatmıştır:

“Kemal, Tercüman Gazetesi'nin sahibiydi. Mükerrerrem Sarol ve Celal Yardımcı'ı tanıyordu. Babam da onların arkadaşıydı. Demokrat Partili'ydı. O vesile ile biraraya geldik. Kemal evlenmek istiyormuş, kendine eş bakıyormuş. Muhafazakar ve taşralı bir muhitten geliyordu. Arkadaşlarımız beni tavsiye etmiş. Nazlı Çavuşoğlu, sana iyi bir eş olur demişler. İlk başta arzu etmedim Kemal'le evlenmeyi. Başka hayallerim ve bir flörtüm bile vardı o zaman. Kader... Özellikle annem çok arzu etti, Kemal çok sempatik bir insandı. Ama benim için öncelikli olan para ve mevki değildi. Sevdığım bir insanla evleneyim, kendime göre bir hayatım olsun, bir yuva kurayım istiyordum. Ama hayat bizi bu noktaya getirdi. Kemal; babacan, Anadolu, sahip çıkan ve herkesin sevdiği bir insandı. Annem de biraz ısrarcı davrandı. Evlendik.” (Avşar, 2009: s.y)

Nazlı-Kemal çiftinin 1970'te Mehmet Ali (Akşam gazetesinin eski sahibi) ve iki yıl sonra da Aslı adlı iki çocuğu olmuştur. Bu yıllarda, bir gazete patronunun eşi olmasına rağmen Nazlı Ilıcak gazetecilikle ilgilenmemiştir. Kemal Ilıcak, onun sadece gazetede değil başka işlerde de çalışmasını istememiştir. (Kalyoncu, 1999: s.y)

1972 yılınca babasını kaybeden Nazlı Ilıcak, psikolojik olarak etkilenip, depresyona girince doktorlar çalışmasını tavsiye etmiştir. Kemal Ilıcak, gazetede ansiklopedi köşesinde yazmasını istemiştir. Ilıcak, açıkça torpille gazeteci olduğunu söylemiştir:

“Açıkça söylüyorum. Kemal Ilıcak'ın karısı olmasaydım, gazeteci ya da yazar olmayabilirdim. Ama politikaya atılabıldım. Tabii ki destek gördüm. Önümdeki kapıları Kemal Ilıcak açtı. Çok zor yıllar geçirdik.” (Avşar, 2009: s.y)

Yasaklı Süleyman Demirel’le iyi bir dostluk kuran Ilıcak, 12 Eylül darbesinde Demirel’e destek vermiştir.

Yazıları nedeniyle sık sık mahkeme salonlarında boy gösteren Ilıcak, Milli Güvenlik Konseyi’nin 52 sayılı bildirisine aykırı davranmaktan üç ay hapis cezasına çarptırılmıştır. Ilıcak, 7 Ekim 1982’de girdiği Sağmalcılar Cezaevi’nden 5 Ocak 1983’te tahliye olmuştur. (<http://nazli-ilicak-kimdir.cix1.net/>)

12 Eylül'den sonra Tercüman'da yazdığı sert yazılarla tepki çekmiştir. Turgut Özal’la yıldızları hiç barışmamıştır. 1980’li yıllar, Özal’ın getirdiği serbest ekonomik düzen Kemal Ilıcak ve Tercüman Gazetesi’nin de gerilemesine tanık olmuştur. Tercüman Oto için toplanan paraların iyi değerlendirilememesi ve faizlerin birden yükselmesi Ilıcak’ı zora sokmuştur. Elindeki arsaları birer birer satmış ancak faiz artışına yetişemediği için batış kaçınılmaz olmuştur. (Kalyoncu, 1999: s.y)

Demirel’e destek veren Ilıcak, 1985’te DYP’nin başına geçmek isteyen TOBB Başkanı Mehmet Yazar’ı desteklemiştir. Cumhurbaşkanı olduktan sonra Demirel’le yolları ayrılmıştır. (<http://nazli-ilicak-kimdir.cix1.net/>)

Demirel’le yollarını neden ayırdığını Ilıcak, şöyle açıklamıştır:

“Demirel’in cumhurbaşkanlığı dönemini hiç tasvip etmedim. Siyasi yasaklarla kendisi için mücadele ederken 12 Eylül sonrası hep yanında oldum. Özellikle oldum... Ancak Cumhurbaşkanlığı beni üzdü, 28 Şubat’ta darbeye karşı çıkacakken tavır almadı, aksine destekledi. Kendisi, “önledim” diyor ama acaba öyle mi? Yoksa darbeyi yumuşak yapma noktasında ortak mı hareket ettiler. “Ben yönlendirdim” diyor ve darbeyi normal karşılıyor. Sanki anayasa darbe yapma yetkisi veriyormuş gibi.” (Coşkun, 2007:s.y)

1988’e kadar Tercüman grubunun ikinci gazetesi olan Bulvar gazetesinin imtiyaz sahipliğini üstlenmiştir. (<http://www.biyografistan.com/2013/05/nazl-ilicak-kimdir-biyografisi.html>)

Kemal Ilıcak’ın vefatından sonraki dönemde bizzat Nazlı Ilıcak tescil işleriyle uğraşarak Tercüman Gazetesi’ni kendi üzerine tescil ettirmiştir. Sonra da oğlu Mehmet Ali Ilıcak’a devretmiştir. Mehmet Ali Ilıcak’ın Akşam Gazetesi’ni Mehmet Emin

Karamahmet'e satmasıyla Tercüman Gazetesi de bu gruba geçmiştir. (Kalyoncu, 1999: s.y)

1991'de TRT'de "Söz Meclis'ten İçeri" programını yapmıştır. Kanal 7'de çalışmıştır.

Ilıcak, 1994 yılında, eski gazeteci ve milletvekili Emin Şirin ile evlenmiş, 2005 yılında bu evliliğini sonlandırmıştır.

Yeni Şafak Gazetesi'nde yayınlanan "Çevik Bir Çankaya Hükümeti" başlıklı yazısı nedeniyle Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nce hakkında "Yayın yoluyla askere hakaret" suçundan dava açılan Ilıcak, daha önce de aynı tavrı nedeniyle büyük tepkilere hedef olmuştur.

Akşam Gazetesi'nde yayınlanan köşe yazılarında, "Yargıtay Başsavcısı Vural Savaş'ın kişilik haklarına yayın yoluyla saldırıda bulunduğu" gerekçesiyle hakkında Ankara 23'üncü Asliye Hukuk Mahkemesi'nde dava açılan Nazlı Ilıcak, bir milyar lira tazminat ödemeye mahkûm edilmiştir. (<http://nazli-ilicak-kimdir.cix1.net/>)

TBMM'ye türbanla giren Merve Kavakçı'yı "*Başörtüsünü savunmanın neden laikliğe karşı bir kalkışma olduğunu anlamıyorum*" diyerek korumuştur ve Merve Kavakçı'nın Meclis'e getirilmesinden dolayı bedel ödemiştir. (Coşkun, 2007: s.y)

1999 Seçimlerinde Fazilet Partisi'nden İstanbul milletvekili seçilmiştir. 22 Haziran 2001'de, Anayasa Mahkemesi'nin Fazilet Partisi'nin kapatılmasına karar verdiği dava sonucunda milletvekilliği düşürülmüş ve 5 yıl siyaset yasağı getirilmiştir. 2007 Genel Seçimleri öncesinde Adalet ve Kalkınma Partisi'ne yaptığı milletvekilliği adaylığı başvurusu reddedilmiştir. (<http://www.biyografistan.com/2013/05/nazl-ilicak-kimdir-biyografisi.html>)

Ilıcak, Tercüman Gazetesi, Meydan Gazetesi, Akşam Gazetesi, Yeni şafak Gazetesi ve Bugün Gazetesi'nde çalışmıştır. 2007 yılından itibaren Sabah Gazetesi'nde yazmaya başlamıştır.

Eserleri: Bitmeyen Hasret: Eşi Berin Menderes'ten Yassıada'ya Adnan Menderes'e Mektuplar (1989), 28 Şubat Sürecinde Din Siyaset ve Laiklik (1999),

Yazarlar Kavgalar-Özal Döneminde Medyanın İçyüzü (2000), 12 Mart Cuntaları Demokrasi'nin Sırtındaki Hançer (2001), Sert Adımlarla Her Yer İnlesin (2001), Akşamdan Şafağa Demokrasiyi Beklerken(2001), Yalnız Adam Menderes (2007), 27 Mayıs Yargılanıyor (2007), 50. Yılında 27 Mayıs Yargılanıyor(2010), Her Taşın Altında The Cemaat mi Var? (2012), 12 Eylül Kazanında Bir Gazeteci (2012), Demokrasiye İnce Ayar (2013), 12 Mart Cuntaları (2013)

1.3.2. Ruhat Mengi

Ruhat Mengi, Adana senatörlüğü ve milletvekilliği yapmış olan Mehmet Ünalı'nın kızı olarak 15 Kasım 1950 yılında dünyaya gelmiştir.

Ortaokul ve liseyi Ankara Bahçelievler Deneme Lisesi'nde tamamlamış ve ardından yüksek tahsiline Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nde başlamıştır. Mengi, ODTÜ Mühendislik Fakültesi'nde mühendislik eğitimi görürken, son yılında İngiltere'deki Manchester Üniversitesi'ne transfer yapmış ve buradan 1978 yılında mezun olmuştur. Stajını İngiltere'de Sittingbourne Shell Araştırma Merkezi'nde yapan Mengi, Türkiye'ye döndükten sonra da Türkiye Petrolleri Araştırma Merkezi'nde bir süre mühendis olarak çalışmıştır. (http://tr.wikipedia.org/wiki/Ruhat_Mengi)

Mengi, ilk evliliğini işadamı Ahmet Biliktan ile yapmıştır. Bu evliliğinden iki kızı olmuştur. (<http://www.sondakika.com/ruhat-mengi/biyografisi/>)

Gazeteciliğe bir Günaydın Grubu gazetesinde köşe yazarı olarak başlamış ve televizyon programcılığıyla devam etmiştir. Çeşitli kanallarda haber, sohbet, müzik programları yaptıktan sonra 1989 yılı Ocak ayında Sabah Gazetesi'ne geçmiştir. Birkaç yıl hem televizyonda hem de yazılı basında çalışan Mengi, daha sonra televizyonu bırakarak sadece köşe yazarlığı ile çalışmalarını sürdürmüştür. 2002 yılında Sabah Gazetesi'nden ayrılarak Vatan Gazetesi'ni kuran “Bağımsız Gazeteciler Grubu” arasında yer almıştır. (http://tr.wikipedia.org/wiki/Ruhat_Mengi) Biliktan ile ayrılan Mengi, ikinci evliliğini aynı gazetede çalıştığı Güngör Mengi ile yapmıştır. (<http://www.sondakika.com/ruhat-mengi/biyografisi/>)

Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı gibi sivil toplum kuruluşlarından çeşitli ödülleri olan Mengi, Medeni Kanun ve Türk Ceza Kanunu değişikliklerine önemli

katkısı nedeniyle Türk Kadınlar Birliği, Kadın Hakları Derneği, Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği gibi kuruluşlardan da ödöl almıştır. Ayrıca 2006 yılında Dünya Lions Kulüpleri'nin ödölü olan Melvyn Jones'u da Türkiye'den Uğur Dünder'la birlikte almıştır. (http://tr.wikipedia.org/wiki/Ruhat_Mengi)

İstanbul Aydın Üniversitesi öğrencileri arasında yapılan anket sonuçlarına göre verilen ve 2010 yılında altıncısı düzenlenen İletişim Ödülleri'nde Ruhat Mengi'yle Her Açıdan isimli programı ile “En İyi Gündem Programı” ödölünü almıştır. (http://tr.wikipedia.org/wiki/Ruhat_Mengi)

Bir kadın gazeteci olarak erkek habercileri geçerek, haber programının zirveye oturmasını Mengi şöyle açıklamıştır:

“Gerçeklere yüzde yüz sadık kalan, en demokratik ülkelerde olduğu kadar açık ve net şekilde olaylara her açıdan bakan bir program oluşu etkindir. Konuklarımı seçerken bir hafta düşünürüm. Ben gazeteci olarak yazılarımda olduğu gibi kendi görüşlerimi açıklarım, çünkü orada sadece moderatör değil 5'inci konuşmacıyım. Ama katılan her konuşmacı da özgürce görüşlerini açıkladığı gibi diğer konuşmacılarla olduğu gibi benimle de tartışabilir, bu da formatın farklılıklarından biri. İzleyici kimi daha inandırıcı bulursa ona inanır.” (<http://www.gazeteciler.com/roportaj/ruhat-mengiye-nereden-teklif-geldi-5701h.html>)

Mengi, 2002 yılından itibaren Vatan Gazetesi'nde yazmaya başlamıştır.

1.3.3. Nihal Bengisu Karaca

Gazeteci, yazar ve köşe yazarı Nihal Bengisu Karaca, 1972 yılında Ankara'da doğmuştur. Babası Yunanistan'da doğmuş ve Türkiye'ye gelmiştir. Cerrah olan babasının, dindar olması nedeniyle, üniversitedeki pozisyonu değişmiş ve bu nedenle birkaç kent değiştirmişlerdir. Yer değiştirmeler nedeniyle ilkokul dönemi beş kez bölünen Karaca, okuma yazmayı kendi kendine öğrenip, ilkokula ikinci sınıfta başlamıştır. (Kurtbay, 2010: s.y)

Liseyi Kayseri İmam Hatip Lisesi'nde okuduktan sonra İstanbul Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirip avukat olmuştur. (<http://www.biyografi.info/kisi/nihal-bengisu-karaca>)

Gazeteciliğe ilgisini Karaca, şöyle anlatmıştır:

“8 Sütuna Manşet diye bir dizi vardı. O dizideki kadın gazeteci karakteri bana çok çekici gelmişti küçükken. Sonunda ölüyordu ama yine de hoştu. Gazetecilikle ilgili ilk çarpıcı imaj benim için o diziydi. Gazeteciliğin öyle parlak bir meslek haline gelmediği yıllara denk geliyor benim çocukluğum.” (Kurtbay, 2010: s.y)

Karaca, üniversite döneminde gazetecilik değilse de dergiciliğe yönelik bir sevgi beslemiştir. Dergiciliğe kitap eleştirileri, sinema röportajları ve film eleştirisi alıştırmaları ile başlamıştır. (Kurtbay, 2010: s.y)

Karaca, mesleğini gençken babasıyla yaptığı kavgalara borçlu olduğunu söylemiştir:

“Evde sürekli tartışırdık. Eleştiri damarı bana babamdan geliyor aslında. Politika; kültür; sanat eleştirisi konusundaki tecrübelerimin ilk tohumunun ailede atıldığını sonradan anladım. Mesleğimi ergenlik döneminde babamla yaptığımız kavgalara borçluyum diyebilirim. Sert ithamlara maruz kalma ve bu ithamlar karşısında sürekli argüman geliştirmek zorunda kalma durumu ergenliğimi berbat etti. Ama bana dayanıklılık da kazandırdı.” (Kurtbay, 2010: s.y)

1994’te yayın hayatına başlayan Aksiyon dergisinde görev yapmış, 1995-1996 yıllarında kısa bir süre Kanal 7’de metin yazarlığı ve programcı olarak çalışmıştır. 1996 sonlarında Aksiyon’da kültür sanat editörlüğü görevine gelen Karaca, sinema eleştirileri yazmış, kültür, edebiyat ve toplum eksenli dosya ve röportajlar hazırlamıştır. (<http://www.biyografilm.com/nihal-bengisu-karaca/>)

2002 yılında Zaman Gazetesi’nde çalışmaya başlayarak gazetenin kültür sanat sayfasında sinema eleştirilerini sürdürmüş, Pazar ekinin editörlüğünü yapmış, daha sonra gazetenin yorum sayfasında köşe yazıları da yazmaya başlamıştır. (<http://www.biyografi.info/kisi/nihal-bengisu-karaca>)

Karaca, 2005 yılından itibaren haftalık haber dergisi Yeni Aktüel’de yazmıştır. 2007’de Radikal gazetesinde yayınlanan “Bir mütesettirin tatil güncesi” yazısı ile ilgi uyandırmış, bunun üzerine Hürriyet’ten Ayşe Arman kendisi ile bir röportaj yapmıştır. (<http://www.biyografilm.com/nihal-bengisu-karaca/>)

Merkez medyanın Karaca'yı keşfetmesi 2007 yılında Radikal gazetesine yazdığı “Tesettürlü bir kadının tatil güncesi” yazısı ile olmuştur. Karaca'nın Ayşe Arman ile bu yazı sonrası yaptığı röportaj ile başlayan dostluğu, Ayşe Arman'ın babasını kaybettiği zaman çektiği başsağlığı mesajı ile daha da pekişmiş ve ardından ikinci röportaj gelmiştir. Bu röportajda Karaca ve Arman, ‘iki karşı mahallenin temsilcisi’ olarak bir birlerini sorgulamışlardır. Karaca, bu röportajında ‘bizim mahalle sizin mahalle’ diyerek aslında hem laikçi kesimlerin hem de merkez medyanın tavrını sorgulamıştır. Karaca'nın bu röportajının ardından merkez medyanın kapıları da kendisine açılmıştır. (http://www.aktifhaber.com/news_detail.php?id=208064)

Zaman gazetesinde yazdığı köşe yazıları ile dikkat çeken ve toplumdaki birçok klişeleşmiş ezberi bozan Karaca, Şubat 2009'da Zaman gazetesi için son yazısını kaleme almış ve Habertürk Gazetesi'ne transfer olmuştur. Habertürk Gazetesi'nde köşe yazıları yazmaya başlamış ve Habertürk televizyonunda program yapmıştır. (http://www.aktifhaber.com/news_detail.php?id=208064)

Karaca'nın Habertürk'e transferinin çok önemli bir sembolik anlamı da olmuştur. Bugüne kadar, ‘merkez medya’ olarak tanımlanan basında hiçbir türbanlı köşe yazarı kendisine yer bulamamıştır. Yazılı olmasa da merkez medyada uygulanan ‘burada türbanlı çalışamaz’ kuralında, bu transferle ilk kez gedik açılmıştır. (http://www.aktifhaber.com/news_detail.php?id=208064)

Habertürk transferinin ardından Ahmet Hakan'a benzetilmeye ve onunla kıyaslanmaya başlanmıştır. Habertürk Gazetesi'ndeki ilk ayında “Maktulün bir femme fatale olarak portresi” adlı bir yazı kaleme almıştır. Bu yazıyla ilgili sert eleştiriler almış ve aynı gazetede bazı meslektaşlarıyla tartışmak zorunda kalmıştır. Ardından, “Maktulün bir femme fatale olarak portresi 2!” adlı bir eleştiri yazısı yazmıştır. (<http://www.biyografilm.com/nihal-bengisu-karaca/>)

Habertürk Gazetesi'ndeki köşe yazılarını 2009 yılından itibaren devam ettiren Karaca, “Yanardağda pişirilir, totemle servis yapılır” isimli basılmış bir kitap yazmış ve “Kadın oradaydı” isimli ortak eserde “Büyük filmin esas kızı: Havva” adlı bir çalışma yapmıştır. (<http://www.biyografilm.com/nihal-bengisu-karaca/>)

Karaca, 3 Nisan 2013 tarihinde Ak Parti Hükümeti tarafından açıklanan ve barış sürecini yönetecek olan 63 kişilik Akil Adamlar listesine Akdeniz Bölgesinden girmiştir. (<http://www.biyografi.info/kisi/nihal-bengisu-karaca>)

Karaca, Psikiyatrist Ender Karaca ile evlenmiş ve bir erkek çocuk sahibi olmuştur. (<http://www.biyografi.info/kisi/nihal-bengisu-karaca>)

1.3.4. Zeynep Oral

Zeynep Oral, 15 Şubat 1946 yılında İstanbul'da doğmuştur. İzmir Amerikan Kız Lisesi ve Paris Yüksek Gazetecilik Okulu'nu bitirmiştir.

İzmir'de ortaokul, lise sıralarındayken “herkes kendi parasını kendi çalışıp kazanmalı” dan hareketle, çeviriler yapıp Yeni Asır Gazetesi'ne satmıştır. (<http://www.zeyneporal.com/zeyneporal/ozgecmis.htm>)

Oral, çocukluğundan beri sürekli yazı yazdığını belirtmiştir:

“Ben kendimi bildim bileli hep yazdım. Beyaz günlerde yazdım, kara günlerde yazdım. Çocukken şiir niyetine alt alta satırlar yazdım, sonra... sonra mektup yazdım, gazete için yazdım, rapor yazdım, konferans yazdım, toplantı notları yazdım, bildiri notları yazdım, “bunu herkes bilmeli, herkes bilsin” diye kitaplar yazdım, gazete için yazdım.

Hep yazdım, hep yazdım... Ama çok istediğim, çok özendiğim, çok niyetlendiğim halde, hayatımda hiç günlük tutmadım. Vaktim olmadı, yazmaktan, gazete için yazmaktan vaktim olmadı. Gazete için yazmak, çok okumak, çok görmek, çok gitmek, çok sormak, çok dinlemek, çok merak etmek, çok araştırmak, çok öğrenmek, çok yaşamak gerektiriyordu. Bunca “çok” arasında günlük tutmaya vakti mi olurmuş insanın! Hele bir de kadınsanız!” (Oral, 2011: 8)

Oral, gazeteler için, dergiler için, daha birçok şey için yazılar yazdığını dile getirerek, kendisini “yazıcı” olarak nitelendirmiştir:

“Yalnız gazete okurları için değil, kendim için, başkalarının okuyacağını umduğum kitaplar için, haberleşmek için, iletişim kurmak için, hazırlamakta olduğum

raporlar için, konferans metinleri için, hep ama hep yazdığım, uzun süreler, “gazeteciyim” yerine “yazıcıyım” derdim kendi kendime...

Evet çok uzun süreden beri yazıcıyım. Yani gazeteciyim.” (Oral, 2011: 8)

Paris’te Gazetecilik Yüksekokulu’na ve Sorbonne Üniversitesi’nin Tiyatro Araştırmaları Bölümü’ne giderken, Türkiye’de ne kadar gazete çıkıyorsa, hepsine, her birine “Paris Mektupları” yazmıştır. (Oral, 2011: 12)

“Paris Mektupları”nı Oral, şöyle anlatmıştır:

“Paris Mektuplarım mı? 60’lı yılların ortalarında Türkiye’deki hangi gazetenin çöplüğünü karıştıracak olsanız, benim Paris Mektuplarımla karşılaşabilirdiniz... Hepsi çöpü boyluyordu ya da ben öyle olduğunu sanıyordum, çünkü hiçbir gazeteden yanıt gelmiyordu... Ta ki bir gün... (Oral, 2011: 12)

1965 yılının yaz tatilinde İstanbul’a gelmeden önce, Fransa’nın güneyinde “Akdeniz Ülkeleri ve Politikaları” başlıklı bir gençlik kampına katılmıştır. İstanbul’a varır varmaz, elinde fotoğraflarıyla birlikte, hem kampı hem tartışılan konuları yazmıştır.

Bir yıl süren çabalardan sonra gazetelerden umudu kesen yazar, artık bu yazıyı satacak dergi aramaya başlamıştır. Sorup soruşturup yazısını yayımlamak için Hayat Dergisi’ni bulmuştur.

Daha önce gönderdiği yazılara yer verilmeyen yazar, bu kez bir tanıdık aracılığıyla dergiye başvurmuştur:

“Aile dostu, sonradan benim de arkadaşım, sevgili şair Müştak Erenus imdadıma yetişti. Aldı beni bir Ağustos sabahı Hayat Mecmuası’na götürdü. Şevket Rado beni mesul müdüre yolladı. Mesul müdür, bana bakmadı bile, hiçbir şey de sormadı. Yazıyı aldı, bir çırpıda okudu. Fotoğraflara baktı. “Tamam, bizde kalsın.” Dedi.” (Oral, 2011: 14)

Yaz tatili bitip Paris’e okula dönme zamanı geldiğinde Hayat Dergisi’nden umudu kesen yazar, yine gazetelere başvurmaya başlamıştır. Cumhuriyet Gazetesi’nden Erol Dalli’ya telefon edip daha önce Paris Mektupları’nı konuştukları için kendisini

hatırlatmıştır. Ancak gelen yanıt kendisinden mektup almadıkları olmuştur. (Oral, 2011: 15)

Araya başka bir tanıdık koyarak, Hürriyet Gazetesi'ne başvuran Oral, Erol Simavi ile görüşmesine şu şekilde yer vermiştir:

“Erol Simavi'nin karşısındayım... Sonra çok açık, çok net, kısa konuşuyor: “Kim olduğunuzu, varsa yeteneğinizi, ne yapabileceğinizi bilemem. Yazılarınızı yollarsanız, beğenilirse kullanılır. Beğenilmezse kullanılmaz, atılır... Kullanılan her yazınız için de, bize bildireceğiniz bir banka hesabına, genel yayın müdürünün belirleyeceği bir miktar para, adınıza yatırılır.” Görüşme on dakika sürdü ya da sürmedi. Sonsuz bir keyifle, kanatlarımı çırparak Hürriyet binasında ayrıldım.” (Oral, 2011: 16)

Oral, Paris'e dönmeden önce yazısının Hayat Dergisi'nde yayımlanmasını şöyle anlatmıştır:

“Artık Paris'e dönme zamanı... İstanbul'da ayrılmadan bir iki gün önceydi. Babam elinde bir Hayat Dergisi ile eve geldi. Yaşasın! Benim yazımı basmışlar! Hem de koskoca iki sayfaya... Resimli falan! Evde bayram havası!... Akşama doğru Müştak Erenus, elinde koskoca bir 20 lirayla eve geldi! Dergiye uğramış, yayımlanan ilk yazımın ilk telif ücretini alıp getirmişti. (Oral, 2011: 16)

Paris'te mektuplarını yeniden yazmaya başlayan Oral, yazdıklarını hem Cumhuriyet Gazetesi'ne, hem Hürriyet Gazetesi'ne göndermiştir. İlk yazısını gönderdikten sonra, Hürriyet'ten mektup gelmiş ve “Paris Mektupları”, Haldun Simavi'nin kurduğu Yeni Gazete'de kullanılmıştır. Yeni Gazete'nin belli bir ücret karşılığı yazılarını yayımlamasına karşın Cumhuriyet Gazetesi, Oral'ın yazılarını para ödmeden yayımlamıştır. (Oral, 2011: 20)

Oral, okul bittiğinde Paris'ten İstanbul'a kesin dönüş yapmıştır. Erol Simavi' den randevu almıştır ve Erol Simavi, kendisini Yeni Gazete' ye göndermiştir. 1 Ağustos 1966 günü Yeni Gazete'de çalışmaya başlamıştır.

Bir yıl boyunca Yeni Gazete' de çalışan Oral, hamileliği dolayısıyla Yeni Gazete'den ayrılmıştır.

Kısa bir süre sonra, önüne İstanbul’da çıkan tüm gazeteleri almış hepsini incelemiştir. En geniş kültür ve sanat sayfası olan Cumhuriyet ve Milliyet Gazetesi’nden, tiyatro eleştirmeni olmayan Milliyet Gazetesi’ni seçen Oral, Abdi İpekçi’ye telefon edip bir randevu istemiştir. Olumlu geçen görüşmenin ardından, 1968 Kasım ayında Milliyet’te yazmaya başlamıştır (Oral, 2011: 27)

1972 yılında Abdi İpekçi, Akal Atilla ile Zeynep Oral’ı odasına çağırması ve sanat ekini çıkarmalarını istemiştir.

Milliyet Sanat Dergisi’nin ilk sayısı 29 Eylül 1972’de çıkmıştır. Haftanın her Cuma günü, on altı sayfalık sanat eki gazeteyi satın alan yüzbinlere, ücretsiz ulaşmıştır. (Oral, 2011: 56)

1982’nin ilk günlerinde Milliyet’te köşe yazmaya başlayan Oral, köşesine şu şekilde isim vermiştir:

“12 Eylül darbesinden çıkmıştık... Hepimizin, herkesin küçük ama ılık bir rüzgâra, bir esintiye ihtiyacı vardı. “Esin” aynı zamanda ilham demektir. Ancak ülkemizde köşe yazısı yazmak için, inanılmaz ilham ya da esin perilerine hiç mi hiç gereksinim yoktu. Türkiye’nin gündemi öylesine doluydu ki! Türkiye’nin gündemi öylesine çabuk değişiyor ve aynı zamanda öylesine hiç değişmiyordu ki...

Bu harikulade, bu müthiş, bu korkunç, bu zavallı, bu eşsiz değerli, bu çok gülünç ve bu çok acıklı yaşantımızda esin perilerinin peşine takılmaktansa, gerçeklerin peşine takılmayı yeğledim... Yarım saat dolmuş ya da dolmamıştı. Nail Güreli’ye, “Tamam” dedim. “Tamam... Köşemin adını buldum: ‘Esintiler’.” 1982’nin Ocak ayından başlayarak, o gün bugün sürdürüyorum “Esintiler” köşemi... (Oral, 2011: 110-111-112)

İlk kitabı Esintiler 82, 15 Şubat 1983’te yayımlanmıştır. Gür Yayınları, peş peşe üç kitabını daha yayımlamıştır: Yaz Düşüm Yaz (anlatılar), Katmandu’dan Meksika’ya (gezi yazıları) ve Konuşa Konuşa (sanatçılarla röportajlar).

Yıllar boyu dürdürdüğü “Esintiler” köşesinden seçmeleri onar yıl arayla bir araya getirmiştir. Esintiler-80’li Yıllar ve Esintiler-90’lı Yıllar, Cem Yayınevinden çıkmıştır.

Bir Ses kitabı 1986 baharında, Milliyet Yayınları'ndan çıkmıştır. (Oral, 2011: 119)

28 Şubat 2001 yılında hiç beklemediği bir anda işten çıkarılmıştır. Oral, işten çıkarılmasını bir türlü hazmedememiştir: *“Otuz üç yıl çalıştığım gazeteden ve kendi kurduğum dergiden bu şekilde kovulmayı hazmedemedim, hazmedemiyorum, insanlar işyerinden ya kendileri ayrılır ya da atılır, ama ben benimkini bir türlü hazmedemiyorum.”* (Oral, 2011: 214)

Milliyet Gazetesi'nden çıkarıldıktan sonra Cumhuriyet Gazetesi'nde çalışmaya başlayan Oral, o günleri şöyle anlatmıştır:

“İyileşmeye başladığımı hissettiğim anda, özellikle Nilgün (Cerrahoğlu)'ün iteklemesiyle doğru Cağaloğlu'na gittim. Cumhuriyet Gazetesi'ne... İlhan Selçuk'la konuştum. Cumhuriyet'te çalışmak isteyen herkese kapılar açıktı.

İlhan Selçuk'la konuşmam, devam etmeme bir çağrı oluşturdu. Yalnız işe devam etmeye değil, yaşamaya da... Cumhuriyet'te çalışmaya başladım. Yeniden soluk alıp vermeye başladım.” (Oral, 2011: 216)

Gazeteci olarak, insan hakları, kadın sorunları ve gezi yazılarıyla, araştırma dizi yazı ve seri röportaj dallarında sayısız ödül kazanmıştır. 2001 yılından itibaren Cumhuriyet Gazetesi'nde yazmaya başlamıştır.

Türkiye Tiyatro Eleştirmenleri Birliği, Nazım Hikmet Vakfı, Türkiye-Yunanistan Dostluk ve Barış Derneği, KA-DER (Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği), Ana-Kültür Vakfı, "WINPEACE" (Türkiye ve Yunanistan Kadınları Barış Girişimi) gibi kuruluşların kurucularındandır ve bunların yönetiminde görev almıştır. Türkiye Yazarlar Sendikası, PEN ve Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'ne üye olmuştur.

Ödülleri:

- 2000 “Barış için Çalışan Anneler Ödülü” Yunanistan – (UNESCO) 12 Mayıs 2000
- 1998 “Gezi Edebiyatı” dalında birincilik ödülü Turizm Yazarları, Editörleri ve Gazetecileri Derneği – (TUYED)

- “Türkiye Cumhuriyeti 75. Yıl Ödülü” Türk Kadınlar Birliği
- “75 Yılda 75 Kadın Ödülü” Mimoza Dergisi
- 1995 “Kadınların Tarihine Katkı Ödülü” İstanbul Kadın Kuruluşları Birliği
- 1994 “Yılın En Başarılı Kadınları Ödülü” “Yazılı basın dalında” Kadınca Dergisi
- “İletişim Ustaları Onur Ödülü” “Kültür – Sanat alanında” İ.Ü. İletişim Fakültesi
- 1990 “Palme Academiques – Akademi Ödülü” “Officier dans l’ordre des palmes Akademi Nişanı.” Fransız Hükümeti
- 1989 “Seri Röportaj” dalında Başarı Ödülü “Başbakanlık Basın – Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü teşekkür madalyası.” Gazeteciler Cemiyeti
- 1988 “Seri röportaj” dalında Başarı Ödülü “Başbakanlık Basın – Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü teşekkür madalyası.” Gazeteciler Cemiyeti (<http://www.insanokur.org/?p=602>)

Eserleri: Adsız Oyun (Oyun, 1974), Esintiler 82 (1983), Konuşa Konuşa (1983), Katmandu'dan Meksika'ya (1985; eklerle yeni bs., 1998), Yaz Düşüm Yaz (1985), Kadın Olmak (1985), Bir Ses (Reha İsvan'ın cezaevi hatıraları, 1987), Kara Sevda (1988), Sözden Söze (1990), Esintiler-80'li Yıllar (1990), Leyla Gencer-Tutkunun Romanı (1992), Karanlıkta Işık (1994), Bu Cennet Bu Cehennem (1997), Esintiler-90'lı Yıllar (1999), Uzakdoğu'm (Gezi, 2002), Karanlıktaki Işık-Dünya Sahnelerinden İzlenimler (Tiyatro ve sanatçılar üzerine, 2004), Meslek Yarası (2006), O Güzel İnsanlar (2007) (http://www.yasamoykusu.com/biyografi-2740-Zeynep_Oral)

1.3.5. Ece Temelkuran

Gazeteci yazar Ece Temelkuran, 1973 yılında İzmir’de doğmuştur. 1991 yılında Bornova Anadolu Lisesi’ni, 1995 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi’ni bitirmiştir. (<http://www.ecetemelkuran.com/hakkinda>)

1993 yılında Cumhuriyet gazetesinde gazeteciliğe başlamıştır. İlk yazıları Patika dergisinde yayımlanmıştır. (<http://www.turkceciler.com/ece-temelkuran.html>)

Kadın hareketi, siyasi tutuklu ve hükümlüler, Güneydoğu sorunu üzerine çalışmış, röportajlar yapmıştır. Almanya’da kadın hareketi üzerine bir araştırma yapmıştır. Ardından avukatlık ruhsatnamesini almıştır ancak bu mesleği henüz icra etmemiştir. Yurtiçinde ve dışında çeşitli dergilerde yazılar yazmış, CNN Türk’te muhabirlik yapmıştır. Dünya Sosyal Forum’unu izlemek için 2003’te Brezilya’ya, 2004’te Hindistan’a gitmiştir. Venezüella’daki sosyalist devrimini ve Arjantin’de ekonomik krizden sonra oluşan halk hareketini incelemiştir. Bu harekete ilişkin yazıları “Buenos Aires’te Son Tango” adı altında yazı dizisi olarak Milliyet’te yayınlanmıştır. Milliyet gazetesinde “Kıyıda” adlı köşesinde yazmıştır. Habertürk TV’de yayınlanan “Kıyıda” adlı programı hazırlayıp sunan Temelkuran, Habertürk gazetesinde “Kıyıda” adlı köşesinde yazmıştır. (<http://www.ecetemelkuran.com/hakkinda>)

Habertürk Gazetesi’nde 8 Şubat 2010 gününden itibaren yazmaya başlayan Temelkuran’ın yazı günleri Pazartesi, Çarşamba ve Cumartesi olmuştur. Ancak 4 Ocak 2012 tarihinde Temelkuran’ın işine son verilmiştir. (http://tr.wikipedia.org/wiki/Ece_Temelkuran)

Her yıl Dünya Sosyal Forumu’nu yerinde izlemeye devam etmiştir. Ece Temelkuran, Aslı Erdoğan, Ümit Kıvanç, Bejan Matur, Beliz Güçbilmez, Murat Uyurkulak ve Şamil Yılmaz ile birlikte Son Bir Kez oyununun yedi yazarından birisi olmuştur. (http://tr.wikipedia.org/wiki/Ece_Temelkuran)

Bugüne kadar Nawaat, New Left Review, Le Monde Diplomatique, Global Voices Advocacy, Al Akhbar, New Statesman ve Guardian’da makaleleri yayımlanmıştır. (<http://www.turkceciler.com/ece-temelkuran.html>)

Ocak 2013 tarihinden itibaren Birgün Gazetesi’nde yazmaya başlamıştır.

Girişimci ve yazar Metin Solmaz ile 1996 yılında evlenip 1998 yılında boşanmıştır. Bir suikaste kurban giden gazeteci-yazar Uğur Mumcu ile CHP İzmir Milletvekili, TBMM Başkan Yardımcısı Güldal Mumcu çiftinin oğlu Özgür Mumcu ile

2007 yılında evlenip 2009 yılında boşanmıştır.
(http://tr.wikipedia.org/wiki/Ece_Temelkuran)

Ödülleri:

- En İyi Gazeteci Yazar Ödülü 1998, Genç Mülkiyeliler Topluluğu
- Yılın Gazetecisi Ödülü (1996, Alman Hükümeti)
- Yılın Araştırma Yazısı Ödülü (Bekaret Testi Suçtur adlı yazısı için)
- Beyaz Yorum Ödülü (Milliyet'teki yazıları için, BAL Vakfı tarafından)
- Barış Kalem Ödülü (Savaş karşıtı yazıları için, Çağdaş Gazeteciler Derneği tarafından)
- Düşünce ve Demokrasi Ödülü (Biz Burada Devrim Yapıyoruz, Sinyorita! kitabıyla Türk Tabipler Birliği tarafından)
- Barış Dostluk Demokrasi Ödülü (2007, Ne Anlatayım Ben Sana! kitabıyla Diyarbakır Demokrasi Platformu tarafından)
- Ayşenur Zarakolu Düşünceye Özgürlük Ödülü (2008, İnsan Hakları Derneği tarafından)
- Halkevleri Halkın Sesi Ödülü (2011, Kıyıda televizyon programı için)
- İLAD İletişim Araştırmaları Derneği Onur Ödülü (2012)
(<http://www.ecetemelkuran.com/hakkinda>)

Eserleri: Bütün Kadınların Kafası Karışıktır (İletişim, 1996; Everest, 2008), Oğlum Kızım Devletim-Evlerden Sokaklara Tutuklu Anneleri (Metis, 1997), Kıyı Kitabı (Everest, 2002, şiir-metin), İç Kitabı (Everest, 2002, şiir-metin), Dışarıdan Kıyıda Konuşmalar (Everest, 2004), İçeriden Kıyıda Konuşmalar (Everest, 2005), Biz Burada Devrim Yapıyoruz Sinyorita! (Everest, 2006), Ne Anlatayım Ben Sana! (Everest, 2006), Ağrının Derinliği (Everest, 2008), Muz Sesleri (Everest, 2010, roman), İkinci Yarısı (Everest, 2011), Kayda Geçsin (Everest, 2012), Düğümlere Üfleyen Kadınlar (Everest, 2013) (<http://www.ecetemelkuran.com/hakkinda>)

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE KADIN SORUNLARI VE TÜRK BASINININ YAKLAŞIMI

2.1. KADIN SORUNLARI

“Kadın sorunu” bir “sorun” olarak insan(lık)ın eşitlikçi-özgürleşme öyküsüdür. Cinslerin eşitsizliği üzerinde yükselen sorun, özü itibariyle iktidar meselesidir.

Tan (1979), “Kadın özgürlüğü nedir?” sorusuna insanların nasıl yorum getirdiğini şöyle açıklar:

“Kimilerine göre insanların özgür olmadıkları bir toplumda tek başına ele alınıp incelenemeyecek bir sorun... Kimilerine göre, çoktan kazanılmış bir savaşın sonucu... Kimilerine göre, yapacak daha önemli işleri bulunmayan bazı kadınların zaman zaman gülünç, zaman zaman aşırı görünümüne olan bir boş hevesi... çoğu kimse bu konuda ninelerimize ve annelerimize kıyasla önemli bir ilerlemenin gerçekleşmiş olduğu kanısını taşır. ‘Sağlanan bunca yasal, eğitsel, mesleki ve toplumsal olanaklara karşın eğer halâ kadınla erkek eşit değilse bu, kadınların kendi isteksizliklerinin, tembelliklerinin ya da biyolojiden gelen kısıtlılıklarının sonucudur’ diye düşünenler az değildir.” (s. 1)

Ezenin erk-ek, ezilenin kadın olduğu bu iktidar oyunu Âdemle Havva’ya kadar uzanır. Toplumumuzda da yaygın olan görüşe göre, şeytan ilk Havva’yı kandırarak, yasak meyveyi ilk Havva’ya yedirmiştir. Ancak Kuran’da şeytanın muhatabı Âdem’dir ve yasak meyveyi birlikte yemiştirler. Kuran’da kadın hiçbir şekilde kötülüğü başlatan veya erkeği yoldan çıkaran olarak zikredilmemiştir. (Bilgin, 2005: 12) Oysa erkek egemen toplumumuzda bütün olumsuzlukların başkahramanı kadın olmuştur. İktidarını kaybetmek istemeyen erkek, kadını sindirmek, kadının hakkı olduğu özgürlüğü kısıtlamak için Kuran’ı bile kendine göre yorumlamaya kalkmıştır. Toplum, adalete birinci derecede önem veren bir dini, kadınların zararına işleyen, erkeğin hükümlerinin sürdüğü ve kadının bunu dini bir mükellefiyet olarak gördüğü bir sistem şeklinde algılamıştır.

Din üzerinden başlayan kadını aşağılama anlayışı toplumsal hayatta da aynı şekilde sürdürülmüştür. “Kadının yeri kocasının yanındır, kızını dövmeyen dizini döver,

er kiři konuşurken kadına susmak dūřer, kadın dediğin dizini kırıp evinde oturmalı, kadın kocasının izni olmadan dışarı çıkamaz, kadının sırtından sopayı karnından sıpayı eksik etmeyeceksin, saçı uzun aklı kısa, kızı kendi hâline bırakırsan ya davulcuya varır ya zurnacıya, kadınlar nankör, süs dūřkünü ve cimridirler, sır tutamazlar, huysuz ve kıskantırılar, baştan ıkarıcıdırlar, eşlerine ihanet ederler” vb. kadını aşağılayan ve sindiren anlayış gūnümüzde hâlâ devam etmektedir.

Erkek egemen toplum kadını sindirirken bunu fark ettirmeden, kadına kabul ettirerek yapmıştır. Kadınlar daima korunması ve saklanması gereken değerli eşyalar gibi gōsterilmiř, eve saklanmış, eğitimsiz bırakılmış ve daha sonra bu halleri onların doğuştan gelen aptallıkları olarak nitelendirilmiştir. Kadını eve hapsedip bunu sözde onu korumak adına yapan zihniyet aslında kendi iktidarını kaybetmemek için bōyle bir yola başvurmuştur. Kadınlar sosyal hayattan uzak tutulmuş, eğitim verilmemiş, kendi ayakları üzerinde duramayacak hale getirilmiş ve erkek hūkūmranlıđını rahatlıkla sūrdürmüřtür.

Deđiřik kōltürlerde kadının bugūnkū toplumsal konumuna gelene dek neler yaşadığına gōz attığımızda farklı uygulamalarla karşılaşılmaktadır. Roma kōltüründe kadınlar kōle olarak alınıp satılmıştır. Roma’da yaşananların benzeri şaman kōltüründe de yaşanmıştır. Manas Destanı’nda doğacak çocuğun kız olması durumunda onun bir yer bulunup verilmesi vasiyet edilmiştir. Evde kalana “bey” evi toplayana da “han” diyen bir kōltür vardır. Erkeđin evin beyi olması dūřūncesi, o zamandan gelmiştir. Evlilik, baba evinden koca evine geçiş olarak tanımlanmıştır. (Tarhan, 2006: 117)

Türkiye sınırları içinde eski ađlarda (M.Ö. II. Bin) kadın hukukuna baktığımızda kadın hakları bakımından bazı bilgiler mevcuttur. Bunlar yerli Anadolu halkı ile Asurlu tūccarlar arasındaki sosyal ve ekonomik mūnasebetlere aittir. Bu dōnemde ticari mukaveleler, ödūn verme senetleri yapılırken yerlilerin isimleri karşılıklı olarak yazılmaktadır. İşte bu arada kadınların da bizzat senet tanzim edip mūhürleme haklarının olduğu gōrūlmüřtür. Bu dōnemde kadınlar kocaları kendi memleketlerine gittiklerinde onun adına ticari işlemleri yūrūtmüřlerdir. Kōltepe tabletlerinden (M.Ö. 1950-1750) Anadolu’da erkek ve kadının evlilikte sahip oldukları hakları incelenmiştir. Bu tabletlerde evlilikte uygulanan çeşitli usulleri gōsteren bilgiler yer almaktadır. Bu bilgilerde evlenen kadın ile erkeğin aynı haklara sahip olduğu,

Anadolulu bir kadınla evlenen Asurlu bir tüccarın ikinci bir kadın ile evlenmesinin yasak olduğu, eğer erkek ikinci bir kadın alırsa bunun bedelini ödeyeceği, boşanma sırasında da gerekli bedeli ödeyeceği, boşandıktan sonra çocuğun anneye bırakılacağı yer almıştır. Bu belgelerde önemli olan asıl mesele ise yerli adetler ve kanunlarca kadına da bizzat boşanma hakkının tanınmasıdır. (İnan, 1968: 7, 9)

Göktürkler zamanında kadın, saygı gören ve bilhassa ana, saygı ile sevilen ve hakkına riayet edilen varlıktır. Evli kadın kutsal addolunur ve ona tecavüz edenler idama mahkûm olurdu. Genç kızları kandıranlar da ağır cezalara çarptırılırlardı. Türk kadını aile hayatında erkekle eşit durumdadır. Ana ve baba çocuklardan aynı derecede mesuldür. Türk erkeğinin kutsal bir sevgi ile bağlanıp koruduğu üç şey vardır: Atı, kılıcı, kadını. (İnan, 1968: 28)

İslam hukukunda kadın hak ettiği değeri almıştır fakat Türkiye’de kadın sorunu sürecinin başlangıcı Türklerin İslamiyet’i kabul ettikleri döneme dayanır. Zamanla Arapların etkisi altında, Türk kadınlarının toplum içindeki durumları bozulmaya başlamıştır. Müslümanlık ilk kez VII. yy.’ da Arap ülkelerinde ortaya çıkmıştır. Bu ülkedeki kadınların durumu Orta Asya Türk kadınlarınınkinden çok farklıdır. İdeali; yüksek bir ahlak ve gerçek bir adalet getirmek olan İslâm dininin, toplumun önemli bir yarısını hiçe saydığı düşünülemez; ancak yukarıda da belirttiğimiz gibi, İslamiyet Arap ülkelerinde doğmuştur ve bir dereceye kadar onların gelenek ve göreneklerinin etkisi altında kalmıştır. İslam öncesi Arap ülkelerinde kadın, bir sürüden farksızdır. Bir erkek istediği sayıda kadınla evlenebilir; isterse onları öldürebilir; kız çocuklarını diri diri gömebilirdi. Buna karşılık İslam dini; evliliği ortaya atar, eş sayısına bir sınır koyar ve boşanma durumunda erkeği, kadına nafaka ödemekle yükümlendirir. Kadınlara daha centilmence ve şövalyece davranılmasını öngörür ve eşlerin ihaneti halinde her ikisine de aynı cezayı uygular. İslam dininin modern dünya için en büyük önemi, kadınlara bazı ekonomik haklar tanıyarak, onları kocalarının hükümranlığından kurtaran ilk sistem oluşudur.² (Doğramacı, 1997: 4)

İslamiyet’in ilk dönemlerinde kadın, oldukça özgürdür. Fakat sonraları Arapların, İslamiyet’in kabulünden önceki geleneksel Mezopotamya ve Sümer

² İslâm dininin kadınlara tanıdığı haklar hakkında daha ayrıntılı bilgi için bk. Diyanet İşleri Başkanlığı, (2006), *İlmihal II-İslâm ve Toplum*, Ankara.

kültürüne dönmeleri sonucu kadın kimliği gizlenmiştir. Ata binmenin, binalar inşa edip yollar yapmanın, tarlada çalışmanın önemli olduğu bu yıllarda erkek egemenliği ön planda olmuştur. Kadının toplumsal konumu annelikle sınırlanmıştır. (Tarhan, 2006: 119)

Ön Asya'ya yerleşen Türkler başlangıçta resmi dillerini bile Farsça yapmışlardır. Daha sonra resmi dili Türkçeleştirmişlerse de bu defa Arap alfabesini kabul edip, bilim ve öğretim dilini de Arapça yapınca, kültürde büyük değişimler yaşamış, geleneklerinden oldukça uzaklaşmışlardır. Seyahatnamelerde³ Türklerin 10. asırda kadın ve erkek tam bir hürriyet içinde yaşadıkları, aralarında ahlaka aykırı davranışların mevcut olmadığı yazılmıştır. 15. yüzyılda bile, Anadolu'da Türk kadınlarının, sadece göçebelerin değil şehirdekilerin de, erkeklerden kaçmadıkları, misafir ağırladıkları, ayrılırken onları uğurlayıp hayır dualarının aldıkları ve hediyeler verdikleri yazılmıştır. (Bilgin, 2005: 43)

Türklerin Anadolu'ya yaptıkları akınlarda Türk kadını erkeği ile beraber aktif bir hayata tabi olmuştur. Bu devirde Türk kadını için eve, hareme kapanmak mevzuu olmamıştır. (İnan, 1968: 38)

Orta Asya, Ön Asya, Anadolu ve Afrika'da yerleşen Türk topluluklarında, kadının sosyal durumu, İslâm dinine bağlanan öğretiler doğrultusunda düzenlenmiş görülmekte ise de, onların hepsinde Kuran'dan çok yerel kültürler etkili olmuş, zamanla bunlara uymak Müslümanlığın gereği gibi algılanmıştır. (Bilgin, 2005: 44) Üzerinde Arap ve İran geleneklerinin geniş etkisi bulunan İslâm kültürü, daha sonra yavaş yavaş Türk geleneklerinin etkisinde de kalmıştır. Selçuklu Türk kadını, çeşitli yasal sistemlerin, farklı dış faktörlerin etkisinde olmasına karşın eski Türk geleneklerini korumaya çaba göstermiştir. (Doğramacı, 1997: 6) Türkler, erkek ve kadın benzer kıyafetlerin giyildiği bir hayat tarzından geldikleri için, kırsal kesimdeki yaşantıda değişen fazla bir şey olmamış, İstanbul'un fethine kadar, eski Türk gelenek ve göreneklere yeni kültürlerle nispeten başa çıkabilmiştir. (Bilgin, 2005: 44)

İstanbul'un fethiyle birlikte ise imparatorluk kültürü ağır basmış, çok kadınla evlilik ve cariyeli yaşama biçimi, özellikle yüksek tabaka içinde yayılmış, aile hayatında

³ Bilgi için bk. İbn-i Batuta Seyahatnamesinden Seçmeler/İbn Batuta, 1304-1377. Haz: İsmet Parmaksızoglu, (1971), Ankara: MEB.

ataerkil adetler etkili olmaya başlamıştır. Büyük medreselerin kurulmasıyla diğer Müslüman ülkelerden bilginler Osmanlı merkezlerine gelip yerleştikçe Türk kültürü iyice geri plana itilmiş, kadınlar tahsil hayatının dışında tutulmuş, onların yazı yazmayı öğrenmesi bile sakıncalı bulunmuştur. Kadınlar hayır ve eğitim işlerine sermaye koyabilmişler, hastaneler, medreseler yaptırabilmişler ama kendileri oralarda tahsil edememiş, görev yapamamışlardır. (Bilgin, 2005: 44)

Osmanlı İmparatorluğu'nda, kadının sosyal durumunda gerilemeler kaydedilmiştir. Çünkü büyük şehirlerin ve İstanbul'un hâkimi olan bu devletin bünyesine İran ve Bizans'ın tesirleri olmuş ve eski Türk ananeleri, örf ve adetleri yavaş yavaş silinmeye başlamıştır. İlk devirlerde büyük şehirlerde medreseler ve tarikatların tesiriyle nispeten kadına da dini hayatın sosyal bünyesi içinde bir yer tanınmış ise de, bu hal gitgide kaybolmuş ve kadın bilhassa şehirlerde tamamen ayrı bir hayat tarzına alıştırmak istenmiştir. İran ve Bizans haremi Türk sarayına örnek olmuş ve çok kadınla evlilik, poligami belirli bir sınıf içerisinde yayılmış ve adet haline gelmiştir. (İnan, 1968: 53)

Osmanlı Devleti'nin gerileme ve zayıflama devirlerinde ortaya çıkan her türlü olumsuzluk ahlaki çöküntüye bağlandıkça, çareyi terbiye ve tahsilde görerek tedbir almak yerine, kadınların hareketlerini kısıtlamak yoluna gidilmiştir. Bütün bu tedbirleri alanlar her zaman erkekler olmuş ve sadece kadınları kısıtlama yoluna gitmişlerdir. Kendilerini kısıtlayacak önlemlere hiçbir zaman yanaşmamışlar çareyi sadece kadını daha fazla disiplin altına almakta bulmuşlardır.

Çeşitli Osmanlı fermanları Türk kadınının kıyafeti, gezip dolaşmasındaki durumu ve erkeklerle bir arada bulunmamaları hususlarının tanzimi ile ilgili garip hükümler koymuşlardır: Kadınların erkeklerle beraber sandala binmemeleri (23/1/988) ve (24 Şaban 991), kaymakçı dükkanlarına girmemeleri (23 Muharrem 981), ferace biçiminde yenilik yapılmaması (1138), mesire yerlerine girmemeleri (1165), haftada ancak dört gün sokağa çıkabilecekleri (III. Osman zamanı), hiçbir gün evden çıkamayacaklarına dair (IV: Mustafa Hicri 12. Asır), kadınların babası veya oğlu ile dahi sokakta beraber yürüyememeleri, arabaya binmemeleri, ezan saatinden sonra dışarıda kalmamaları, muayyen meydanlarda dolaşmamaları vb.leri. (Hicri 1278 tenbihnamesi) (İnan, 1968: 80)

Osmanlı Devleti'nin kendini toparlamak üzere yeni düzenlemeleri denediği Tanzimat Devri'nde, kadın haklarını ve kadınları günlük hayata kazandırmak gerektiği bazı aydınlarca dile getirilmiştir. Bu fikir 19. yy. boyunca çok rağbet görmüş ve yenilikten yana olan Müslümanlar, yapılması gerekenin, İslam'ın kendisini değiştirmek değil, onu skolastiğin kalıntılarından, fanatizmden ve ideolojilerden arındırmak olduğunu savunmuşlar. İslam kongrelerine kızlar için zorunlu eğitim, tıp okulu, meslek okulları, birden çok kadınla evliliğin, tek yanlı boşamanın kaldırılması, kadına da boşama hakkının verilmesi, miras eşitliği, kamuya açık yerlerde kadının varlığının korunması gibi kadın hakları listeleri sunmuşlardır. (Bilgin, 2005: 47)

1908'de İkinci Meşrutiyet'in ilanı ile kadın eğitimi gerekli görülmüştür. Bir grup kadın Meclise gözlemci olarak girmeye çalışmıştır. Bu cesarete karşı gösterilen tepki, Batı basınında yer almıştır. Kadına verilen hakların tanınması ile ilgili ilk adım 1916'da atılmıştır. Evlilik, poligami ve boşanma şartları Mecliste ciddi olarak tartışılmıştır, fakat kadını bulunduğu alt düzeyden yükseltecek hiçbir önemli çare ortaya konmamıştır. Kadın sorunu başka sosyal meselelerin yanı sıra, zamanın bazı yayın organlarında tartışma konusu olmaktan öteye gidememiştir. (Doğramacı, 1997: 11)

Cumhuriyet devrinde Türk kadınının durumuna baktığımızda, zamanla kadının birçok haklar elde ettiğini görüyoruz. Bu bakımdan Birinci Dünya Savaşı bütün dünyada olduğu gibi Türk insanının hayatında da bir dönüm noktası olmuştur. Savaşta kadın ve erkeğiyle birlikte bir mücadele veren Türk toplumu kadına bundan sonra erkeklerle birlikte eşit olabileceği bir takım haklar sağlamıştır.⁴

Cumhuriyetin kurulması ile kadın hakları sosyal reformların önemli bir bölümü olarak ele alınmıştır. Fakat değişme hemen olmamıştır. Nitekim 1924 yılında kabul edilen Anayasa, kadına oy kullanma hakkını tanımamıştır. Ancak, 1926'da şeriat kurallarının ortadan kalkmasından sonra yeni Medeni Kanun kabul edilmiştir. Böylece birden fazla kadınla evlenmek yasaklanmış; boşanma mahkeme konusu olmuş ve kadın erkekle eşit olarak boşanma hakkını elde etmiştir. Kadınlar yasal varis olabilmüş; eşit mülk, miras hakları ile beraber erkeklerle aynı işlerde çalışıp aynı ücreti almak haklarına da sahip olmuşlardır. Kadın siyasi hakları, çok geçmeden bir reform

⁴ Konumuz kadın sorunları olduğundan konuyu çok fazla genişletmemek adına biz burada kadınların kazandıkları haklara tek tek yer vermeyip konumuzu ilgilendirdiği kadar yer vermeye çalışacağız. Kanunların kadınlara tanıdığı haklarla ilgili daha ayrıntılı bilgi için bk. Afet İnan, (1968), "*Atatürk ve Türk Kadın Haklarının Kazanılması*", Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

programında belirtilen, hem kadınların hem de toplumun, genel olarak bu programın gerektirdiği büyük değişmelere uyumu sağlanmıştır. Sonraları kadınlara erkeklerle eşit bütün sosyal haklar da verilmiştir. 1930'da kadınlar oy kullanma ve belediye seçimlerinde aday olma hakkını elde etmişlerdir. 1935 ulusal seçimlerinde ise, Türk kadınının artık erkeğin sosyal yaşamının her alanındaki görevlerine yardım edip her şeyi yapabileceği kabul edilmiştir. (Doğramacı, 1997: 11-12)

Kadınlara birçok hak tanınmıştır fakat günümüzde hala neden kadın sorunları üzerinde tartışıp çözümler üretmeye çalışmaktayız?

Âdem ile Havva'ya kadar uzanan kadının insan hakları ihlali 21. yy. a giren ve AB sürecinde bulunan Türkiye'de hâlâ son derece yaygındır. Bunun kaynağında da güçlü ataerkil sistemin varlığını sürdürmesi rol oynar. Bu öyle bir sistemdir ki Türkiye'de sol veya sağ, milliyetçi ya da dini bütün siyasi ve sosyal eğilimlerin her birinin barındırdığı bir ideoloji şeklinde var olmaya devam eder.

Ataerkillik Türkiye'ye özgü değildir, dünya çapında pek çok toplumda var olan bir ideoloji, bir sistemdir; fakat Türkiye'ye ve içinde olduğu bölgeye özgü ataerkil namus sistemi kadının insan hakları ihlallerini daha da çeşitlendiren ve kesitleştiren bir boyuttur.

Türkiye'de kadın konusunda okul kitaplarından, genel olarak medyadan, resmi ve gayri resmi dokümanlardan aşına olunan söylem şudur: Türk kadınları cumhuriyetin kurulması ile gerçekleştirilen bir seri devrim sonucunda eşit haklara kavuşmuşlardır ve bu eşit haklar cumhuriyetin ileri görüşlü ve çağdaş kurucuları tarafından kadınlara adeta bir altın tepsi içerisinde hediye edilmiştir; yani Türkiye'de kadın sorunu 1920'li yıllarda devlet eliyle kökünden çözümlenmiştir. Bu resmi söylem çok ciddi birtakım sorunlar barındırır. En önemli sorun da iddia edildiğinin aksine cumhuriyet devrimlerinin kadınlar için öngördüğü eşit hakların kâğıt üzerinde bir eşitliğin ötesine çok da gidememiş durumda olmasıdır.

2000'li yıllar itibariyle halen Türkiye'de yaşayan çoğunluk kadının hayatında, kâğıt üzerinde öngörülen eşit haklardan ziyade cinsiyetçi birtakım günlük uygulamalar, gelenekler ve görenekler ağır basmaktadır. (Ajas, 2007: 2)

2.1.1. Temel Haklar

Toplumun kadın kavramına yüklediği geleneksel anlam çerçevesinde kadın, yaşadığı aile ortamında bir yandan eşinin bütün ihtiyaçlarına, istek ve arzularına cevap vermek suretiyle "iyi bir eş" olmak zorunda iken, diğer yandan da çocuklarının giyim-kuşam, beslenme ve eğitim ile ilgili üzerine düşeni yerine getirmek, çocuklarına âzamî sevgi, ilgi ve şefkat göstermek suretiyle "iyi bir anne" olmak durumunda kalmıştır.

Günümüzde kadın, iyi bir eş ve iyi bir anne olmak zorunluluğu yanında bir taraftan evine çeki-düzen veren, temizliğini ve ihtiyaçlarını karşılayan "iyi bir ev hanımı" olmalıyken, diğer taraftan da eğer çalışıyorsa, işini aksatmadan özenle, gayret ve istekle yürüten "iyi bir üretici" olma sorumluluğunu taşımaktadır.

Bütün bunlardan arta kalan vakit diliminde ise –zaman kalıyorsa- kendi ihtiyaçlarına bakacak, kendisiyle ilgilenecektir. Çağdaş modern kadın, üstlenmiş olduğu ya da kendisine biçilen roller noktasında önemli sorunlarla karşı karşıyadır ve bu sorunlar çoğu kadında kimlik bunalımına yol açabilecek güçlü bir rol karmaşasını gündeme getirmiştir. (Bahadır, 1998: s.y) Kadın, günümüzde büyük bir rol karmaşasına girmiş ve duyarlı anne, ilgili eş, başarılı iş kadını üçlemesinde kimlik bunalımı yaşamaya başlamıştır. Bu rollerden üçü arasında sıkışıp kalan kadın istediği rol kalıbına girememiştir. Evde sorumluluğun sadece kadına bırakıldığı ataerkil sistemimizde kadın bu bunalıma kalıplaşmış geleneklerle daha hızlı bir şekilde itilmiştir.

Bütün bu rol karmaşasının yanında kadın sosyal hayatta düşünceleri ve ürettikleriyle kendisini göstermesi gerekirken cinselliğiyle ön plana çıkarılmaktadır. Çağdaş materyalist görüşün kadın anlayışında cinsellik, her şeyin önündedir ve bu maddeci görüş, cinselliği istismar noktasında her fırsatı değerlendirmeye büyük bir özen göstermektedir. Bu gerçeği ekonomik pazarda; modern sanat ve edebiyatta kısaca hemen her alanda görmek mümkündür. Günümüzde özellikle medyada kadın ticari amaçlar doğrultusunda cinsel obje olarak sunulmaktadır. (Bahadır, 1998: s.y) Kendi amaçları için kadın özgürlüğünü cinsel özgürlük şekline büründüren günümüz anlayışı kadını sömürmektedir. Yalnızca şekil üzerinden gerçekleştirilmeye çalışılan çağdaşlaşma olgusuyla kadın tüketim ekonomisinin, çıkarları için kullandığı hedef kitleye dönüşmüştür. (Tarhan, 2006: 135)

İslamoğlu (2012), modernitenin, tüm iddiasına rağmen, kadın varoluşuna “insanî” anlamda hiçbir şey eklediğini söylemiştir:

“...aksine kadını insanlığından ederek “metalaştırmış”, onu kelimenin tam anlamıyla istismar etmiş, ruhunu öldürdüğü kadının bedenini her anlamda “tepe tepe” kullanmıştır ve kullanmaya da devam etmektedir. Geçmiş çağlarda, erkeğin gölgesi altında ikincil bir “özne” olarak yaşayıp giden kadını, modern çağ “teşhirlik bir nesne” haline getirdi; bunun “ilerleme” olduğunu düşünenler, sevinebilirler.” (s.122)

Reklamlarda temizlik ve vücut bakımı ürünlerini kullananlar genellikle kadınlardır. Bunun arkasında yatan neden, reklamcıların hedef tüketici kitlesi genellikle alışveriş işinden sorumlu görülen kadınlardır. Reklamlar üzerinden de kadınlar manipüle edilmeye çalışılmaktadır. Temizlik işinin kadına ait olduğunu dayatmaya çalışan reklamlar kadının yaşam alanının ev ile sınırlı olduğu izlenimi yaratmaktadır. Bundan ötürü reklamlardaki karakterler kadınlar olmuştur. Böylece medyada üretici olarak ev işi dışındaki ücretli işlerde çalıştığı pek görülmeyen kadınların tüketici konumu iyice pekiştirilmiştir.

Reklamlarda bu ürünleri kullananların kadın olarak sunulması aynı zamanda yine kadın bedeninin sergilenmesine neden olmaktadır. Örneğin şampuan, sabun⁵ reklamlarında zaman, ürünlerin niteliğinden çok, kullanıcı kadının ‘güzel’ bedeninin gösterilmesi için ayrılır. Böylece bir yandan kadın bedeni erkek bakışına sunulurken, bir yandan da kadınlar kendilerine ideal kadın (canlı, sağlıklı, formda, doğal) niteliklerini kazandıracak ürünü seçmeye yönlendirilir. Medya kadının bedeninin teşhir edilmesi ve erkeğin bakışına sunulmasından da öteye giderek kadını erkeğin cinsel arzularını tatmin eden bir ‘meze’ye indirgemıştır. Dondurma reklamlarında⁶ dondurmanın tadına bakanlar kadınlar olmakla birlikte, bu reklamlarda ima edilen kadınların kendisinin tat verici olduğudur. Zaten bu reklamlardaki kadınlar da yakın çekim planlarda parmaklarını ağızlarına götürmekte ve davetkâr bakışlarıyla erkeklerin cinsel fantezisine çağrışım yapmaktadırlar. (Bek-Binark, 2000: 8)

⁵ Bu ürünlere örnek olarak Pantene Şampuan, Polmolive Sabun reklamları gösterilebilir.

⁶ Panda Sen&Ben reklamında gözlüklerini çıkarıp, saçlarını açan sarışın bir kızın “Sen beni nasıl yiyeceksin ?” demesi ve karşısındaki genç erkeğin kıza bakışı bu duruma örnek olarak gösterilebilecek reklamlardan sadece bir tanesidir.

Bele'ye (1998) göre, 20. yy.' da geçirdiği önemli sosyopolitik değişim evrelerine karşın Türk toplumunun ataerkil yapısı değişmemiş, erkek egemen toplum düzeni süregelmiş ve bu düzen içinde kadın, erkek karşısında kişilik oluşturup, bunu gösterebilme olanağı bulamamış, dahası cinselliği bile erkek tarafından kullanılan bir meta olmuştur. Bu toplumda kadın, erkek için yalnızca cinsel bir nesne olmuştur. (s. 81)

“Kadınlar erkeklerin rahatını temin için yaratılmıştır” gibi topluma mal edilip geleneklere işlemiş düşünceler toplumumuzdaki erkeklerde azalarak da olsa etkisini sürdürmektedir. Böyle düşünenlere göre kadın hür değildir, erkeğin yönetiminde yaşamalıdır. Bu anlayışı sürdüren erkekler kadınların iş hayatına atılmasına da karşı çıkmaktadırlar. İş sahibi bir kadını kontrol edemeyeceğini düşünen erkek eşini el altında tutmaya çalışmıştır. Kadının geçiminin her durumda erkek tarafından sağlanması toplumda bir beklenti olmanın ötesinde aynı zamanda bir onur meselesidir. Erkek bu beklentiyi gerçekleştiremeyince kendisini rahatsız hissetmiş, gerçekleştirtince de bunun bir karşılığı olmalı diye düşünüp, kadından itaat beklemeye başlamıştır. (Bilgin, 2005: 73) İtaat etmeyen kadın kocasından her türlü şiddeti görmeye başlamıştır.

Kıvılcımlı'nın (2009) şu sözleri aslında erkeğin kadını neden aşağıladığına ve şiddet gösterdiğine örnek oluşturabilir:

“Esnaf-Köylü halk, Dükkânın- Pazarın, Tarlanın-Toprağın kölesidir. Ama evde ailede kadının 'Efendisi'dir. Alt sınıf ve tabakaların erkeği, dışarıda: Pazardan, ağadan, beyden yediği dayağın acısını, aile yuvasına dönünce karısına attığı dayakla çıkarır. Başka çıkar yol bulamamış bilinçsiz yarattığın yaşamaya dayanması bu çelişkiyle dengelenir. Bir lokma ekmek pahasına ezilip soyulan, özellikle her köylü ve her esnaf, genellikle her züğürt çalışkan halk, evde, kırdan, mahallede çoluk çocuğunu, hele 'avratı' soyup ezmekle, en sancılı iç kompleksine ilaç arar.” (s. 33)

Kıvılcımlı'nın ifade ettiği gibi erkek dışarıda uğradığı aşağılanmanın acısını evde eşine karşı uyguladığı şiddetle çıkarır. Ancak Kıvılcımlı'nın dile getirdiği gibi bunu yalnızca esnaf ve köylü halkla sınırlamak yanlış olur. Günümüzde hizmet sektöründe çalışan birçok erkeğin de aynı davranışları sergilediğine çevremizden ve medyadan şahit olmaktadır.

Cüceloğlu, “yetişkin çocuk” erkek ve “yetişkin çocuk” kadın kavramlarıyla erkeklerin neden baskın durumda olduklarını, kadınların neden baskıya ve şiddete maruz kaldıklarını şöyle açıklar: “ ‘Yetişkin çocuk’ erkek, bedenlen gelişmiştir ancak, duygusal olgunluğu sekiz-dokuz yaşındaki çocuk kadardır. Bu yüzden istediği olmayınca şiddete başvurur, karşısındakini böyle sindirir. Güler yüzü, saygısı, sevgisi hep dışarıya karşıdır. Duygu ve düşünce olarak gelişmemişliğin acısını daima evdekilerden çıkarır. Kadın ile ilişkisinde tek duygu hâkimdir ‘korkutmak’. Kadına muhtaç olmamak erkekliğin şanıdır ve erkek olarak kadından istediği verilmeyince aşırı öfkelenir ve ceza verir.” (Cüceloğlu, 2006: 172)

Erkeklerin, egemenlik kurma adına kadını sahip olduğu bir eşya gibi kullanıp, üzerinde hâkimiyet kurma çabası geçmişten günümüze kadar halâ devam etmektedir. Toplumun yanlış düşünce kalıpları yüzünden erkek hep bir üstünlük kurma yarışına girmiştir. Kadını elde edene kadar bin dereden su getirmiş, ona önemli olduğunu hissettirmiş, sevgi ve saygı göstermiştir. Oysa ona ulaştıktan sonra saygısını, onurunu hiçe sayıp, kadını yalnızca ihtiyaçlarını gideren cinsel obje, soyunu devam ettirmede bir araç olarak görmüştür.

Bütün bu olumsuzluklara rağmen “yetişkin çocuk” kadın da -eğitilmiştir, bilgilidir, çağdaştır- eşi kendisini dövüp hastanelik ettiğinde yine kocasını korumaya devam eder. Dayak, küfür ve yalnızlık içinde bir ömrü boşa geçirir ve mutsuz, bunalımlı aile ortamını “çocukların hatırı için” devam ettirme yanlışına düşer. (Cüceloğlu, 2006: 174)

Cüceloğlu, ‘Mış Gibi’ Yaşamlar kitabında “Kadın Da İnsan mı?” başlıklı bölümde eşini öldürdükten sonra kaçıp ancak 27 yıl sonra yakalanan bir erkeğin haberine yer vermiştir ve bu durum üzerinde bir analizde bulunmuştur. Cüceloğlu, kulağa kaba gelmesine, rahatsız edici bir tabir olmasına rağmen bu gibi insanların kadını eşekten farksız gördüklerini belirtmiştir. Bunu da güzel bir örnekle gözler önüne sermiştir. “Pazara gidip, pazarlığını yapıp, ihtiyacı olduğu eşiği alıp eve getiren bir adam kafası atıp eşiği dövmekle yetinmeyip, hıncını alamayıp birkaç yerinden bıçaklayıp, eşiği öldürüyor. Eşiği satan adam böyle bir durumda sen benim eşiğimi niye öldürüyorsun demez çünkü parasını alıp eşiği satmıştır. Yöredeki diğer insanlar da ara sıra kendi eşeklerini dövüp eziyet ettikleri için bu adamı yakalayıp yasa önüne

çıkarmazlar.” (Cüceloğlu, 2005: 81-82) Bu örnek kadınlar için çok aşağılayıcı bir benzetme olmasına rağmen maalesef günümüzde de sık sık karşılaşılan durumdur. Hâlâ başlık parası alıp kızını satan babalar bulunmaktadır. Böyle bir evlilik yapan erkeğin de kadın üzerinde nasıl bir üstünlük kurmaya çalıştığına basında çıkan kadına şiddet haberlerinden şahit olmaktadır.

2.1.2. Eğitim

Kadının eğitimi, tüm zamanlarda sürekli tartışma konusu olması, konu ile ilgili öneriler getirilmesine ve girişimlerde bulunulmasına rağmen, sorunlar yumağı olarak güncelliğini korumaktadır. Bunun temel nedeni olarak, konuya insani yönden çok, cinsiyet yönünden bakmanın daha etkili olduğu söylenebilir. Bu düşüncenin önüne geçmek, konuyu “insan olma” açısından değerlendirmek, kadını insanlığın varlık sebebi olarak görmek; Atatürk’ün deyişi ile “*Şuna inanmak lazımdır ki, dünya yüzünde gördüğümüz her şey kadının eseridir*” perspektifinden bakmakla mümkün olacaktır. (Engin-Seven, 2007: 177)

Türklerde öteden beri kadına verilen değer ve önem, sosyal ve hiyerarşik yapılanmadaki kadının rol ve statüsünden anlaşılmaktadır. Ancak daha sonraki dönemlerde bu durumun değiştiğine, özellikle eğitim alanında kadınlara karşı getirilen kısıtlamalara rastlanmaktadır. Osmanlı Devletinde kızlar sadece sıbyan mekteplerinden yararlanabilmekte daha fazla bir eğitime ihtiyaç duyulmamaktaydı. 1847 yılında ilk devlet okulları kurulmuş ve 1869 yılına kadar da kız çocuklarının eğitimi ülke geneline yayılmamıştır. 1869 yılında kabul edilen Maarifi Umumiye Nizamnamesi, okuma-yazma çağındaki tüm çocuklara kız erkek ayırımı yapılmaksızın ilköğretim mecburiyeti, erkekler için 6–10, kızlar için 7–11 yaş sınırlamaları ile getirmiştir. Bu mecburiyet, daha sonra 1876 yılında kabul edilen Kanun-u Esasi’de anayasa maddesi olarak yer almıştır. Böylece kız ve erkek öğrenciler için eşit eğitim, hukuken mümkün kılınmıştır. (Doğramacı, 1989: 102)

Tanzimat Dönemi’ne gelindiğinde Namık Kemal, Ziya Paşa, Münif Paşa ve Saffet Paşa gibi aydınlar ve devlet adamları, kızların ve kadınların eğitimden yoksun bırakılmalarını, toplumun geri kalma nedenlerinden biri olarak görmüşlerdir. Bu dönemde yeni yeni okulların açılmasıyla kızlara verilen tahsil imkânları kadınlar

arasında aydın bir zümrenin oluşmasına vesile olmuştur. Bu dönemde kadın yazarlar tanınmaya başlamıştır. Eğitim öğretim hayatında yaşanan gelişmeler karşısında hususi öğrenim yerini resmi okullara bırakmıştır. (İnan, 1968: 82)

Birinci Dünya Savaşı sonunda meclislerde erkekler savaş şartlarında neler yapabileceğini göstermiş olan kadınların hakkını savunmaya çalışmışlar, fakat bu kolay olmamıştır. Bir grup kadın ilk defa TBMM’de meclis müzakerelerini dinlemek isteyince, bu haber gazetelere manşet olmuştur. Kadın hakları TBMM’de tartışılmak istendiğinde itirazlar yükselmiştir. Ancak, Atatürk’ün önderliğiyle gerçekleştirilen inkılapların en önemli bölümü eğitimle ve kadınlarla ilgili olmuştur. Atatürk kadınların erkeklerden bile daha çok eğitim görmeleri gerektiğine işaret etmiştir. 1915’te kızların Üniversiteye kabulü ile kızların eğitimi gelişmiştir. (Bilgin, 2005: 53-54)

Türkiye Cumhuriyetinin kurulduğu 1923 yılını izleyen ilk on yılda Atatürk’ün önderliğinde gerçekleştirilen reformlar, bir yandan kadının yurttaşlık haklarını kazanmasını, diğer yandan Türk toplumunun yeniden yapılanmasını sağlamış, böylece büyük bir toplumsal değişim gerçekleştirilmiştir. Laik hukukun benimsenmesi ile kadınların eğitim, çalışma yaşamı, siyaset gibi kamu alanlarına açılması mümkün kılınmış ve eşitlikçi kamu politikaları ile devlet bu katılımı özendirmiş ve desteklemiştir. Bu reformlardan Türk kadınına doğrudan etkileyen, 1924 yılında kabul edilen, eğitimi tek sistem altında toplayarak kadınlara erkeklerle eşit eğitim imkânları sağlayan Tevhid-i Tedrisat Kanunu olmuştur. (KSGM, 2012: 1)

Türk kadını günümüze gelene kadar birçok eşitsizliklerle karşılaşmış fakat verilen mücadeleler sonucunda birçok alanda olduğu gibi eğitim alanında da erkeklerle eşit haklar elde etmiştir. Ancak günümüzde okumaz-yazmazlık durumuna bakıldığında kadınlarda bu oranın daha yüksek olduğunu görmekteyiz.

TÜİK istatistiklerine göre:

Türkiye’de okuma-yazma bilmeyenler nüfusun % 6’sını oluşturmakta olup kadınlarda bu oranın yüksek olduğu görülmektedir. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) 2011 yılı sonuçlarına göre 3.171.270 kişi okuma-yazma bilmemekte olup bunların 2.617.566’sını kadınlar oluşturmaktadır. Okuma yazma bilmeyen kadınların 2

milyonu 50 ve üzeri yaş grubundadır. 6-24 yaş grubunda ise okuma yazma bilmeyen 72 bin kadın bulunmaktadır.

(Okuma-yazma durumu bilinmeyenler göz ardı edildiğinde) 6 yaş ve yukarı nüfus içinde kadın okumaz-yazmazlık oranı % 8, erkek okumaz-yazmazlık oranı ise % 1,7'dir. Okuma-yazma bilmeyen her 10 kişiden 8'ini kadınlar oluşturmaktadır. Yetişkin nüfus içinde (+15) kadın okumaz-yazmazlık oranı ise % 9,8'dir.

Genele bakıldığında, okuma yazma bilmeme oranı her iki cinsiyet içinde “genç yaş gruplarından ileri yaş gruplarına”, “kentsel nüfustan kırsal nüfusa” ve “Batı bölgelerden Doğu bölgelerine” gidildiğinde, artış sergilemektedir. Ancak, bu değişkenlerin her koşulda kadınlar üzerindeki etkisi erkekler üzerindeki etkisinden daha büyük olmaktadır. (TÜİK, 2011)

TÜİK tarafından hazırlanan “Ulusal Eğitim İstatistikleri”ne göre 6 ve yukarı yaş grubunda bitirilen eğitim düzeyine ilişkin bilgilere baktığımızda erkek sayısının kadınlara oranla daha fazla olduğunu görmekteyiz:

İlkokul mezunu toplam 15.333.800 kişinin 8.627.741'sını, İlköğretim mezunu toplam 11.986.436 kişinin 5.256.806'sını, Ortaokul veya dengi okul mezunu toplam 2.856.407 kişinin 1.115.612'sini, Lise veya dengi okul mezunu toplam 11.883.336 kişinin 5.024.315'ini, Yüksekokul veya fakülte mezunu toplam 5.495.749 kişinin 2.299.487'sini, Yüksek lisans mezunu toplam 401.773 kişinin 163.414'ünü, Doktora mezunu toplam 121.923 kişinin 46.450'sini kadınlar oluşturmaktadır. (TÜİK, 2011)

Kadınlar erkeklerle eşit eğitim hakkı kazandıkları halde istatistiklere baktığımızda kadınların eğitim durumunun yine erkeklerden daha düşük olduğunu görmekteyiz. Bu durumun giderilmesi için günümüzde kız çocuklarının okula gönderilmesi için kampanyalar yürütülmekte, kız çocuklarını okula göndermeyen aileler cezai yöntemlerle korkutularak kız çocuklarını okutmaya teşvik edilmektedir. Bu kampanyalar ilk baktığımızda olumlu bir duruma işaret etmektedir ancak konuyu derinlemesine düşündüğümüzde ortaya daha kötü bir sonuç çıkmaktadır. Kampanyaların yapılması toplumda kadınların eğitiminin artırılması için iyi bir yöntemdir fakat bu kampanyalara, uygulamalara hâlâ ihtiyaç duyuluyorsa ortada yasalarla çözülemeyecek çok daha büyük bir sorun bulunmaktadır. Aileler kız

çocuklarını eğitimin olumlu sonucunun bilincine vardıkları için değil yasaların caydırıcılığından dolayı okullara göndermektedirler. Toplum ön yargılarını, kökleşmiş ataerkil düşüncelerini bir kenara itmedikçe kadınların eğitim sorunu bugüne kadar nasıl devam ettiyse bundan sonra da aynı şekilde devam edecektir.

Geleneksel yapıdaki toplumsal cinsiyet rolleri, geleneksel kültürü teşvik etmekte ve kız çocuklarının okullaşmasının önündeki en önemli engellerden birini teşkil etmektedir. Geleneksel düşünce kalıpları ailelerin kız çocuklarını evde tutmalarına ve okula göndermemelerine neden olmaktadır. Kız çocukları erken yaşta evlendirilmektedir. Ekonomik açıdan düşük gelir düzeyine sahip aileler çocuklarını ev işlerine yardım etmesi için eğitimden uzak tutmakta, eğitim konusunda tercihlerini erkek çocuklardan yana kullanmaktadır. Birçok çocuk, mevsimlik tarım işçiliği ve ev işçiliği gibi bazı dallarda çalıştığı için, eğitim sisteminin dışında kalmaktadır. (Ünal, 2011: 56)

Kadının eğitim hakkından mahrum olması, iş hayatından yeterli gelirden mahrum olması, aile içi sorumlulukların adil bir şekilde paylaşılmaması gibi problemler de yine ahlaki eğitim eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Ahlaki eğitimin en güçlü verildiği yer ailedir. Din ise, güzel ahlakı tamamlamak üzere gönderilmiştir. Asırlardır yapılan bütün haksızlıklar din adına ve gelenek adına yapılmaktadır. İyi bir din ve ahlak eğitimi alan insan bu yanlışın farkına varacaktır. Burada kadınların üzerine büyük bir görev düşmektedir. Kadınlarımızın kendi dinlerini iyi bilmeleri ve güzel bir iletişim becerisine sahip olmaları pek çok problemin çözümü için en önemli başlangıçtır. (Artır, 2004: s.y)

Artır'a (2004) göre, kadınlar eğitimlerini artırma, kendilerini geliştirme çabalarında yalnızca erkekler değil bazı hemcinsleri tarafından da engellenebilmektedirler:

“Çeyiz işlemek yerine kitap okuyor diye kendi annesi tarafından eleştirilen, okuma isteğine öz annesi tarafından karşı çıkılan pek çok genç kızımız vardır. Eşinin de onayını aldığı halde, dini kitap okunan arkadaş toplantılarına katıldığı, çalıştığı veya kişisel gelişim veya meslek edindirme kurslarına gittiği için kayınvalidesi, görümceleri hatta öz anneleri tarafından kınanan pek çok hanım vardır.” (s.y)

2.1.3. Siyasete Katılma

İslâmiyet'ten önce Türk kadınının sosyal ve siyasal durumu çok kuvvetli olmuştur. İslâmiyet'in kabulü ile birlikte yanlış yorumlamalar sonucu kadın eve kapatılmıştır ve sosyal, kültürel ve siyasal haklarından yoksun bırakılmıştır. Kamu meclislerine seçme ve seçilme hakkı tanınmamıştır. (Dâver, 1968: 125) Kadın “özel alan” ile sınırlandırılmıştır. Tanzimat'la birlikte başlayıp II. Meşrutiyet'e kadar devam eden süreçte kadınlara bazı haklar tanınmıştır ancak bu gelişmeler kadın sorununa yönelik köklü ve kapsayıcı çabaları içermemiştir. (Şahin, 2011: 21)

Kadınların 1930 yılına kadar yerel seçimlerde, 1935 yılına kadar genel seçimlerde oy hakları yoktur. Kadınlara genel seçimlerde oy kullanma hakkı 5 Aralık 1934'te seçim yasasında yapılan değişikliklerle gelmiştir. Kadınlar ilk kez 1930'da 1580 sayılı belediye kanununun 2. maddesi ile belediye meclisleri için seçme ve seçilme hakkı elde etmişlerdir. 1933'te ise 442 sayılı Köy Kanunu'nun 20. maddesindeki değişikliklerle kadınlara muhtar ve ihtiyar heyeti seçme ve seçilme hakkı verilmiştir. (Alkan, 2006: 144) 1934 yılına kadar, seçimlerin genelliği uygulanmamıştır. 1934 yılında yapılan bir değişiklik, kadınlara da seçme seçilme hakkı verilmiştir. Türkiye, dünyada bu hakkı kadınlara veren ilk ülkelerden birisi olmuştur. Bazı Avrupa devletlerinde kadınlara daha sonraki tarihlerde bu hak tanınmıştır. İngiltere'de 1928, Fransa'da 1946, İsviçre'de ise, ancak 1971 yılındaki referandumdan sonra kadınların seçme ve seçilme hakkı kabul ve tatbik edilmiştir. (Armağan, 2010: 54)

Kadınların siyasal haklarını elde etmeleri yönündeki mücadele, bizzat kadınlar tarafından yürütülmüştür. Kadınlar, kadın örgütleri kurmuş, kadın dergi ve gazeteleri yayınlamış, 1908 seçimleri öncesinden itibaren siyasal haklarını talep etmeye başlamışlardır. Cumhuriyet'in başlarında da özellikle 1923 ve 1927 seçimleri öncesinde kadınların bu konuda oldukça yoğun ve düzeyli bir faaliyet gösterdikleri gözlemlenmiştir. Örneğin CHP'den önce kurulan ama faaliyete geçemeyen Kadınlar Halk Fırkası, onun ardından kurulan Kadınlar Birliği, zaman zaman hayranlık uyandıracak taktikleri ve kamuoyu yaratma yetenekleriyle, kadınların siyasal hakları konusunu her seçim döneminde gündeme getirmişler ve sonunda bu hakkın elde edilmesinde çok önemli bir rol oynamışlardır. (Alkan, 2006: 145)

1934 yılında yapılan genel seçimlerde parlamentoya 18 kadın milletvekili seçilmiştir, bu oransal olarak % 4,6'ya tekabül etmektedir. Kadınların siyasal ve kamusal alana katılımlarının artırılmasında da önem taşıyan bu gelişme parlamentoda kadınların temsilini ancak sembolik oranda artırabilmiştir. Tek partili dönemden çok partili döneme geçildiği zaman ise zaten az olan kadın temsilinin daha da düştüğü görülmüştür. Çok partili dönemin başlarında sanayileşme, pazar ekonomisi ve demokratik rejim gibi konular gündemde yerini almış olup, kadınların kamusal alanda giderek artan sayılarda yer almaları nedeniyle kadınların siyasal temsilinin azalması üzerinde durulmamıştır. (Şahin, 2011: 21)

1987 seçimlerinde parlamentoya giren kadın milletvekili sayısı 6 olmuştur. 1991 genel seçimlerden önce kadınların siyasal haklarını özellikle seçme haklarını kullanmaları konusunda teşvik edici çalışmalar yapılmış, ayrıca kota uygulaması da konmuştur, ancak 8 kadın milletvekili parlamentoya girmiştir. Böylece kadın milletvekillerinin parlamentodaki oranı % 1,8 olmuştur. (Doğramacı, 1997: 140)

Parlamentodaki kadın milletvekili oranlarının seçim yılları bakımından oranı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2.1. Seçim Yıllarına Göre Kadın Parlamenter Sayısı ve Toplam İçindeki Payı

Seçim yılı	Parlamentodaki milletvekili sayısı	Kadın milletvekili sayısı	Toplam içindeki pay (%)
1935	395	18	4.6
1939	400	15	3.8
1943	435	16	3.7
1946	455	9	2.0
1950	487	3	0.6
1954	535	4	0.7
1957	610	7	1.1
1961	450	3	0.7
1965	450	8	1.8
1969	450	5	1.1
1973	450	6	1.3

1983	400 (1 boş)	12	3.0
1987	450	6	1.3
1991	450	8	1.8
1995	550	13	2.4
1999	550	22	4.0
2002	550	24	4.4
2007	550	50	9.1
2011	550	79	14.4

Kaynak: KSGM, Ekim 2012

Türkiye’de kadınların ulusal parlamentodaki temsilinin 2007 Genel Seçimleri’ne kadar 1935 yılındaki % 4,5’lik oranı aşamadığı görülmektedir. 2011 seçimlerinde ulaşılan % 14,4’lük oran ise dünya ülkeleriyle kıyaslandığında çok düşüktür. Ulusal düzeyde kadınlar yeterince temsil edilememekte ve siyasal yaşama yeterince katılamamaktadır.

Kadının siyasal yaşama katılımının ilk basamağı kabul edilebilecek yerel yönetimlerde temsili de sınırlıdır. 2004 yılında yapılan mahalli idareler seçimlerinde; 3225 belediye başkanından 18’i (% 0,05), 34477 belediye meclisi üyesinden 834’ü (% 0,24) ve 3208 il genel meclisi üyesinden 57’si (% 0,17) kadınlardan oluşmuştur. 29 Mart 2009 seçimlerinde ise, Türkiye genelinde oy kullanma oranı yüzde 80 olup 81’i il olmak üzere 2946 ilçe ve belde belediyesinde yerel yönetici adayları yarışmıştır. 19 siyasi partinin katıldığı 2009 yerel seçimlerinde, 44 kadın il belediye başkanlıklarına, 321 kadın da ilçe ve belde belediye başkanlıklarına aday gösterilmiştir. Seçim sonuçlarına göre sadece iki kadın il belediye başkanı olmuştur. (Gökçimen, 2008: 40-41)

Dünyada birçok ülkede, kadınların yerel siyasete katılım oranlarının ulusal parlamentodaki temsil oranlarından fazla olduğu bilinmektedir. Ancak, Türkiye’de yerel siyasete katılımın parlamentodaki temsil düzeyinden bile daha az olduğu görülmektedir. Yerel meclislerdeki kadın oranı ortalaması Avrupa’da % 24, Orta Amerika’da % 24, Latin Amerika’da % 26, Afrika’da % 30 olup Türkiye’de bu oran % 2,5’tir. Türkiye’de tersi bir durumun gözlenme nedenlerinden bir tanesi, merkeziyetçi yapının halen güçlü bir biçimde varlığını koruması ve yerel siyasetin hala ulusal

siyasetin bir uzantısı olarak görülmesi olmuştur. Ayrıca, yerleşme birimi küçüldükçe, kadının geleneksel rolünün daha da ön plana çıktığı, erkek egemen zihniyetin daha çok etkisini gösterdiği; bunun da kadınların yerel siyasete katılımlarının önünde bir engel oluşturmuştur. (Şahin, 2011: 25)

Günümüzde siyasi partiler kadınları potansiyel oy kaynağı olarak görmekte, kadına yönetici gözüyle bakmamaktadırlar. Kadın siyasi partilerde araç, simge olarak gösterilmektedir. Çünkü bir partide kadın varsa o partinin daha demokrat olduğu düşüncesi yaygındır. (Altuntaş, 2012: s.y)

Günümüz Türkiye'sinde, kadınların çeşitli sebeplerle ekonomik alanda ve toplumsal hayatta aktif olamaması, kadının siyasi alanda temsilini de güçleştirmektedir. Ataerkil yapının kadınlar üzerindeki baskısı düşünüldüğünde, kadınların seçilmesi bir yana, oy verme gibi vatandaşlık haklarını kullanırken dahi özgür iradelerinin gereğini yerine getirememelerinin sebebi çok daha iyi anlaşılacaktır. (Ünal, 2011: 82)

Kadınların siyasi haklarını gereği gibi kullanmaması başlıca sorunlardan birisi olmuştur. Toplumun eskiye olan bağlılığı yanında, kadının iktisadi bağımlılığı erkeğin bu konudaki alışkanlığı ve dar görüşlülüğü, kadının sürekli olarak kocasının veya babasının fikirlerinin bir aynası oluşu, yani fikri bağımlılığı, bu fiili durumun nedenlerinden olmuştur. (Dâver, 1968: 129)

Türkiye'de yaşamın bütün alanlarında olduğu gibi, siyasal alandaki yaşamı da; bekârken ağabeyi/babası, evliken kocası tarafından kontrol edilen kadın, kendisinden önce var olan ve her iki cinsiyet tarafından benimsenmiş cinsiyetçi rol ve tutumlarla doğduğundan itibaren yüz yüze kalmıştır. Kadın; zaman içinde temeli eşitsizliğe dayalı bu tutumu, erkek egemen yapıyı içselleştirmiştir ve bu noktada bu yapının önüne diktiği engellerin devam etmesine katkıda bulunmuştur. (Ünal, 2011: 68)

Kadınların yaptıkları işler “özel” yaşam alanında, dolayısıyla toplumun ortak yaşamının dışında görülür; bu nedenle de kamuyu ilgilendirmeyen bir dünyaya ait olarak tanımlanmıştır. Kadınların geleneksel rolleriyle, siyaset yaşamına katılmalarının birbiriyle bağdaşmadığına yönelik yaygın kanaat, kadınların çevreleri tarafından bu alandan uzak tutulmalarına yol açmıştır. Siyasete atılmak isteyen kadınlar bu yaygın görüşlerle mücadele etmek zorunda kalmışlardır. (Gökçimen, 2008: 42)

Günümüzde tartışılan bir diğer konu ise “kadın ve erkek birbirine benzemeli midir?” Hâkim olan yaygın görüş ise “Eğer kadın başarılı olmak istiyorsa benzemesi gerekir” yönündedir. Kadınlar özellikle de siyasetle uğraşıyorlarsa erkeklere benzemek ve onlar gibi hareket etmek zorunda kalmışlardır.

Özsoy (2009), *Seçim Kazandıran Siyasal İletişim* adlı eserinde seçim öncesi ve sırasında yapılması gerekenleri anlatmıştır. Türkiye’de bir kadın siyasetçi adayı özellikle seçim propagandası döneminde bu çalışmalarını yürütmek istiyorsa erkek gibi davranmak zorundadır. Kadının siyasete atılmasını doğru bulmayan kesim tarafından parlamentoya talip kadın adaylar beklemedikleri durumlarla karşılaşabilmektedirler.

Armağan (2010), kadınların bu duruma dayanamayacaklarını düşünmektedir:

“ Seçim konuşmaları ve propagandalarının, çok seviyesiz geçtiği memleketimizde, adaylar arası sataşmalar ile partiler arası suçlamalara, kadınların tahammül etmesi çok zayıftır. Hele ki karşılıklı ithamlarda ve suçlamalarda müstehcen ibarelerin kullanılma alışkanlığı karşısında. Kadınlarımız ya aynı seviyesizlikle cevap veremeyecektir, ya da verecekleri cevaplar bir başka açıdan kendilerini rahatsız edecektir.” (s. 61)

Armağan’ın da ifade ettiği gibi kadın bu durumlarda memnun olmayacağı bir tavır takınmak zorunda kalacaktır. Bu durum da “kadın siyasetle uğraşmak istiyorsa erkek gibi davranmak zorundadır” görüşünü destekler niteliktedir. Parlamenter olsa bile saygı ve sabır göstermekte zorlanan erkek yöneticilerimizin bu davranışları sonucunda yine zor durumda kalan kadınlar olmuştur.

“Siyasetle uğraşan bir kadın, ne kadar erkeksi görünürse o kadar başarılı olur” teziyle desteklenen görüşe göre, siyasetçi bir kadın evli değilse, “Erkek elde edemediği için siyasetle uğraşiyor”, çocuğu yoksa “Kendini adayacağı birisi olamadığından siyasetin içinde” olduğu kanaatleri hüküm sürmektedir. (Ünal, 2011: 39)

Toplumsal baskılar altında ezilen kadın, eğitimsizliğin ve erkek egemen toplumun yarattığı korku sebebi ile sorgulayan, eleştiren bir kimliğe bürünmekten kaçınmıştır. Kadın sorunu yalnızca kadınların eğitilmesi ve hakları konusunda bilinçlendirilmesiyle de çözülemez. Erkeklerin de kadınları bu konuda desteklemeleri,

karşı çıkmamaları gerekmektedir. Çünkü sorunun kökenine inildiğinde, öncelikle erkek egemen toplum anlayışı kadını toplumsal ve siyasal alanın dışına itmiştir.

2.1.4. İş Hayatı

Kadının toplumdaki yeri asırlardır ev ile sınırlandırılmış, işlevi ev işi ve çocuk yetiştirme olarak belirlenmiştir. On dokuzuncu yüzyıldan itibaren hızla gelişen endüstrileşme, geleneksel tarım toplumlarında ailenin ücretsiz işçisi olarak ağır iş yükü taşıyan kadına, eğitim görme ve ev dışında ücretli çalışma olanakları sağlamıştır. Eğitim düzeyinin yükselmesi ve toplumdaki işlevinin çeşitlenmesi ile kadın sosyal haklarını genişletmek için mücadeleye başlamıştır.

Cumhuriyetin ilanından sonra gerçekleştirilen devrimler çerçevesinde Türk kadınına önemli toplumsal haklar verilmiştir. Seçme seçilme hakkı, yasa önünde erkekle eşit konumda olma gibi temel haklar yanında 1936 İş Kanunu ile çalışma hayatında da bazı düzenlemeler yapılmıştır. Türkiye’de 1950 yılından itibaren sanayileşme süreci geliştikçe çalışan kadınların oranı da artmıştır. (Kuzgun-Sevim, 2004: 14-15) Türkiye’de Cumhuriyet döneminde kadına sağlanan olanaklar ve bunlardan yararlananların sayısı arttığı halde, günümüzde kadınlara sağlanan eğitim, toplumdaki durumlarını geliştirecek ve üretime daha etkin katılmalarını sağlayacak düzeye ulaşamamıştır. Türkiye, OECD ülkeleri arasında en düşük kadın işgücü katılım oranına sahip ülkedir. Araştırmalara göre, bayanlar çalışmak istemelerine ve bir meslek sahibi olma yönünde görüş belirtmelerine rağmen, bu olanaktan mahrumdurlar. (Özsoy, 2009: 159-160)

Türk toplumunda kadınların iş hayatı açısından hala istenilen düzeye ulaşamamış olmasındaki önemli etkenlerden birisi, yapılan tüm reformlara karşın toplumun geleneklerin baskısından kurtulamamış olmasıdır. Toplumumuzda egemen olan anlayışa göre, kadının yeri evidir ve asli görevi ev işi yaparak kocasına ve çocuklarına bakmaktır. Bu yüzden kadının “dışarıda çalışması” asli görevlerine aykırıdır.

Toplumsal iş bölümü kadını özel alanla sınırlayıp, erkeği ise kamusal alanla eş tutmuştur. Bu durumda kadın; edilgen ve pasif bir konuma itilmiş, karar verme işini daima erkek üstlenmiştir. Türkiye toplumu ataerkil ideolojiye göre biçimlenmiştir. Bu

yapılanmanın temelinde erkeğin kadın üzerinde egemenliği söz konusudur. Bu egemenlik ve temeli eşitsizliğe dayanan bu ilişki, iktidar alanını geniş görerek toplumun her kademesinde varlığını sürdürmek talebindedir. Bu iktidar ilişkisi uyarınca, geleneksel olarak kadınlara uygun görülen alan ve rol, evin ve ailenin oluşturduğu özel yaşam ile eş ve annelik rolüdür. Kadında kendisine uygun görülen bu alan içerisinde kendisine verilen rolü üstlenmiş, ülkesindeki ve dünyasındaki gelişmeleri sorgulamayı bırakıp, boş vakitlerini televizyon –özellikle magazin- seyrederek ya da ev işleri yaparak değerlendirmiştir. (Ünal, 2011: 16)

Kadının zayıf fizik yapısına daha uygun olduğu savunulan ev işlerinin ne denli kolay ve hafif oldukları da tartışmalıdır. Küçük ölçekli toplumlarda ev işi sayılan pınardan su taşıma, hayvanlara verilecek otlarla, yakacak odun ve çalı çırpıyı devşirmek, öğütülecek buğdayı değirmene, öğütülmüş olanı eve getirmek gibi işler yalnız çok ağır yüklerin sırtta ve elde taşınmasını değil aynı zamanda birkaç saat uzaklıktaki yerlere bu yükü yürünmesini gerektiren etkinliklerdir. (Tan, 1979: 172)

Ev hanımlarının en büyük sıkıntısı yaptıkları üretimin gözükmeyişidir. Yukarıdaki örneklere ev içinde yapılan gündelik işlerde eklendiğinde ev hanımlığının da ağır bir işçilik olduğu görülür. Erkekler bunu çoğu zaman anlayamaz ve kadına “sen ne yapıyorsun ki, bütün gün evdesin!” gibi kadını önemsemeyen tarzda cümleler kurabilmektedirler. Oysa ev hanımlığı da bir meslek olarak kabul edilmeli ve sigortalanmalıdır.

Bugünün Türkiye’inde kadın fakir ve az gelirli ise, onun evdeki çalışması, hem kendisinin ve hem de dışarının işlerini evde yapmak ve para kazanmak tarzında olmaktadır. Basit el işleri, örgüler vb. çalışmalar, Anadolu’da bu tür ailelerin geçimine yardım etmektedir. Bunlar değer fiyatlarla da yapılmamaktadır. Trabzon’da altın örgü işçiliği yapan bir kadının en sanatlı bilezik için aldığı işçilik hakkı, sarrafta satılan bir bilezik fiyatının dörtte biri fiyatı bile değildir. Kadın, evinde de çalışsa başkasının işini görmekte ve emeğinin karşılığını alamamaktadır. (Koçkuzu, 2005: 318)

Cinsiyet rolleri, toplumda bireylerin yerine getirmeleri gereken görevlerin cinsiyetler arasında dağılımını belirlemektedir. Bazı meslekler ve pozisyonlar kadın işi olarak tanımlanırken bazıları ise erkek işi olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla,

cinsiyete dayalı ayrımcılık en yaygın olarak iş ve çalışma yaşamı ile bu yaşama başlama koşullarının geliştirildiği eğitim ortamlarında tartışılmaktadır. (Acar ve d, 1999: 6) Belli mesleklerde çalışan kadın sayısı (özellikle yöneticilik) hâlâ düşüktür ve kadınlar genellikle düşük gelirli, yükselme şansı sınırlı olan ve ev kadınlığı ile uyuşabilen geleneksel mesleklerde çalışmayı tercih etmektedirler. (Kuzgun-Sevim, 2004: 15)

Mesleklere yönlendirilme doğal olarak çocukluk çağlarında başlamaktadır. Bu yönlendirme en yoğun biçimde okul yaşamında yapılmaktadır. Türkiye’de 1928 yılından 1995 yılına kadar ilk ve ortaokullarda okutulan ders kitaplarında cinsiyetçiliği araştıran Helvacıoğlu (1996) 1920’li yılların kabul gören “meslek sahibi annesi”nin 1950’lerde akla bile gelmediğini belirlemiştir. 1950’lerden sonra kitaplarda çeşitli iş kolları sayılırken “meslek adamlığı”na özellikle vurgu yapıldığı, çocuklara sorulan soruların “baba mesleği”ni öğrenmeye yönelik olduğu saptanmıştır. Ayrıca, özellikle ilkökul kitaplarında kadın öğretmenlerin daha fazla yer almakta oldukları saptanmıştır ki, bu yer alışı, yazar tarafından ilkökul öğretmenliğinin anneliğin uzantısı olarak kabul görmesi şeklinde açıklanmıştır. Ders kitaplarında müdürlerin tümüyle erkek olarak gösterilmesi de kadınların iyi yönetici olamayacağı önyargısıyla bağlantılandırılmıştır. (Helvacıoğlu, 1996: 42,48, 52-53)

Cinsiyete dayalı ayrımcılık, bir kişinin bir kadına, cinsiyetine dayalı olarak, bir erkeğe davrandığı veya davranacağından daha olumsuz ya da daha az olumlu davranması ve/veya biçimsel olarak eşitlikçi gözükken davranış veya uygulamaların sonradan kadın üzerinde ayrımcı etkiler yaratması olarak tanımlanmaktadır. Dolaysız ayrımcılık örnekleri sıklıkla çeşitli kuruluşlarda işe eleman alımında ve terfilerde gözlenebilmektedir. Örneğin, kadın çalışanların belli pozisyonlarda çalıştırılmak üzere hiçbir şekilde işe alınmamaları, terfi ettirilmemeleri oldukça sık rastlanan olgulardır. (Acar ve d, 1999: 5)

Hem çalışmak, hem de inançlarına göre yaşamak isteyen kadınlar da bazı iş ve vazife yerlerinde maddi ve manevi baskı ile karşılaşmaktadırlar. İşin zorunu vermek, yaptığı işi beğenmemek, sicilini haksız olarak menfi not ve puanlarla doldurmak, yalnız ve yardımsız bırakmak, güler yüz göstermemek, inançları ve dini davranışları ile alay etmek, küçümsemek gibi muamele ve tavırlarla kendini hissettiren baskı, kadın için iş

hayatını çekilmez hale getirmekte, ya ruh ve beden sağlığını bozmakta, yahut da işten ayrılması ile sonuçlanmaktadır. (Karaman, 2005: 339)

Kız ve erkek çocukların meslek seçiminde toplumsal yönlendirilmeleri farklılaşmaktadır. Örneğin, genel müdürlük, müfettişlik, otobüs şoförlüğü, araba tamirciliği erkek işleri olarak sınıflandırılırken, hemşirelik, öğretmenlik, sekreterlik kadınlar için uygun işler olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla mühendislik, yöneticilik gibi geleneksel erkek mesleklerinin arandığı pozisyonlarda, işe kadından ziyade erkek başvuranın kabul edilmesi söz konusu olabilmektedir.

Toplumsal geniş kesiminde kadın işgücüne yönelik geleneksel bakış tarzının hâlâ sürdüğü gözlenmektedir. Minibaş'a göre (1998), *“toplumun ve kadının kendisine biçtiği öncelikli rol “eş ve anne” ve bunun doğal sonucu olarak “ev kadını” olduğu sürece, kadın işgücünün “ucuz emek”, “yardımcı aile işçisi” ve benzeri şekillerde tanımlanması kaçınılmaz olmaktadır.”* (akt. Kuzgun-Sevim, 2004: 15) Kadınların esas istihdam biçimi de bu tanımlarla uyumlu bir şekilde ücretsiz aile işçisi olarak çalışmak olmaktadır. Kadınların üçte ikisinin bulabildiği olanak budur. Bu durumda toplumda kadının yerinin ev olduğu, eğitim görmüş kadınların bile güvenceyi evlilik ve ev kadını olarak yaşamakta gördükleri söylenebilir. (Kuzgun-Sevim, 2004: 15)

Cinsiyet rolüne uygun olmayan bir meslek veya pozisyona girmeye çalışan kadınlar aynı durumdaki erkeklere nazaran daha olumsuz durumdadırlar. Kamusal alana daha çok gecikmeli çıkmalarından ve bunun da genel bir kabul görmemesinden dolayı kadınların iş alternatifleri sınırlı sayıdadır. (Acar ve d, 1999: 8)

Birçok konuda menfaat hesabı yapan erkeklerin egemenliği kadına bırakmamak istedikleri konularda birlikte hareket ettiklerine şahit olunmuştur. Tarhan'ın (2006), öğrencilik yaptığı yıllarda başından geçen bir olay bu duruma örnek gösterilebilir:

“Öğrenciliğim esnasında Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nin diğer kliniklerinde kadın ve erkek öğretim üyeleri olduğu halde, kadın-doğum kliniğinde hiçbir kadın öğretim üyesi yoktu. Bu durumu hocalarıma sorduğumuzda aldığımız cevap oldukça düşündürücüydü: Eğer burada bir kadın doçent ya da profesör olursa, bütün hastalar ona gider.” (s. 135)

Kadınların temelde taşıdıkları özelliklerin birçok işin yapılmasında engel teşkil ettiği ön yargıları yüzünden kadınlar, cinsiyet rollerine uymayan işlere başvurduklarında yoğun bir engellenme ve zorlanma ile karşı karşıya kalabilmektedirler. Türkiye’de kamu sektöründe bazı mesleklere kadın alınmamakta, bazı mesleklerde kadınlar için sınırlayıcı bir kontenjan bulunmakta ve işe alınmada açık eşitsizlikler uygulanmaktadır. Hesap uzmanlığı ve maliye müfettişliği gibi görevler hâlâ kadınlara kapalıdır. Özel sektörde ise kadınlar belli alanlarda yoğunlaşmakta, daha düşük ücret almakta ve oldukça yaygın bir şekilde sigortasız çalıştırılmaktadırlar. (Acar ve d, 1999: 8)

İşe eleman alımında ayrımcılık bir başka noktada da ortaya çıkmaktadır; örneğin kadın ve erkeklerin işe eleman almak için yapılan mülakatlarda farklı kriterlerle değerlendirilmeleri gündeme gelmektedir. Çeşitli uzmanlık için girdikleri mülakatlarda kadın adaylara özel yaşamları ile ilgili sorular sorulması ve çocuk sahibi olmalarının zamanlaması konusunda baskılar yapılması bu tür uygulamalara örnektir.

İşverenler genel kabul görmüş inanç ve önyargılarla hareket ederler ve kadınların çalışma hayatında erkekler kadar güvenilir olmadığı, çünkü kadınların evlendiklerinde ya da çocuk sahibi olduklarında işi terk edeceğini veya evdeki sorumluluklarından dolayı işe kendilerini tam olarak veremeyeceklerini düşünmektedirler. (Çakır, 2008: 33)

Kadın çalışanı korumaya yönelik olarak geliştirilmiş bazı yasal düzenlemeler de işverenler tarafından kadınlara karşı ayrımcılık uygulanmasına neden olabilmektedir. *“Gebe veya Emzikli Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Tüzük”ün oda ve yurt açma yükümlülüğü hakkındaki 7. maddesine göre:*

“Yaşları ve medeni halleri ne olursa olsun, 100-150 kadın işçi çalıştıran işyerlerinde 0-6 yaşındaki çocukların bırakılması ve emzikli kadınların çocuklarını emzirmeleri için işveren tarafından, çalışma yerlerinden ayrı ve işyerine en çok 250 metre uzaklıkta bir emzirme odasının kurulması zorunludur.”

Bu zorunluluğun, bazı kamu kuruluşlarını, kadın çalışan sayısını belli bir sayının altında tutmaya yönelttiği görülmüştür. (Acar ve d, 1999: 8-9)

Yukarıda sayılan bütün ayrımcılık türlerinin yanı sıra çalışan kadınların karşılaştıkları en önemli sorunlardan cinsel taciz yoluyla rahatsız etme, işten kaçırma, terfi veya yollarını tıkama da dikkat çekilmesi gereken önemli unsurlardandır. Ülkemizde bu tür sorunların birçoğu rapor edilmemekte, bildirilmemektedir. Bu tür baskılar karşısında kadın çevrenin tepkisinden çekindiği için çoğu zaman şikâyetle bulunmamaktadır. Bu tür tacizler duyulduğunda kadının çalışması olgusuna toplum tarafından da olumsuz bakılmaktadır. İş yerlerinde yaşanan bu tür ahlak dışı davranışlar kadınları iş ortamından uzaklaştırmakta ve kadının kendine olan güvenini sarsmaktadır.

2.1.5. Kılık-kıyafet/Başörtüsü

Kıyafet konusu insanlık tarihi kadar eskidir. Zira, çıplak doğan ve giyinen tek canlı varlık insandır. İnsanların elbiseleri onların içine girip oturdukları ilk evi sayılmaktadır. İnsanlar neden giyinirler diye sorulduğunda pek çok unsurun etkili olduğu görülmüştür. Başlangıçta, kıyafetlerini sıcak, soğuk, kar ve yağmur gibi tabiat şartlarından korunmak için giymişlerdir. Kıyafetin tercihinde, iklim şartlarının, dinî inanışların, kültürel farklılıkların, zevklerin, hatta ekonomik durum ile bazı sosyal değerlerin etkisi olmuştur. (Sezer, 2006: s.y)

Anadolu'da çok eski tarihlerden beri giysi kültürleri içinde kadınların yaygın olarak başlarını örttükleri tespit edilmiştir. Çağ uygarlıklarının heykel, mozaik türü arkeolojik kalıntılarından anlaşıldığı kadarıyla, M.Ö. 10. y.y.'da Anadolu kadınlar başörtüyü özel başlıklarla birlikte kullanmaya başlamışlardır. Buluntulardan anlaşıldığı kadarıyla, Hititli kadınların uzun ve kapalı giysileri ayak bileklerine kadar uzanmaktadır. Bu tür giyimlerin Anadolu'nun diğer yörelerinde de kullanıldığı gözlemlenmiştir. (Aktaş, 2006: 44)

Çeşitli kaynaklarda, İslâmiyet'in kabulünden önce Orta Asya Türklerinde kadın giyimlerinin pek kapalı olmadığı belirtilmiştir. İslâmiyet'in kabulünden sonra ise bir süre dinlerini bırakmayan bazı kavimlerin ve çevrelerin etkisiyle kadın giyimleri ve sosyal yaşantısı karmaşık özellikler göstermiştir. Ancak, 11. yy.'dan itibaren kadınların İslâmî ölçülere uygun giyinmeye dikkat ettikleri görülmüştür. (Aktaş, 2006: 45)

Osmanlı kadın giyiminde zaman içinde entari, şalvar ve gömlek ile ceket ve etek olarak üç tip kıyafet kullanılmıştır. Sokağa çıkan kadınlar kıyafetlerini ferace veya

çarşafı tamamlamışlardır. Yüzlerini de yaşmak denilen bir örtü ile örtmüşlerdir. Feraceler tozpembe, havai mavi, açık yeşil gibi uçuk renkte yapılan bol giysilerdir. Evde modası pek değişmeyen şalvar giyilmiştir. (Sezer, 2006: s.y)

İstanbul'un fethinden önce kadınların yüzlerini örtmeye başladıkları, peçe kullanmaya başladıkları görülmüştür. Peçe ile Bursa döneminde tanışmış olan Osmanlı kadınları İstanbul'un fethinden sonra da bu yüz örtüsünü kullanmaya devam etmişlerdir. (Aktaş, 2006: 48)

Lâle Devri'nde kadınlar renkli ve ayrıntılı giyimleriyle çeşitli eğlencelere katılmışlardır. Bazı köşklere kadınların da katılmasıyla sürüp giden eğlencelerin yaygınlık kazanışı İslâmî duyarlılık sahibi kesimleri rahatsız etmiştir. Ulemanın aracılığıyla yapılan baskılar sonunda Damat İbrahim Paşa, kadınların daha dikkatli giyinmeleri konusunu ilgili "Şeriat Dairesi"ne aktarmak zorunda kalmıştır. Böylece özellikle dar feraceler yasaklanmış ve kadınların daha bol dış giysiler giymeleri istenmiştir. (Aktaş, 2006: 54)

Türk kadınları manto gibi uzun bir elbise olan feraceyi 18.yüzyılın başlarına kadar giymişler, ancak II. Abdülhamid devrinin ortalarında giyilmesi yasak edilmiş, daha sonra yerini çarşaf almıştır. (Sezer, 2006: s.y)

Sansür uygulamalarına karşılık II. Abdülhamid döneminde basın ve yayın gözle görülür bir şekilde gelişmiştir. Sansürden etkilenmeyen moda ve salon dergileri, özellikle şehirli kadının hayatını değiştirmeye başlamıştır. (Özdemir, 2003: s.y) Osmanlı'da Avrupa modasını ilk takip edenler saraya ve üst sınıfa mensup Müslüman kadınlar olmuştur. Değişim önce sarayda başlamış, daha sonra zengin ailelerde görülmeye başlamıştır. Avrupai kıyafetler, ekonomik durumu iyi olanlar tarafından ya kendileri giderek veya orada yaşayan yakınları aracılığıyla Paris'ten getirilmiş veya diktirilmiştir. (Sezer, 2006: s.y)

Dergilerin en önemli meselelerinden biri olan giyim konusunda, Batılı kıyafetler "hareket serbestliği" verdiği için müdafaa edilmekle birlikte kıyafet konusunda bir fikir birliğine varılmamıştır. Ancak genel hava, Osmanlı tarzının terk edilmesi gerektiği, bu kıyafetlerin kadının özgürlüğünü sınırladığı yolunda olmuştur. (Özdemir, 2003: s.y) Bu gelişmeler sonucu 19.yy.'ın sonunda ferace ve yaşmak zamanla kaybolmaya yüz

yutmuş ve II. Abdülhamid döneminde feracenin yerini peçe ve çarşaf almaya başlamıştır. (Sezer, 2006: s.y)

Tesettür ve kadın giyimi konusunun belki de en çok tartışıldığı, yazılara konu edildiği dönem II. Meşrutiyet sonrası dönem olmuştur. Bu dönem, hem gazete, dergi ve romanlarda, tesettür lehine ya da aleyhine tartışmaların ve fikirlerin ortaya konulduğu, hem de kadın giyiminde açılma eğiliminin hayata geçirilmeye başlandığı dönem olmuştur. (Özdemir, 2003: s.y)

İslâmcılar dinî ve manevî değerlerin korunmasını ve kadının tesettüre riayet ederek istediği eğitimi alabileceğini ve istediği işte çalışabileceğini ileri sürmüşlerdir. Türkçüler ise dil, tarih ve kültürde büyük Türk birliğini, kadının kıyafeti konusunda ise, onun giysisinden ziyade aile ve toplum içindeki eğitim, çalışma ve sosyal hakları üzerinde durmuşlardır. (Sezer, 2006: s.y)

Balkan Savaşları (1912-13) sonrasında göçmen olarak Balkanlar ve Kafkaslar ile adalardan gelenlerin kıyafetlerinin farklı olmasından dolayı kılık kıyafette birlik oluşturulmaya çalışılmıştır. Kadınların çalışma hayatına atılmalarıyla birlikte eski giysileri yerine daha pratik ve rahat kullanımlı giysiler benimsenmiş, çarşaf ve peçe kullanımı giderek azalmıştır. (Sezer, 2006: s.y) Başın pratik olarak başörtülerle bağlanması gibi birtakım değişikliklerin yanı sıra 1915'te çıkarılan İrade-i Seniye ile çarşafın devlet dairelerinde iş saatleri boyunca çıkarılmasına izin verilmiştir. (Aktaş, 2006: 132)

Savaştan sonra İstanbul İngiliz, Fransız ve İtalyanlar tarafından işgal edilmiş ve işgal kuvvetlerine mensup subaylara iştirak ederek İstanbul'a gelen Avrupalı kadınlar, İstanbullu kadınların giyimlerindeki "Avrupalılaşma" sürecini hızlandırmışlardır. Kadınlar, kısa, dar, kolsuz giymeye başlamış ve eteklerine yandan yırtmaç açmaya başlamışlardır. (Aktaş, 2006: 137)

Modernleşme ve çağdaşlaşmanın bir göstergesi olarak kıyafet Cumhuriyet döneminin en önemli mücadele alanı olmuştur. Cumhuriyeti kuranlar ve daha sonra devlete egemen olanlar, özelde başörtüsünü, genelde tesettürü Batılılaşma, çağdaşlaşma ve modernleşmenin karşıtı bir tavır olarak değerlendirmiş, kadın kıyafetlerinde açıklığı her fırsatta teşvik etmiş, zaman zaman bu konuda baskı yapmışlardır. Kadınlar Avrupalı

kıyafetler giymeye, balolara katılarak, erkeklerle dans etmeye bizzat ülkeyi yönetenlerce teşvik edilmiştir. (Özdemir, 2003: s.y)

Türkiye'nin çağdaş giyimini temsil eden Şapka Kanunu (25 Kasım 1925), ilan edildiğinde kanuna karşı çıkanlar cezalandırılmış, onlarca insan muhalefet ettikleri gerekçesiyle idama mahkûm edilmişlerdir. Bunların arasında “Şalcı Bacı” diye adlandırılan bir bohçacı kadında yer almaktadır. (Aktaş, 2006: 180) Bu dönemde, görev icabıyla, şapkayla hiçbir işi olmayan bir kadın bile idama mahkûm edilmiştir.

3 Aralık 1934'te çıkarılan 2596 sayılı Kanun ile ruhanî kisvenin, ancak mabette giyileceği, ibadet ettikten sonra çıkarılacağı belirtilmiştir. Erkeklerin ve din adamlarının kıyafetlerinin düzenlenmesinden sonra kadınların Batılı kadınlar gibi giyinmeleri ‘çağdaşlık’ göstergesi olarak kabul edilmiştir. (Sezer, 2006: s.y) Bu dönemde kadın giyimine ilişkin herhangi bir yasal düzenleme getirilmemiştir. Çarşaf giyimini yasaklayan bir kanun olmadığı halde, bazı belediye yönetmelikleri çarşafı yasaklamışlardır. Buna bağlı olarak çarşafın lehinde “propaganda” veya konuşma yapanlara karşı cezalar uygulanmaya başlamıştır. (Aktaş, 2006: 215)

Cumhuriyet döneminde çalışan kadın, statüsü düşük bir işte çalışıyorsa başını örtme hakkına sahip olmuştur. Statüsü olan bir işte başörtüsü ile çalışmaya engel olan şey başörtüsünün modern görüntüye uygun olmadığına inanılması görüşüdür. Çünkü çalışan kadın modern kıyafetle olmalıdır. Bu açıdan Cumhuriyet döneminde kadını çalışma hayatına girmeye teşvik eden yayınlar da yer almıştır. (Özdemir, 2003: s.y)

1950'ye doğru ülkenin sosyal ve kültürel hayatında kadınlar, henüz önemli roller üstlenmemişlerdir. Bu geçen yıllar içinde birtakım haklardan yararlanma imkânı bularak çalıştıkları alanlarda ünlenen kadınların pek çoğu, seçkin çevreden, zaten öteden beri birtakım ayrıcalıklara sahip olanlar olmuştur. 1927-1950 yılları arasında giyim-kuşam geleneğinde oluşturulan değişiklikler bu değer kargaşasını önemli ölçüde etkilemiştir. Çarşaf ve feraceyi atarak sokaklarda daha çeşitli, daha renkli ve serbest giyinmeye başlayan kadınların çoğunun Batıcılıktan, modernleşmeden, yeni düzenden anladıkları, giyim-kuşamlarını ve yaşama tarzlarını Avrupalılarınkine benzetmekten öteye gidememiştir. (Aktaş, 2006: 274)

1950'den sonra kadının meslek sahibi olarak statü kazanabileceği imajı ertelenmiş, doğrudan prestij kadının bedeni ve güzelliği üzerinde odaklanmıştır. Böylece 1950'lerin ve 1960'ların kadını "cemiyet haberleri" başlığı altında balo, çay, defilelere katılması ve şık güzel kıyafetler giymesi vesilesiyle kendine bir yer edinebilir bir duruma gelmiştir. (Özdemir, 2003: s.y)

1950'den sonra kadınların örtünmesi karşısında propaganda ve faaliyetler sürdürülmüş, bu doğrultuda gazete yayınlarında örtü aleyhtarlığının teşvik edildiği görülmüştür. (Aktaş, 2006: 286)

Dünyada cinsel özgürlük sloganlarıyla ahlaksızlığa doludizgin yol alınan 1970'li yıllar Türkiye'de de müstehcen yayınların 'patlama' yaşadığı bir dönem olmuştur. Bu dönemde gazete, dergi ve sinema filmleri açık saçıklığın yanı sıra cinselliği en bayağı biçimleriyle Türk halkının gündemine sokmuştur. 1980'li yıllara girerken, gerek gazeteler, gerekse dergiler, çıplak kadın resimlerini kullanmaya başlamışlardır. Gazetelerin verdikleri eklerle ve magazin dergileriyle moda ve Batı tipi hayat tarzı Türk halkının gündemine iyice girmiştir. Türkiye'de hızla artan terör ve anarşi hareketleri darbeye zemin hazırlarken, basın yayın ve sinemalarda müstehcenlik ve cinsel içerikli film ve yayınlar iyice artmıştır. (Özdemir, 2003: s.y)

Başörtüsü yasağının biçim değiştirerek başörtüsü ve pardösü veya manto giyimiyle yaygınlaşması, çarşafıla mücadele için ucuz pardösü, manto kampanyaları açan kesimlerin bu giyime de karşı çıkmalarını getirmiştir. Çünkü asıl olarak karşı çıktıkları herhangi bir giyim tarzı olmaktan çok, o giyimle temsil edilen İslâmî tesettür anlayışı olmuştur. (Aktaş, 2006: 316)

1967'de Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ndeki bir eylemle gündeme giren ve 1997'de Anayasa Mahkemesi kararıyla yasaklanan türban/başörtüsü meselesi 40 yıldan daha fazla bir süredir ülkenin en önemli gündem maddesi olmuştur. (Toruk, 2011:485) Başörtüsüyle okula alınmayan bir genç kız ve bu olay üzerine fakülte öğrencilerinin başlattığı boykot, başörtüsü aleyhtarı basına iyi bir malzeme olmuştur. Bu tür yayınlar halk içinde özellikle “ilerici ve aydın” geçinme çabasında olan kimselerin başörtüsüne ve başörtülülere düşmanca davranmalarında etkili olmuştur. (Aktaş, 2006: 316)

20 Aralık 1982’de, YÖK, kıyafet genelgesiyle, dershanelerde başörtüsü takılmasını yasaklamıştır. YÖK 1982’de kıyafet genelgesi ile başörtüsü yasaklamasına rağmen 1984’te yasağı kaldırmıştır. Cumhurbaşkanı Kenan Evren’in “Türkiye’de irtica tehlikesi var” demesi üzerine YÖK, Danıştay kararına da uyarak 1987 yılında türbanı tekrar yasaklamıştır. Turgut Özal Hükümeti’nin 1987 genel seçiminden hemen sonra türbanı serbest bırakan bir yasa çıkartmasına rağmen Cumhurbaşkanı Kenan Evren “türbanlılar tamam ama çarşaf ve mayolular da gelirse ne olacak” diyerek yasayı veto etmiştir. Bunun üzerine YÖK Disiplin Yönetmeliği’nde değişiklik yapmış ve türbana özgürlük sağlayan yeni yasa Aralık 1988’de Meclis’ten geçirilmiştir. Evren, yasayı bu defa veto etmemiştir, önce imzalamış, sonra da Anayasa Mahkemesi’ne götürmüştür. Mahkeme 7 Mart 1989’da YÖK Kanunu’nun ek 16. Maddesindeki değişikliği “*Yükseköğretim kurumlarında, dershane, laboratuvar... Dini inanç sebebiyle boyun ve saçların örtü veya türbanla kapatılması serbesttir.*” ilave hükmünü, Anayasa’ya aykırı bularak iptal etmiştir. (Toruk, 2011: 486)

ANAP Hükümeti 1990 yılında yapılan düzenlemeyle Yüksek Öğretim Kanunu’na eklenen Ek 17. Madde “*Yürürlükteki kanunlara aykırı olmamak kaydı ile yükseköğretim kurumlarında kılık ve kıyafet serbesttir.*” ile yükseköğretim kurumlarında başörtüye serbesti getirilmiştir. Bu defa da SHP tarafından iptal başvurusuyla Anayasa Mahkemesi’ne götürülmüştür. Mahkeme iptal işlemini reddetmesine rağmen, maddede sözü geçen serbestliğin başörtüsünü kapsamadığını geniş bir yorumlu gerekçe kararıyla kayıtlara geçirmiştir. (Genç ve İlhan, 2012: 14)

28 Şubat sürecinde YÖK başkanlığına atanan Kemal Gürüz’ün Milli Eğitim Bakanlığı’nın 15 Eylül 1997 tarihli genelgesine dayanarak üniversite rektörlüklerine “*başörtülü öğrencilerin üniversitelere alınmaması*” yönünde talimat vermesiyle başörtüsü tekrar yasaklanmıştır. Bu durum üzerine aylarca süren eylemler yapılmış ve davalar açılmıştır. (Toruk, 2011: 487)

Özellikle bu dönemde daha da artan baskı ile üniversitelerde öğrenim gören başörtülü öğrencilerin kampüs kapılarından girmeleri doğrudan engellenmiştir. Bu fiili engelin yanı sıra, başörtülü öğrenciler psikolojik baskılarla da karşılaşmışlar; gene bu dönemde İstanbul Üniversitesi rektörlüğünce kurulan “ikna odaları” gibi

mekanizmalarla başörtülü öğrencilerin eğitim alma hakları engellenmiştir. (Cindoğlu, 2010: 19)

1998 yılında başörtüsü yasağına uymayan öğrencilerden üç bine yakını okuldan uzaklaştırılmış, birçoklarına ise uyarı ve kınama cezası verilmiştir. 1999 yılında yasak açık öğretim fakülteleri ve ilahiyat fakülteleri öğrencilerini de içine alırken, Kıbrıs üniversitelerinde de başörtü yasaklanmıştır. 2000 ve 2001 yılına gelindiğinde ise İmam-Hatip liseleri de dâhil, Türkiye'nin tüm devlet ve özel üniversiteleri yasağı uygulamıştır. (Toruk, 2011: 487)

1998 yılında yasak başladığında üniversitelerde eğitim görmekte olanlar başlarını açmak ya da okulu bırakmak seçeneklerinden birisini kabul etmek zorunda bırakılmıştır. İstanbul 6. İdare Mahkemesi, ilk başta, genelgenin açıkça hukuka aykırı olduğu ve telafisi imkânsız zararlar verdiği gerekçesiyle yürütmeyi durdurma kararı vermiştir. Mahkeme, eğitim hakkının kısıtlanması için Anayasa gereğince yasa değişikliği gerektiğini ifade etmiştir. Genelgenin hukuka aykırı olduğunu ifade eden hâkimler hakkında disiplin soruşturması açılmış ve dosya başka hâkimlere verilmiştir. Üst mahkeme olan Bölge İdare Mahkemesi, yürütmeyi durdurma kararını kaldırmıştır. Devamında, YÖK mahkeme kararını bir genelge eşliğinde tüm üniversitelere göndermiş ve başörtüsü yasağı fiilen başlamıştır. Aynı zamanda, üniversiteye girmenin koşulu olan ÖSS'ye başörtülü adaylar alınmamaya başlanmıştır. (Genç ve İlhan, 2012: 13)

Türkiye'de başörtüsü sorunu özellikle üniversitelerde uygulanan yasaklamalardan kaynaklanmakla birlikte, önemli bir gerilimde 28 Şubat'ın sürecinde TBMM'de Merve Safa Kavakçı isimli başörtülü milletvekilinin meclisten atılmasıyla yaşanmıştır. Merve Safa Kavakçı Fazilet Partisi'nden 18 Nisan 1999 seçimlerinde İstanbul milletvekili olarak seçilmiş ve 2 Mayıs 1999'da TBMM'de yemin etme töreninde başörtülü olduğu için DSP Genel Başkanı Bülent Ecevit'in *“burası devlete meydan okunacak yer değildir. Lütfen bu hanıma haddini bildiriniz”* sözlerini dinleyen DSP ve bazı ANAP milletvekilleri tarafından meclisten çıkartılmıştır. Kavakçı daha sonra Bakanlar Kurulu kararıyla ABD vatandaşlığını bildirmediği gerekçesiyle vatandaşlıktan çıkartılmıştır. (Toruk, 2011: 487-488)

Bugüne değin, üniversite kampüslerinde uygulanan başörtüsü yasağı; bilimsel bir konferansın katılımcısının üniversite misafirhanesine alınmaması, üniversite kayıtlarında başı açık fotoğraf istenmesi, mezuniyet törenlerinde konuşma yapamama ve okul gezilerine alınmama gibi sayısız uygulamayla sürdürülmüştür. (Genç ve İlhan, 2012: 14) YÖK, bu sayısız yasak uygulamalar için doğruluğu kabul edilemeyecek birtakım gerekçeler sunmuştur.⁷

1982 Anayasası'nın bazı maddelerinde değişiklik öngören paketin 12 Eylül 2010 tarihinde yapılan referandumla kabul edilerek, Türkiye'nin gündemine daha başka demokratik reformları içeren değişikliklerin yapılması konusu da girmiştir. Bunlardan biri de Başörtülü öğrencilerin kıyafetlerinden taviz vermeden ve yurtdışına gitmeden Türkiye'deki üniversitelerde eğitim alabilmeleri konusudur. Bu konuda özellikle referandumu takip eden günlerde Türkiye'de bulunan önemli gazeteler ve televizyonlar her zamankinden daha fazla sayıda yayınlar yapmaya başlamışlardır. (Toruk, 2011: 488)

Yukarıda belirttiğimiz birçok yasak ve kısıtlamanın temelinde yatan ve bugün üniversitelerdeki başörtüsü yasağını hala gündemde tutan başlıca sorun, başörtülü kadınlara yapılan muamelenin farklılığı ve idarecilerin tutumlarına göre değişen keyfiliği olmuştur. (Genç ve İlhan, 2012: 16)

Bu meselenin çözümü konusunda dönemin YÖK Başkanı Yusuf Ziya Özcan, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nden bir öğrencinin şikâyeti üzerine Eylül ayında İstanbul Üniversitesine gönderdiği bir talimatla (görüş istemeyle) başörtüsünün üniversitelerde serbest kalması yolunda önemli bir adım atmıştır. Bu olay diğer üniversitelere de örnek olmuş ve hemen hemen bütün üniversitelerde isteyen kız öğrencilerin derslere türban veya başörtüsüyle girmelerinin önü açılmıştır. (Toruk, 2011: 488)

Başörtüsü yasağı yalnızca üniversitelerde öğrencilerin karşılaştıkları sorun olarak kalmamıştır. İş hayatında, kamusal alanda, özel alanda, siyasete katılımı ve gündelik hayatta kadınların karşısına çıkmıştır.

⁷ YÖK'ün yasak için gerekçeleri hakkında bilgi için bk. *Başını Örtten Üniversite Öğrencilerinin Karşılaştıkları Sorunlar ve Konuyla İlgili Hukuk Normlarına İlişkin Rapor*, Hazırlayan: Işık Hukuk Bürosu, Köprü Dergisi, Sayı: 84, Güz 2003.

Türkiye’de bir kadının başörtülü olarak çalışabileceği alanlar sınırlı olmuştur. Kamuya girmek, sonra da başını açmadan çalışmak zor olacağı için, bu gruptaki kadınların özel sektörde çalışmaktan başka seçenekleri olmamıştır. Başörtülü kadınların, özel sektörün her kesiminde çalışmaları da mümkün olmamıştır. Ancak, dindar-muhafazakâr işverenlere ait küçük ve orta işletmelerde çalışma ihtimalleri fazla olmuştur. Fakat, buralarda da, kadınların aleyhine işleyen ücret politikaları başörtülü kadınları iş piyasalarından caydırıcı olmuştur. (Cindoğlu, 2010: 48)

Kadınlar, kendi ülkelerinde inançları gereği örtündükleri için, okullardan kovulmuş, resmi kurumlarda çalışmalarına izin verilmemiş; hiçbir memuriyet alamamışlardır. Alınsalar bile kanunların ve düzenlemelerin sakatlığı nedeniyle İslâm’ın kurallarına, hükümlerine riayet edememekle karşı karşıya kalmışlardır. İbadetlerini yerine getirmeleri için uygun ortamlar iş yerlerinde sağlanmamıştır. (Hambeyoğlu, 2001: 341)

Başörtülü kadınların özel sektörde çalışmalarının önündeki bir diğer temel engel de, özel sektörün kamudaki yasağı çeşitli gerekçelerle yeniden üretmesinden kaynaklanmıştır. Özel sektörde başörtülü olarak çalışmanın önünde yasal bir engel olmamasına karşın, işverenler başörtülü kadınları “imaj kaygısı” yüzünden istihdam etmek istememişlerdir. (Genç ve İlhan, 2012: 22)

Başörtüsü yasağıyla baş etme stratejileri açısından bakıldığında, bazı kadınlar çalışma hayatında kalabilmek için çalıştıkları kamu kuruluşlarında başlarını açarken, bazıları başörtülerinin üzerine peruk takmak zorunda kalmış, bazıları başlarını açmayıp haklarında soruşturma açılmasını ve işten atılmayı göze alarak çalışmaya devam etmişlerdir. Bazıları da bütün bu mücadelelerden yorulup çalışmamayı seçmişlerdir. (Cindoğlu, 2010: 38)

Gündelik hayatta da başörtüsü kullanımı, toplumsal tepkilerden doğan sınırlarla olduğu kadar keyfi bir şekilde uygulanan yasaklar tarafından çizilen sınırlarla da çevrelenmiştir. Yükseköğretim kurumlarında başörtüsü yasağı diye algılanan fiili uygulamalar nedeniyle 1998’den bugüne değin üniversite kampüslerindeki kütüphaneler, sosyal tesisler, sağlık hizmetleri ve ilk ve ortaöğretim kurumlarının yerleşkeleri başörtülü kadınlara yasaklanmıştır. Bu sürecin etkileri gündelik hayatta

değişik şekillerde kendisini göstermiştir. Başörtülü ziyaretçileri geri çeviren özel oteller ve fabrikalar dahi olmuş, bir apartman yöneticisi, Kapıcılık Hizmet Yönetmeliği'ne kapıcının eşinin başını örtemeyeceğine dair hüküm koyma yetkisini kendisinde görebilmiştir. (Genç ve İlhan, 2012: 23-24)

Kimliğin gözle görünür tezahürü olan giyim kuşam konusundaki mecburi kıyafet değişiklikleri, bu yönde devlet baskılarının geçmişi, Batılılaşma çabalarının başladığı II. Mahmut dönemine ve Tanzimat Fermanı'na kadar uzanmış ve bugüne kadar çeşitli şekillerde devam etmiştir. Kadın kıyafetlerinin değişmesi talebinde de değişen hayat şartları etkili olmuştur. Zamanla, yapılan kanunlar ve düzenlemelerle, muasır medeniyetler seviyesine (!) ulaşmak için kadın kıyafetleri modern, çağa uygun, Batıya uygun şekilde değiştirilmiş ve benimsetilmiştir.

Kapitalizm için en büyük değer taşıyan pazarlardan biri olan giyim-kuşam pazarı, “moda” denilen ön koluyla kadınları yıllar boyunca “kullanmayı” sürdürmüştür.

Kadınlar da modaya onda kendi tutkularını ve noksanlarını haklı çıkartan bir mantık yakalayarak tutunmuşlar ve böylece dikkat çekerek, ilgi görerek, oyunu “kurallarına uygun” oynayarak tamamlamayı ummuşlardır. Moda uzmanları da bunu bilerek, kadın kitlelerine uyandırdıkları o körletici bağımlılık durumunu korumaya özen göstermişlerdir. (Aktaş, 2006: 27)

Moda, kendini toplumda kabul ettirmek için çeşitli mekanizmalar kullanmıştır. Bunlar yüceltme, aynileştirme, ödüllendirme ve projeksiyon olarak sıralanmıştır. Modanın moda olabilmesi için, geniş kitlelere yayacak bir araca ihtiyacı olmuştur. Bu açıdan modanın etkisinin olabilmesi için en büyük yardımcısı medya olmuştur. (Özdemir, 2003: s.y)

Medya birtakım reklamlarda, programlarda kadını özellikle kullanmıştır. Birçok reklamda kadın vücudu ürün yerine pazarlanmıştır. Dergiler ve gazetelerde kadının ve cinselliğinin kullanılması önemli bir tema olmuştur.

Kadını yalnızca vücuduyla ve cinselliğiyle ön planda tutmaya çalışan kapitalist sistemin ürünleriyle her alanda karşılaşmıştır. “Bugün Ne Giysem?”, “Bana Her Şey Yakışır” gibi programlarla ve birçok araba, kozmetik ürünü vb. reklamlarla kadınların

yalnızca vücutlarını kullanarak ön planda olabilecekleri yargısı oluşturulmaya çalışılmıştır. Kadınları “moda rüzgârı”nın yönüne savurup diğer alanlarda başarılarını azaltmak düşüncesi oluşturulmaya çalışılmış, kadınlar genellikle kişilikleriyle değil dışılıklarıyla gündeme getirilmiştir.

Kadını cinsel obje olarak gören anlayış, başörtüsünün ilerlemeye engel olduğunu savunarak, diğer taraftan kadını kapitalist amaçları uğruna kişiliğinden ödün verdirerek kullanmış ve bunu “moda”, “çirkin kadın yoktur, bakımsız kadın vardır” kavramlarıyla benimseterek yapmıştır.

Bugün kadınların, özellikle de başörtülü kadınların birçok alanda sorun yaşamalarının asıl nedeni beyinlerine örtü çeken zihniyetler yüzünden olmuştur. Bu anlayış, “Laiklik elden gidiyor, Gericiler arttı, Şeriat geri geliyor” söylemleriyle İslâmi değerleri yok etmek ve bu değerleri yaşamak isteyen insanların özgürlüğüne engel olmayı amaçlamıştır.

Aktaş (2006), bizim neden ilerleyemediğimiz sorusuna şöyle cevap getirmiştir:

“ ‘Sizde hem İslâmiyet hem de kadınlarınızda ki örtü ilerlemeye mani oluyor’ demelerine ne mânâ vermeliydi? Acaba tesettürün ilerlemeye engel olduğunu iddia eden bu kimselere, ‘ Peki ama burada erkekler çarşafa bürünmüyorlar, yaşmaklanıp ferace giymiyorlar, o halde erkeklerimiz ilerlemiş ve gelişmiş olmalıydı. Niçin böyle değil? Niçin memleketimizin kadını da erkeği de ilerleme alanının en gerisinde bulunuyorlar?’ diye sorulsaydı, olsa olsa verecekleri cevap şundan ibaret kalırdı: ‘Erkeklerin geri kalmaları, çalışmamalarından ileri geliyor.’ İşte gerçek burada açıklıkla görülecekti.” (s. 121)

2.2. TÜRK BASININDA KADIN SORUNLARI

Türkiye’de kadınla ilgili-kadın konulu haberlere hemen her gün yazılı, görsel ve işitsel medyadan şahit olunmaktadır. Bu tür haberler ağırlıklı olarak şiddet üzerinde yoğunlaşmaktadır. Kadınların basında genellikle şiddet haberleriyle ve cinsel içerikli haberlerle yer alması, ülkemizde kadın sorunlarına yeni bir başlığın daha eklendiğine işaret etmektedir. Yapılan haberler incelendiğinde, kadınların basında sık sık şiddet haberleriyle ön planda oldukları gözlenmektedir. Basının, kadına şiddeti sürekli haber

malzemesi yapması kadına şiddetin artık sıradanlaştığı ve insanların gözünde olması gerekenden farklı bir durum olmadığı izlenimi uyandırabilmektedir.

Medya kadınları öncelikle “bedene” indirgemekte ve sömürmektedir. Farklı kadınlık durumu ve yaşamları medyada temsil edilmemekte, kadın çoğu zaman ataerkil roller içerisine sıkıştırılmakta, genellikle ev ile bağlantılı olarak gösterilmekte, kadının kimliği eşi ve çocukları ile kurulmaktadır. (KSGM, 2008: 8)

Erkek egemenliğini pekiştiren, kadını şiddet gören, ihanete uğrayan, kadını cinsel meta olarak kullanan, kadınlara üretici bireylerden çok tüketici birey imajının verildiği programlar yaygın olarak yayınlanmaktadır. Pek çok başarılı işleri icra etmelerine rağmen kadınlar meslekleri ve becerileriyle medyada çok az yer bulmakta, yer aldıklarında ise başarılarından ziyade daha çok kişisel yaşamları, görünüşleri ve aileleri ile öne çıkarılmaktadırlar. (KSGM, 2008: 8)

Kadının sosyal hayatta ve iş dünyasında varlığının daha etkin hale getirilmesi ve şartların iyileştirilmesi ile ilgili çalışmalar devam ederken, diğer yandan ise kadın medyada üçüncü sayfa haberi, cinsel obje veya eğlence unsuru olarak kullanılıyor. Yapılan araştırmalar, kadının medyada; iş ve toplumsal hayatındaki başarılarından çok, töre cinayetleri, intihar, tecavüz, şiddet gibi haberlerle yansıma bulduğunu ortaya koyuyor. (MTM, 2011)

Bianet’in yerel ve ulusal gazetelerden, haber sitelerinden ve ajanslardan derlediği haberlere göre 2013 Ocak ayında erkekler 18 kadın, üç çocuk ve üç erkek öldürdü; 11 kadına tecavüz etti; 20 kadına şiddet uyguladı; 15 kadını taciz etti. En çok şiddet Kocaeli ve İstanbul’da yaşandı. İki kadın çıkardıkları koruma tedbir kararına rağmen öldürüldü, ikisi yaralandı. Kocasının baskıları üzerine çıkarttığı tedbir kararını geri çeken bir kadın çocuğuyla birlikte öldürüldü.

2013’ün ilk iki ayında 29 kadın, dört erkek ve üç çocuk öldürüldü; 22 kadına tecavüz edildi; 40 kadına ve iki bebeğe şiddet uygulandı; 17 kadın taciz edildi. 2012’de 165 kadın öldürüldü; 150 kadına tecavüz edildi, 210 kadın yaralandı, 137 kadın taciz edildi. (<http://bianet.org/bianet>)

Yapılan şiddet haberleri bir müddet sonra bazı hasta ruhlu insanlar için özendirici olabilmektedir. Bu insanlar için eşine karşı şiddet uygulamak bir noktadan sonra zevk verici bir durum haline gelebilmektedir. Olaya bu açıdan bakıldığında, şiddet haberlerinin medyada sıklıkla yer alması hasta ruhlu erkekler için tatmin edici olmaktan öteye geçememektedir. Bu tür haberler kadına şiddetin azalmasından ziyade artmasını tetikleyici bir unsur haline gelebilmektedir.

Bu bağlamda Hürriyet, Zaman ve Habertürk Gazetelerinin 2013 Ocak ayı “kadın” konulu haberleri incelendiğinde “kadına şiddet” haberlerine hemen her gün yer verildiği gözlenmiştir. Bu üç gazetede yapılan incelemede şiddet içerikli haberlere en fazla Habertürk Gazetesi’nde yer verildiği saptanmıştır. “Kadın” konulu 87 haberin 48’ini “kadına şiddet” haberleri oluşturmuştur. “Kadına şiddet” haberlerinde Habertürk Gazetesi’ni Hürriyet Gazetesi takip etmiştir. Hürriyet Gazetesi’nde 94 “kadın” konulu haber yapılmıştır, bunların 47’sini “kadına şiddet” haberleri oluşturmuştur. “Kadın” konulu haberlerin en az yer verildiği gazete Zaman Gazetesi olmuştur. Zaman Gazetesi’nde 83 “kadın konulu” haber yer almıştır, bu haberlerin yalnızca 24’ü “kadına şiddet” içerikli olmuştur. Zaman Gazetesi’nin “kadın” konulu haberlerinin çoğunluğunu kadınların başarısı ve girişimciliği oluşturmuştur.

İncelenen haberlerde kadınların genellikle sevgilileri ve eşleri tarafından şiddete uğradığı, cinayete kurban gittiği görülmüştür. Aile içi şiddet ülkemizde kadınların en fazla uğradığı şiddet türü olmuştur. Kadına yapılan şiddetin gerekçelerinin bitmediği, gazetelerde her gün birbirinden farklı şiddet içerikli haberlerin yer aldığı görülmüştür.

Habertürk Gazetesi, beyaz ve renkli çamaşırları ayrı yıkamadığı gerekçesiyle eşi tarafından şiddete maruz kalan kadının haberine “*Gerekçeler Bitmiyor*” başlığıyla şu şekilde yer vermiştir:

“Kadına yönelik şiddete ‘gerekçe’ tükenmek bilmiyor. Bu kez İstanbul Fatih’te oturan İ.A. (47), iddiaya göre eşi T.A. (46) ile çamaşırlarının renkleri birbirine karıştığı için tartıştı. Eşine çamaşırlarını gösteren koca “Neden renklilerle beyazları birlikte yıkıyorsun? Seni şu balkondan aşağıya atarım” diye tehdit etti. Bununla da yetinmeyen koca, karısının kafasını mutfak tezgâhına vurmaya başladı. Kocasının elinden güçlülükle

kurtulan talihsiz kadın, ertesi gün karakola giderek 21 yıllık eşinin kendisine şiddet uyguladığını söyleyip şikâyetçi oldu.” (27.01.2013)

Kadına uygulanan şiddetin en sık rastlanılan mazeretlerinden biri olan kıskançlık birçok kadının ölümüne sebep olmaktadır. Kıskançlık yüzünden sokak ortasında eşi tarafından bıçaklanan kadının haberi Hürriyet Gazetesi’nde, “*Eşten sokak ortasında 15 bıçak*” başlığıyla, şu şekilde yer almıştır:

“Konya’da 1 çocuk annesi İlknur K.’yi eğlence dönüşü sokak ortasında vücudunun 15 yerinden bıçaklayan eşi Yavuz K., polis tarafından Kum köprü Caddesi’nde yürürken gözaltına alındı. Eşini kıskançlık yüzünden bıçakladığını ve öldü diye terk edip kaçtığını öne süren işsiz Yavuz K.’nin polise verdiği ilk ifadesinde, ”Ara sıra minibüslerde yevmiyeli olarak şoförlük yapıyorum. Ben dışarıdaydım. Eşimle bir eğlence merkezinde buluşacaktık. Oraya gittiğimde eşimi bir masada erkekle otururken gördüm. Tartıştık ve birlikte taksiyle oradan ayrıldık. Evin önüne geldiğimizde tartışma devam etti. Ben de sinirlerime hâkim olamayıp bıçakladım. Sonrada öldüğünü sanıp, taksiyle kaçtım” dediği öğrenildi.” (11.01.2013)

Habertürk Gazetesi’nde “*Çılgına çeviren mesaj*” başlığıyla yer alan haber de kıskançlığın ne tür boyutlara vardığını göstermektedir:

“İzmir’de, 29 yaşındaki Erdal K., birlikte yaşadığı kadın ile kendi ağabeyini, iddiaya göre, aralarındaki ilişki şüphesiyle bıçakla yaraladı. Altındağ Semti’nde oturan Erdal Kaya, birlikte yaşadığı bir tekstil atölyesinde çalışan Handan D.’nin (30) telefonuna gelen mesajı gördü. Handan D.’nin, ağabeyi Doğan K. ile iddiaya göre, samimi mesajlarını okuyan Erdal K., çılgına döndü. Mutfaktan aldığı bıçakla birlikte yaşadığı Handan D.’yi 6 yerinde bıçakla yaralayan Erdal K., evden uzaklaşarak Çamkule Semti’nde oturan ağabeyi Doğan K.’nin yanına gitti. Ağabeyi Doğan K.’yi da 3 yerinden bıçakla yaralayan Erdal K., kayıplara karıştı.” (29.01.2013)

Ayrılma ve boşanma kararı da kadına uygulanan şiddete gerekçe gösterilen mazeretlerin başında gelmektedir. Zaman Gazetesi’nde “*Eşi tarafından öldürülen kadının organları bağışlandı*” başlığıyla, boşanma davası açtığı için eşi tarafından öldürülen kadının haberi yer almaktadır:

“Boşanma davası açtığı eşi tarafından silahla vurularak Gebze’deki özel bir hastanenin önüne bırakılan Mehtap C. (25), hayatını kaybetti. Ağır yaralı haldeki eşini hastanenin önüne bırakarak kaçmak isteyen Volkan C., güvenlik görevlileri tarafından yakalandı. Ölen kadının ablası Meryem Bülbül, şiddet gören kardeşi için savcılığa suç duyurusunda bulunarak boşanma davası açtıklarını dile getirerek, koca hakkında uzaklaştırma kararı verildiğini anlattı.” (22.01.2013)

Ayrılık kararını hazmedemeyen erkeklerin genellikle başvurdukları yöntemin şantaj ve şiddet olduğu gözlenmiştir. Ayrılık kararını duyan erkekler nerede ve nasıl olduğu önemli olmadan rahatlıkla kadının canına kast edebilmektedirler. Habertürk Gazetesi’nin, *“Sokak ortasında vahşet”* başlıklı haberi şöyle yer almıştır:

“Alınan bilgiye göre, N.Ç.(34), kendisinden ayrılmak isteyen G.B. (24) ile yolda karşılaştı. Sokak ortasında başlayan tartışmanın kavgaya dönüşmesiyle N.Ç. üzerindeki falçata ile G.B.’nin boğazını kesti. Boynundan yaralanan kadın kanlar içinde yere yığılırken, N.Ç. kaçtı. Yere yığılan kadına yardıma çevredeki vatandaşlar koştu.” (13.01.2013)

İlk kocasından şiddet gördüğü için boşanan, ikinci kocasından da yine aynı şekilde şiddet gördüğü için boşanmak isteyen kadının, sığındığı baba evinde ikinci kocası tarafından bıçaklanarak öldürüldüğü haberine Hürriyet Gazetesi’nde, *“ Kapıyı yine ölüm çaldı”* başlığıyla yer verilmiştir:

“Önceki gece Metin Cihangir, barışma isteğiyle eşinin ailesinin evine gitti. Israr üzerine aile, Metin Cihangir’in eve girmesine izin verdi. Eşiyle bir odada başbaşa görüşen Metin Cihangir, barışma teklifi kabul edilmeyince yine şiddete başvurdu. Metin Cihangir, eşini 2 kez sırtından 2 kez de göğsünden bıçakladı. Metin Cihangir kaçarak kayıplara karışırken, talihsiz kadın olay yerinde can verdi. Cihangir’in cenazesi, Adli Tıp Kurumu’na kaldırıldı. Yapılan ilk incelemede, Cihangir’in vücudunda 4 bıçak darbesinin yanı sıra başta yüzü olmak üzere vücudunda darp izleri tespit edildi. Polis, kaçan Metin Cihangir’i yakalamak için operasyonlarını sürdürürken, şüphelinin darp ve yaralama suçlarından sabıkası olduğu belirlendi.” (15.01.2013)

Boşanmak istemeyen erkeklerin başvurdukları bir diğer yöntem de intihar etme girişiminde bulunmaktır. Eşlerine şiddet uygulayan erkekler, karısı kendisinden

boşanmak istediğinde uyguladıkları şiddetin bir noktaya kadar işe yaradığını düşünüp son bir caydırma politikası olan intihar oyunu (!) nu oynayabilmektedirler. Habertürk Gazetesi'nde, *"Kızını rehin aldı"* başlıklı haberde karısı boşanmak isteyen bir adamın çocuğunu çatıya çıkarıp intihar etmekle tehdit ettiğine yer verilmiştir:

"Sıvacılık yaparak geçimini sağlayan Önder ile Özlem arasında evlendikten sonra geçim sıkıntısı nedeniyle sorunlar yaşanmaya başladı. İddiaya göre, Önder Köztuğ bu nedenle eşine şiddet uyguladı. Bunun üzerine boşanmaya karar veren Özlem Köztuğ geçtiğimiz hafta içinde de adliyeye giderek boşanmak için dilekçe verdi. Bu duruma sinirlenen Önder Köztuğ, "Sana kızımı göstermeyeceğim" diyerek dün sabah 7 yaşındaki kızını alıp siva yaptığı inşaata geldi. 6 katlı inşaatın damına çıkan Köztuğ kızını rehin alıp intihar etmek istedi. Eşini de telefonla arayan şahıs, "Kızım benim yanımda birazdan ikimiz de öleceğiz" dedi... Bunun üzerine Özlem Köztuğ polisi aradı. Polis hemen olay yerine geldi... Yaklaşık 4 saatin ardından Önder Köztuğ ikna olarak aşağıya indi." (22.01.2013)

Hürriyet Gazetesi'nde, sevgilisinin boğazını kesip öldürdükten sonra intihar eden adamın haberi yer almıştır:

"Nazilli'de alışveriş yapan Emel E. isimli kadın evine giderken, bir süre birlikte olduğu eski sevgilisi Mehmet G. tarafından yolu kesildi. Belinden bıçak çıkaran çılgın aşık G., çevredeki vatandaşların dehşet dolu bakışları arasında kollarının arasına aldığı kadının boğazını kestikten sonra bıçağı defalarca vücuduna sapladı. Kanlar içinde yere yığılan talihsiz kadın olay yerinde yaşamını yitirdi. Yaya olarak uzaklaşan Mehmet G. ise yaklaşık 500 metre uzaklıktaki evinin önünde bulunan saçaklara iple kendini asarak yaşamına son verdi." (15.01.2013)

Boşanan veya boşanmak isteyen kadınlar eşleri tarafından vücutlarının birçok yerinden bıçakla saldırıya maruz kalmaktadırlar. Kadına olan öfkesini bir, iki değil birçok bıçak darbesiyle çıkarmaya çalışan erkekler ülkemizde çok sayıda bulunmaktadır.

Zaman Gazetesi'nin, *"17 yıl önce ayrıldığı eşini 17 bıçak darbesiyle öldürdü"* başlıklı haberi gazetede şu şekilde yer almıştır:

“Uşak’ın Sivashlı ilçesindeki PTT şubesinde temizlik görevlisi olarak çalışan Nermin Şen’in (48), 17 yıl önce boşandığı eşi M.Ö. (56) tarafından 17 yerinden bıçaklanarak öldürüldüğü iddia edildi. Olay, güvenlik kameraları tarafından kaydedildi. Şen, saat 08.00 sıralarında işyerine geldi. Şubeyi açarak müdür odasına temizlik için giren kadının arkasından elinde bıçakla koşarak içeriye giren eski eşi M.Ö. saniyeler içinde Şen’i defalarca bıçakladı. Korunmak için uzun süre uğraşan talihsiz kadın, kanlar içinde yere yığıldı. Sonra şubeden çıkıp kaçan zanla M.Ö. suç aletiyle birlikte kayıplara karıştı.” (30.01.2013)

Hürriyet Gazetesi’nde yer alan *“Tartıştığı eşini 11 yerinden bıçakladı”* başlıklı haber de, erkeklerin tartışma büyüyünce kaba kuvvete ve güç kullanmaya başladıklarını göstermektedir:

“İddialara göre Şeref Kaya, eşi Mensure Kaya ile henüz bilinmeyen bir nedenle tartışmaya başladı. Tartışma büyürken Mensure Kaya eşinin eline bıçak olduğunu görünce koridora çıkıp yardım istedi. Ancak Şeref Kaya merdivenlerde yakaladığı eşini 11 yerinden bıçakladı. Zanlı olay yerinden kaçarken komşuların haber vermesi üzerine olay yerine gelen ambulansla ağır yaralanan kadın Sultanbeyli’de özel bir tıp merkezine kaldırıldı.” (23.01.2013)

Konya’da tartıştığı karısını on beş yerinden bıçaklayan adamın haberi Zaman Gazetesi’nde, *“Sokak ortasında karısını 15 yerinden bıçaklayıp kaçtı”* başlığıyla yer almıştır:

“İddialara göre, Y.K. ile eşi İlknur K. (23) arasında, merkez Meram ilçesi Sahipata Mahallesi Sırçalı Medrese Caddesi’nde, henüz belirlenemeyen bir sebeple tartışma çıktı. İlknur K. kavgaya dönüşen olayda vücudunun 15 farklı yerinden bıçaklandı. Sokak ortasında kanlar içinde kalan kadın, 112 Acil Servis ekiplerinin ilk müdahalesi sonrasında Konya Eğitim ve Araştırma Hastanesi’ne kaldırıldı. Y.K. ise olay yerinden kaçtı. Bir çocuk annesi İlknur K. ’nin durumunun ağır olduğu öğrenildi. Polis ekipleri, zanlı Y.K. ’yi yakalamak için çalışma başlattı.” (12.01.2013)

Hürriyet Gazetesi, eski eşiyle buluşup tartışmaya başlayan adamın, eşini öldüresiye dövdüğü haberine, *“Kafede eski eşini öldüresiye dövdü”* başlığıyla yer vermiştir:

“Bir süre önce boşanan T.Ç. ile eski eşi K.A., konuşmak için kafede bir araya geldi. Konuşmanın tartışmaya dönüşmesi üzerine öfkesine hakim olamayan T.Ç., eski eşini öldüresiye dövdü. Kafede bulunan diğer müşterilerle çalışanlar araya girmeye çalışsa da T.Ç., eski eşi K.A.'yı saçlarından sürükleyip tekmeledi. Güçlkle sakınleştirilen T.Ç., elini kolunu sallaya sallaya mekandan ayrılırken, talihsiz kadın için sağlık ekibine haber verildi. Eski kocasının darbeleriyle yaralanan K.A., ambulansla Manisa Devlet Hastanesi'ne kaldırıldı.” (03.01.2013)

Kadınların eşleri tarafından yapmak istemedikleri şeylere zorlanması, yapmak istemeyince şiddete ve şantaja maruz kalması sık rastlanan fiziksel ve psikolojik şiddet türlerindendir. Birçok kadın mecbur kaldığı için şantaja boyun eğip yapmak istemediği şeyi yapmak zorunda kalabilmektedir. (Altınay, Arat: 2008: 105) Bunun sonucunda ruh sağlığı bozuk erkekler kadınlar üzerinde istedikleri gibi hâkimiyet kurup, şantajın boyutunu namusum dedikleri kadının bedeni üzerinden para kazanmaya kadar götürebilmektedirler.

Habertürk Gazetesi'nin, “*Tecavüz görüntüsüyle şantaj*” başlıklı haberinde, eski sevgilisi tarafından şantaja maruz kalan kadının haberi yer almıştır:

“Ş.G., 10 yıldır tanıdığı A.K. ile 3 yıl önce duygusal birliktelik yaşamaya başladı, Genç kadının evine 24 Kasım 2012'de gelen Ş.G., ilişkiye girmek istedi. Ancak genç kadın buna karşı çıktı. Bunun üzerine kuaför sevgili A.K.'yi 'Seni komşularına rezil ederim. Ailene haber veririm' diyerek tehdit etti. Ardından zorla ilişkiye girip, bunu da cep telefonunun kamerasıyla kaydetti. 'Her dediğimi yapacaksın, çağırdığımda yanıma geleceksin, yoksa bu görüntüleri internete koyar ailene izletirim" diyerek tehdit edip bankadan çektiği bin TL'yi aldı. Evden çıkarken de genç kadının bilgisayarını ile evin yedek anahtarlarını da gasp etti. Bununla yetinmedi genç kadından 8 bin TL kredi çekip, vermesini istedi. A.K. ise polise sığındı.” (23.01.2013)

Hürriyet Gazetesi'nde, Güzin Abla köşesinde, eşinin zoruyla internette şov yapan kadın, başından geçen olayları şöyle anlatmıştır:

“...17 yaşında evlendim onunla. Evleneceğimiz zaman eşim bana bankada bir miktar parası olduğunu söylemişti... Meğer her şey yalanmış, kolumdaki bileziklerin üçü emanetmiş. Bilezikleri bozdurup borç dağıttık... Günler geçti maddi sıkıntılar

başladı. Evde iletişim yok, beni sürekli aşağılıyor. Kardeşlerimle babamdan çok çektiğimizi biliyordu. Bu yüzden her lafında “babanın evinde böyle miydin? Bize geldin gözün açıldı” gibi sözler söylüyor... Bir ara işsiz kaldım, eşim benden bir internet sitesinde şov yapmamı istedi. Yiyecek ekmeğimiz kalmadı, bunu yapmasam aç kalacaktık. İnternet sitesindeki bu işi kabul ettim, bir süre böyle para kazandık...” (06.01.2013)

Eşine fuhuş yaptırmaya kadar uzanan şiddet olayları kadının başına gelebilecek en büyük sorunlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadını hem fiziksel, hem psikolojik hem de duygusal şiddete maruz bırakan bu tür hasta ruhlu erkekler ne yazık ki haberlerde sıkça yer almaktadır.

Habertürk Gazetesi, “Erzurum’da iğrenç olay” başlığıyla yer verdiği haberde bu durumu gözler önüne şöyle sermiştir:

“Edinilen bilgiye göre, M. S. U. ve N. U. çifti geçen yıl yaşanan Van depreminde evlerini kaybetmeleri üzerine Erzurum’a gelerek yerleştiler. N. U. Erzurum’da yeni bir hayata başlamak isterken kocası M. S. U. tarafından para karşılığı erkeklere pazarlanmaya başlandı. Kocasının baskısı sonucu fuhuşa sürüklenen kadın dün polise giderek şikayetçi oldu. N. U, eşinin kendisine zorla fuhuş yaptırdığını iddia etti. Bunun üzerine harekete geçen polis ekipleri şüpheli M. S. U. ve onun arkadaşı Z. O’yu yakalayarak gözaltına aldı.” (02.01.2013)

Habertürk Gazetesi’nin, “Fantezi kurbanı oldu” başlıklı bir başka haberinde, fantezilerine alışacaksın diyen kocasının isteklerine daha fazla boyun eğemeyen kadının uğradığı şiddet gazetedeki şu şekilde yer almıştır:

“İstanbul’da yaşayan B.Ç. ve R.Ç. telefon sohbet hattı aracılığıyla tanıştı. 3 ay süren flört döneminin ardından 2011 yılında nikah masasına oturdu. Ancak 35 yaşındaki kadın B.Ç., telefonun öbür ucundan bulduğu eşinin kendisine evliliğinin ilk günlerinden itibaren şiddet uyguladığı ve cinsel saldırıda bulunduğunu iddia ederek, polise şikayetçi oldu... Oturdıkları evin kız kardeşinin üzerine olduğunu ancak eşinin evi üzerine almaya çalıştığını iddia eden kadın, “Eşim tanıdığım bir psikolog aracılığıyla bana deli raporu almaya çalıştı. Psikoloğa zorla götürmeye çalışarak, orada bağırıp

çağurmamı istedi. Bana 'sana yüzde 70 deli raporu verecek, odun, kömür ve otobüs bedava olacak' dedi. Sapıkça istekleri oluyordu" diye konuştu." (15.01.2013)

Kadınların iş hayatında karşılaştıkları sorunlar bir yana, kocalarının zoruyla istemedikleri işi yapmaya mecbur kalan kadınlar da bulunmaktadır. Kendisi çalışmayan bazı erkekler eşlerini zorla çalıştırıp, karısının parasıyla ömürlerini geçirebilmektedirler.

Habertürk Gazetesi'nin, *"Koca zoruyla yapıyormuş!"* başlıklı haberinde eşine zorla hırsızlık yaptıran adamın haberi şöyle yer almıştır:

"Adana'da, alışveriş merkezlerinden kıyafet ve gıda malzemesi çaldıktan sonra yakalanan bir kadın, "kocasının dayak atarak zorla hırsızlık yaptırdığını ayrıca zorla uyuşturucu madde verdiğini" ileri sürdü... Adana Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şube Müdürlüğü Hırsız Büro Amirliği'ne getirilerek burada sorgulanan kadın, kocasının kendisine zorla hırsızlık yaptırdığını belirterek, "Hırsızlık yapmadığım zaman beni dövüyordu. Onun zoruyla hırsızlık yapıyordum. Hatta bana kafam iyi olsun diye zorla esrar veriyordu" dedi." (23.01.2013)

Türk tarihi ve mitolojisi ile ilgili veriler, çok az istisnalar dışında Türklerde anaerki dönem yaşandığını ve Türk ailesinde kadının göreceli olarak özgün, özgür, sözü geçen bir konumunun olduğunu göstermektedir. (Çelik, 2009: 29) Ülkemizde kadına çok fazla değer verilme de tarihsel ve dinsel öğretilerden dolayı "anne" kutsal olarak görülmektedir. Ancak, anneye verilen değer sözle sınırlı kalmış bunun ötesine geçilememiştir. Anneler "kadın" olarak eşlerinden gördükleri "şiddet" yanında çocuklarından da aynı şekilde "şiddet" görebilmektedirler.

Zaman Gazetesi'nin bir aylık haberleri incelendiğinde, anneye şiddet konulu üç haber yer aldığı gözlenmiştir. Gazetede yer alan *"Annesini boğazını keserek öldürdü"* başlıklı haber, anneye şiddetin boyutunu göstermektedir:

"Konya'da 35 yaşındaki bir şahıs, banyoda annesinin boğazını keserek öldürdü. Yıldırım Sokak'taki bir apartmanın 3. katındaki evden çılgık sesleri geldiği ihbarı alan polis, adrese gitti. Polis, bıçakla boğazı kesilerek öldürülen Havva D.'nin (65) cesedini evin banyosunda buldu." (14.01.2013)

Annesini bakmayıp, sokaklara terk eden çocuklar da bulunmaktadır. Anne evladını en kötü koşullarda bırakmasa da evlat her zaman anneye aynı şekilde muamele etmemektedir.

Habertürk Gazetesi'nde, *“Yaşlı anneden oğluna dava!”* başlığıyla İzmir'de yetim aylığı dışında geliri olmayan yaşlı kadının durumu iyi olan oğluna, kendini bakmadığı gerekçesiyle dava açtığı haberine yer verilmiştir.

“Kadın sorunları” denildiğinde öncelikle “kadına şiddet” düşünülmektedir. Basında sürekli “kadına şiddet” konulu haberlerin yer alması da bu kanıyı desteklemektedir. Yapılan gazete incelemesinde de “kadına şiddet” konulu haberlerin “kadın sorunları” konulu haberlerden fazla yer alması bu yargıyı desteklemiştir.

Hürriyet, Zaman ve Habertürk Gazetelerinin 2013 Ocak ayı “kadın” konulu haberleri incelendiğinde, Hürriyet Gazetesi'nde, “kadın sorunları” konulu 11 haber yer almıştır. Zaman Gazetesi, “kadın sorunları” konulu 9 habere yer vermiştir. Habertürk Gazetesi'nde ise “kadın sorunları” konulu 7 haber yer almıştır.

Ülkemizde kadın olmanın zorluklarından biri de doğum yaklaşırken karşılaşılan sorunlardır. Kış aylarında, kırsal kesimde oturan kadınların doğum sancısı başladığında hastaneye yetişemedikleri haberlere sıklıkla rastlamaktayız. Hamile kadınlar hava koşullarının kötü olması ve yolların kapanması sonucu saatlerce doğum sancısı çekerek ölümle burun buruna gelmektedirler.

Muş'un Elçiler Köyü'ndeki hamile bir kadının acil sağlık ekiplerinin köye ulaşmakta sorun yaşamaları nedeniyle karda doğum sancısı çektiği haberi, 8 Ocak 2013 tarihli Zaman Gazetesi'nde, *“İki metre karda 6 saat doğum sancısı çekti”* başlığıyla yer almıştır.

Doğum yapmak kadınların korkulu rüyası iken birde doğum esnasındaki ihmaller devreye girince kadınlar için kâbus haline gelebilmektedir. Habertürk Gazetesi'nde yer alan *“Doğumdan sonra yaktılar!”* başlıklı haber şöyle verilmiştir:

“Yozgat'ta özel hastanede sezaryenle doğum yapan ve kanaması durması için elektrikli ısıtıcıyla sıcak tutulmak istenirken 2 bacağı yandığı iddia edilen kadın, sevk

edildiği üniversite hastanesinde 74 gündür sürdürdüğü yaşam mücadelesini kaybetti.” (31.01.2013)

Ülkemizde özellikle kırsal kesimlerde kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmeleri sıkça rastlanan sorunların başında gelmektedir. Henüz okul çağındaki kız çocuklarının eğitimden mahrum bırakılıp “çocuk gelinler” olmaları en büyük sorunlarımızdandır. Kızlar rızalarına bakılmaksızın aileleri tarafından istemedikleri kişilerle evlendirilmektedir. (Kılıç, 2012: s.y) Bunun sonucunda ya eşlerinden şiddet görmekte, ya cinayete kurban gitmekte ya da intihar etmektedirler.

Habertürk Gazetesi’nde, “*Evlilik intihar getirdi*” başlıklı haber şu şekilde yer almıştır:

“Şanlıurfa’da 22 yaşındaki Emine Molcu iple kendisini asarak yaşamına son verdi. 3 yıl önce berdel evliliği yapan genç kadının uzun süredir işsiz olan eşi ile geçinemediği iddia edildi.” (23.01.2013)

Hürriyet Gazetesi’nden Şehriban Oğhan’ın, Muş Kadın Derneği’nden, annelerinin çocuk gelin hikâyeleriyle büyümüş yedi kadınla yaptığı röportajda çocuk gelin hikâyelerine yer verilmiştir:

“Arkalardan utangaç, sakın yapılı bir kadın, ‘Ben 9 yaşında evlendirildim’ dedi. Alışkınız berdele ama yaş 9 olunca... ‘Nasıl oldu’ dedik. ‘Babam bir kızı kaçırdı’ dedi. Babası annesinin üzerine kuma getiriyor ve kız bu kumanın berdeli oluyor. Dört yıl kaynanasının koynunda yaşadıktan sonra girmiş gerdeğe. 13 yaş daha büyük bir yaş haliyle!” (27.01.2013)

Sorunlu evliliklerin sonucunda eşleriyle anlaşamayıp, sürekli tartışma yaşayan kadınlar bir süre sonra bu duruma katlanamayıp intihar edebilmektedirler. Habertürk Gazetesi’nin, 06 Ocak 2013 tarihli “*Canına tak deyince*” başlıklı haberinde eşiyle tartışan kadının daha fazla dayanamayıp kendisini kamyonun önüne atıp intihar ettiğine yer verilmiştir.

Evliliklerde kadınların yaşadığı bir diğer sorun da eşlerinin aşırı kıskanç olmalarıdır. “*Kıskançlığa bağlı sorunlar eşler arası sorunlar arasında ciddi bir öneme sahiptir. Bu anlaşmazlıklarda bazen eşlerden birinin, bazen de her ikisinin ölçüyü*

kaçırdığını, eşlerin günlük hayatta maruz kaldıkları streslerle başa çıkamamalarının ve buna eklenen üslup hatalarının sorunları daha da büyüttüğünü görmekteyiz... Diğer taraftan kariyer sahibi bazı hanımlar eşleriyle çalışma şartları hususunda anlaştıkları halde sürekli kıskançlık ifade eden sözleri karşısında kendilerini çok kötü ve aşağılanmış hissettiklerini ifade ediyor.” (Artır, 2013: s.y)

Ülkemizde eşi kendisini dövüp, hastanelik ettiğinde yine eşini korumaya devam eden birçok kadın bulunmaktadır. Bu şekilde mutsuz, bunalımlı evlilik sürdüren kadınlara şahit olmaktadır. Zaman Gazetesi’nin, “*Kalp krizi geçiren adamı, dövdüğü eşi hastaneye yetiştirdi*” başlıklı haberi gazetede şu şekilde yer almıştır:

“Konya’da bir kişi, karısını döverken kalp krizi geçirdi. Kadın 112’yi arayarak kocasının hayatını kurtardı. Dudağı patlayan kadın da hastanede tedavi edildi... Kadının kocasından şikâyetçi olmadığı öğrenildi.” (25.01.2013)

Kadınlar kendi hemcinsleri tarafından da kandırılıp sorun yaşamaktadırlar. Kadınların her konuda birbirlerine destek olmaları gerekirken aksi durumların yaşandığı da görülmektedir.

Habertürk Gazetesi’nde yer alan “*Büyü bozulunca!*” başlıklı haberde, Adana’da kadınlar tarafından gerçekleşen soyguna yer verilmiştir:

“Adana’da 'Evinizde kara büyü var, bozulmazsa kocan' ölecek diyerek kandırdıkları çok sayıda kadının altınlarını çaldıkları iddia edilen ikisi falcı kadın 4 kişi yakalandı. Falcı kadınlardan 44 yaşındaki Seher A. fotoğrafını çeken gazetecilere ayakkabısını fırlattı.” (12.01.2013)

Ülkemizde kadınların yıllardır yaşadığı ve gündemden hiç düşmeyen en büyük sorunlardan biri başörtüsü sorunu olmuştur. İnançları gereği başörtüsü kullanan kadınlar yıllarca fiziksel ve psikolojik baskıya maruz kalmışlardır. Çektikleri sıkıntılar bir yana çözüm üretilmek yerine sürekli gündem malzemesi yapılmışlardır. Bir dönem okullarda uygulanan yasak için yıllarca bekleyen bayanlar şimdi de başörtüsüyle çalışma özgürlüğü için beklemektedirler.

Kadınların çalışma oranı düşük olan ülkemizde⁸ başörtüsüyle çalışma yasağı devam ettiği sürece bu oran düşük kalmaya devam edecektir. Zaman Gazetesi'nden Emine Uçak Erdoğan, “ ‘Kamuda çalışma hakkı’ hangi bahara?” başlıklı yazısında başörtüsü yasağının devam ettiğini kaleme almıştır:

“Oysa üniversitelerin bazı bölümleri dâhil yasak, keyfiyete terk edilmiş halde sürüyor. Başörtülü kadınların çalışma, eğitim hakları rektörlerin, bölüm başkanlarının, öğretim üyelerinin, müdürlerin, amirlerin keyfiyetine bırakılmış durumda. Eğer idare sahibi insaf sahibiyse; başörtülüler kamuda veya özelde çalışabiliyorlar ama başörtüsü karşısı birine denk geldilerse, hakarete uğramaları, soruşturma geçirmeleri veya Diyarbakır’da Kadriye öğretmenin yaşadığı gibi yaka paça kovulmaları an meselesi. Hakim ve savcılarını bırakın, avukatlar bile başörtüsüyle davalara girmek cesaretini kendilerinde henüz bulmuş değiller. Kamuya bağlı sivil birliklerde yahut meslek odalarında da durum aynı. Kimi başörtülü elemanı birliğe kabul etmiyor, kimi kabul etse kimlik vermiyor, kimlik veren ise başörtülü kimlik vermiyor. Daha da vahimi, TESEV’in geçtiğimiz yıl yaptığı araştırma sonuçlarında; özel kuruluşların kamudaki başörtüsü yasağından güç alarak yasağı yaygınlaştırdığı ortaya çıkmıştı.” (Erdoğan, 2013)

Kadınların iş hayatında, politikada kendisine pek fazla yer bulamadığı ülkemizde bu sorunun giderilmesi için girişimcilerin, sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarını artırmaları gerekmektedir. Kadınlara iş hayatında daha fazla yer verilmeli ve kadını yok sayan zihniyete son verilmelidir.

Hürriyet Gazetesi’nde “Genç kızların yüzde 41’i ne çalışıyor ne de okuyor” başlıklı yazıda, Türkiye’de çalışma çağındaki olan genç nüfus üzerindeki bir araştırmaya yer verilmiştir:

“ERG, 2011 Eurostat verilerine dayanarak, Türkiye’de çalışma çağındaki olan genç nüfusun (15-24 yaş arası) yüzde 30’nun ne okuduğunu, ne de çalıştığını ortaya koymuş. Kısaca NONÇ olarak tanımlanan “ne okuyor, ne çalışıyor” durumu erkeklerde yüzde 17,1 oranında. Genç kızlar arasında yüzde 41,5’luk bir oranla karşımıza çıkıyor. Aşağıdaki tablo vahim durumu özetliyor. Bir ülke düşünün ki 15-24 yaşları arasındaki

⁸ Türkiye’de işgücüne katılım oranı hakkında bilgi için bk. Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr/Gosterge.do?id=3570&sayfa=giris&metod=IlgiliGosterge>

genç kızlarının neredeyse yarısı ne okuyor, ne de çalışıyor. Üretmeden, eğitime devam etmeden evde oturuyor, muhtemelen diziler karşısında vaktini öldürüyor. Böyle bir ülkede erken evlilikten, aile içi şiddete kadın sorunlarının sonu gelir mi?”(Benmayor, 2013)

Hürriyet, Zaman ve Habertürk Gazetelerinin bir aylık “kadın” konulu haberleri incelendiğinde ortaya çıkan sonuç “Türkiye’de kadın sorunu” denildiğinde “şiddet” kavramının karşımıza çıkmasıdır. Yapılan “kadın” konulu haberlerin çoğunluğunu “kadına şiddet” haberleri oluşturmuştur.

Kadının en büyük sorunu olan eğitimsizliğine çare bulunduğu şiddet haberlerine de bu kadar sıklıkla rastlanmayacaktır. Eğitim sorunu diğer bütün sorunları da beraberinde getirmektedir. Eğitimsiz bırakılan genç kızlar erken yaşta evlendirilmektedirler. Eğitimsiz, işsiz kadınlar ekonomik özgümlükleri olmayınca şiddete daha fazla maruz kalabilmektedirler. (Altınay-Arat, 2008: 110) Basında yer alan şiddet haberleri incelendiğinde ekonomik sıkıntı yaşayan ailelerde şiddetin daha sık yaşandığı gözlenmiştir.

Basında kadınların sürekli şiddet haberleriyle yer alması şiddeti tetikleyeceği gibi aynı zamanda kadınların kendilerine olan güvenlerini de sarsabilmektedir. Kadınlar sürekli şiddet haberlerini görüp kendi kabuklarına çekilebilmektedirler. Kadınlara yönelik olumlu haberler kendine özgüveni olmayan kadınlara yol gösterici olabilir. Bu bağlamda incelenen üç gazete arasından Zaman Gazetesi’nin kadın girişimcilerin haberlerine daha sık yer verdiği gözlenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KADIN YAZARLARIN KADIN SORUNLARINA YAKLAŞIMLARI

3.1. NAZLI ILICAK

Nazlı Ilıcak, “kadın” konulu yazılarında, kadın sorunlarından; ikinci plana atılma, şiddet, eğitimsizlik, genç yaşta zorla evlendirilme, tecavüz, iş hayatında geri planda bırakılma, siyasette çok az sayıda yer alma, başörtüsü yüzünden ayrımcılığa uğrama konularına yer vermiştir.

Ilıcak, “Hayatımızın her safhasında erkek baskındır; egemendir. Biz kendimizi "Kadının fendi erkeği yendi" diye oyalarken, sonuçta onların dediği olur.” (Ilıcak, 2008a) demiştir.

Kadınların yaratılışları gereği kırılgan ve duyarlı yaratıldıklarını belirten Ilıcak, kadının paha biçilmez bir varlık olduğunu unutmasının tek yanlışı olduğunu dile getirmektedir:

“Ayrıca, fedakârlık yapmak hep onlara düşer. Bu yüzden, hayatta, çoğu kere ikinci planda kalmışlardır. Maalesef değerlerinin farkına varamayıp, başkaları için yaşayanların sayısı hiç de azımsanamaz.” (Ilıcak, 2010a)

Fedakârlık yapmak her zaman kadınlara düşerken, eşlerinin kendilerini aldatmamaları için de sık sık onları övmeleri bu konuda da fedakârlık yapmaları gerekmektedir. Çoğu erkeğin egosu şişiktir ve bu erkekler takdir edilmeyi, başarılı bulunmayı sevmektedirler. Övülen erkeğin kendine güveni yerine gelmektedir. Kadınlar kocalarını övmezlerse, iş hayatında mutlaka onu öven bir "genç hanım" bulunmaktadır ve erkek, o tarafa doğru kayıp gitmektedir. (Ilıcak, 2008b)

Aldatılan kadın suskun, içine kapanık ve sosyal hayattan kaçmaktadır. Kocasının yanlışının faturası da kadının üzerine kalmaktadır. Aldattıkları eşlerine bir özür dilemeyi bile çok gören erkekler bulunmaktadır. Sıkıntıyı çeken yine kadınlar olmaktadır. (Ilıcak, 2010b)

Erkeklerin bu tür yanlışlara düşmemeleri için, anneleri tarafından eğitilmeleri gerektiğini belirten Ilıcak, “*Her alanda güçlü ve eşit kadın*” başlıklı yazısında soruna şu şekilde çözüm önermektedir:

“Eğer anneler, erkek evlâtlarını kadınlara saygılı olacak ve onlara değer verecek şekilde yetiştirirse, bir de okul kitaplarında kadın erkek eşitliği yeterince vurgulanırsa, Türkiye bir zihniyet değişikliği geçirerek, kadına el kaldırmayan, hakkına, hukuka saygı gösteren erkeklere kavuşacaktır.” (Ilıcak, 2011a)

Ülkemizde “ataerkil” tavır devam ettiği sürece kadınlar daima ikinci planda kalacaklardır. Bu düşüncenin devam etmemesi için kadınlara çok iş düşmektedir. Çünkü neticede bu erkekleri kadınlar yetiştirmektedir. Erkekler, küçük yaştan itibaren, hanımlara karşı nazik davranmaları, saygı göstermeleri telkinleriyle büyütülmelidir. Erkekler bu bilinçle yetiştirilmedikleri sürece eğitim alsalar dahi erkek egemen zihniyet varlığını göstermektedir. Ilıcak, “*Şiddete hayır*” başlıklı yazısında bu duruma şu şekilde yer vermiştir:

“Agos gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Etyen Mahçupyan'ın "Ataerkil" tavrını anlayan varsa beri gelsin! Sevan Nişanyan, eşi Müjde Nişanyan'ın kafasına dışkı dolu bir kavanozu fırlatıyor; Agos'ta çalışan kadınlar, Sevan Nişanyan'ın artık bu gazetede yazı yazmamasını isteyince de, Mahçupyan sert çıkıyor: "Siz feministler gidin, Sevan Nişanyan yazmaya devam edecek" diyor.” (Ilıcak, 2008c)

Türk toplumunda kadının bir yeri vardır ancak erkeğin büyük ağırlık taşıdığı, hâkim durumda olduğu reddedilemez bir gerçektir. Toplumumuzun muhafazakâr yapısı, kadını daha ziyade evinde, çocuklarına bakan bir anne olarak görmek istemektedir. Yapılan bir araştırma, ülkemizde “kadının yeri evidir” anlayışının hâkim olduğunu ortaya çıkarmıştır:

- Ev kadını olmak, çalışmak ve para kazanmak kadar tatmin edicidir: Evet % 74
- Küçük bir çocuk, annesi çalışırsa zarar görür: Evet % 81
- Çalışmak iyidir ama kadının esas istediği yuva ve çocuklardır: Evet % 88

- Çalışmak için kadın kocasından izin almalı: Evet % 84
- Kadın bir yere giderken kocasından izin almalı: Evet % 85 (Ilıcak, 2009a)

Kadınlar sırtlarında çok ağır yük taşımaktadırlar. Bir çocuğun gözleminden kadın olmanın zorluklarını görmekteyiz:

"Akşam annemle babam televizyon seyrediyordu. "Annem geç oldu, zaten ben yorgunum yatıyorum" dedi. Kalktı mutfığa gitti; çerez ve meyve tabaklarını çalkaladı, dolaba kaldırdı. Sabaha hazır olsun diye çaydanlığı doldurdu; demliğe çay koydu. Şekerliğe baktı, içinde az kalmış, üstüne ekledi. Telefonu şarja taktı. Çamaşır makinesinden ıslak çamaşırları çıkarıp astı. Makineyi tekrar doldurdu. Banyodaki çöp sepetini boşalttı. Islak bir havluyu kurusun diye duş perdesinin borusuna astı. Bir gömlek ütüledi; kopuk düğmesini dikti. Esneyerek gerindi; yatak odasının yolunu tuttu. Çalışma masasının yanından geçerken durdu. Öğretmene tezkere yazdı; okul gezisi için para sayıp ayırdı; sandalyenin altına düşmüş ders kitabını kaldırıp, masanın üstüne koydu. Ertesi gün bakkaldan alınacakları not etti. Sonra temizleme losyonuyla yüzünü sildi; dişlerini fırçaladı. İçeriden babam "Sen yatmaya gitmemiş miydin?" diye seslendi. "Şimdi gidiyorum" deyip, köpeğin kabına su koydu.

Kapıları, pencereleri kontrol etti. Kardeşimin odasına gitti. Uyumuştı; lambasını söndürdü; bilgisayarını kapattı. Yerdeki kirli çorapları çamaşır sepetine attı. Sonra odasına gitti, saati kurdu. Ertesi gün erken kalkmalıydı. Bu yüzden ne giyeceğini hazırladı. 6 maddelik acil işler listesine 3 madde daha ekledi. Kendi kendine iyi geceler diledi. Bir gün hayallerinin gerçekleşeceğini düşündü. İşte o sırada babam televizyonu kapattı, ortaya öylece bir "Ben yatıyorum" dedi ve gitti yattı." (Ilıcak, 2011b)

Kadınların evlendiklerinde her şeye katlanmaları gerektiği ülkemizde yaygın bir düşüncedir. Erkekler evlenince kadınları kendi ihtiyaçları için yaratılmış emir eri olarak görmektedirler. (Ilıcak, 2009b)

Ülkemizde yaygın olan bir başka yanlış anlayış, erkeğin karısını aldattığında bunun sorumlusu olarak yine kadının gösterilmesidir. Bu anlayışa göre eğer bir erkek karısını aldatıyorsa bu kadının kocasıyla yeterince ilgilenmediğini göstermektedir. Bir

erkek karısını aldatıyorsa bu çok fazla yadırganmamaktadır. Aldatma olaylarında erkeğe sorumluluk yüklenmezken bütün sorumluluk karşıdaki kadının üzerine yüklenmektedir. “Erkeğin elinin kiri, kadının namusunun kiri” anlayışı olan ülkemizde çifte standardı yıkmak mümkün değildir. (Ilıcak, 2008ç)

Kadınlar aldatıldıklarında, şiddet gördüklerinde erkekler gibi rahatça eşinden boşanamamaktadır. Boşanmak onlara bir külfet gibi gelmektedir. "Konu komşu ne der? Adam ayrılmayı kabul eder mi? Ederse bile yeterli nafaka vermeyeceği için ortada mı kalırım?" vs. gibi endişelerle, cinayeti tercih eden kadınlar bulunmaktadır. Bu da, cemiyetin kadınlar üzerine koyduğu baskının bir işaretidir. Erkek rahatça eşinden boşanabilmektedir, boşanmasa bile evini ayırıp bir başka kadınla yaşayabilmektedir. Ama kadına "mahalle baskısı" yüzünden kocasını öldürmek daha kolay gelmektedir. (Ilıcak, 2008d)

Kendi rızaları olmadan evlendirilen kızlar şiddete maruz kalabilmekte, tecavüze uğrayabilmekte ve cinayete kurban gidebilmektedirler. Çocuk yaştaki kızlar para uğruna kendilerinden çok büyük, dedeleri yaşında insanlarla evlendirilmektedirler. Ilıcak, “Satılık kız!” başlığıyla bu olayı köşesinde şöyle dile getirmiştir:

“Halis Toprak'ın 17 yaşındaki bir genç kızla, kızın ailesinin rızasını alarak evleneceğini okuyunca kanım dondu. Bu evlilik nasıl gerçekleşebilir? Bir genç kızın istikbaliyle ailesi nasıl böyle oynayabilir? Belli ki, kızlarını satıyorlar. O kız da, yetişme şartları yüzünden, anne ve babasına itiraz edemiyor. Hüseyin Üzmez vakasını andıran bir durumla karşı karşıyayız. Orada da, aile, masum kızı Üzmez'in kucağına atmıştı. Burada da, belli ki maddi menfaat mukabilinde kızlarını satılığa çıkarmışlar.” (Ilıcak, 2009c)

Genç kızlar, özellikle Anadolu'da, 12-13 yaşına geldi mi, ya evde işe yarasın diye, ya da kocaya göndermek üzere okuldan alınmaktadırlar. Eğitimini tamamlayamayan kız çocuklarının özgürlükleri eşlerinin elinde bulunmaktadır. Eğitimsiz bırakılan kızlar haklarını savunamamakta, ekonomik özgürlükleri de kısıtlanınca eşine her anlamda boyun eğmek zorunda kalmaktadırlar. Bu tür nedenlerden dolayı ülkemizde kız çocuklarının okullaşma oranı çok düşük seviyede kalmaktadır. (Ilıcak, 2009ç)

Eğitimini tamamlayamayan kadınlar yalnızca anne rolüyle sınırlandırılmakta, iş hayatına atılamamakta ve ekonomik özgürlüklerine kavuşamamaktadırlar. Toplumumuzda iyi bir iş kadınının annelik görevini yeterince yerine getiremeyeceği düşüncesi yaygındır. Oysa bu durumun aksini ispatlamış birçok başarılı iş kadını anneler de bulunmaktadır. Ilıcak'ın köşesinde örnek gösterdiği Ankara Hacettepe Üniversitesi Rektör Yardımcısı ve Diş Hekimliği Fakültesi Diş Hastalıkları Tedavisi Ana Bilim Dalı Başkanı Sevil Gürgan başarılı iş kadını ve iyi anne profilini yansıtmaktadır. (Ilıcak, 2010c)

Kadınlar iş hayatında da ikinci plana itilmekte, erkek meslektaşlarına oranla üst düzey yönetimlerde istihdam edilmemektedirler. Verilen rakamlarda kadınların alt seviyelerde de olsa istihdam edildikleri görülmektedir. *“Ancak sorun kadının istihdam edilmesinden ziyade, hangi kadroda vazife yaptığıyla ilgili. Meselâ bürokrasiye göz atalım. Kaç tane kadın müsteşar ya da vali var? Peki siyaset alanında? Partilerin teşkilâtında kaç kadın il ve ilçe başkanlığını yürütüyor? Ya da kaç kadın bakana sahibiz?”* (Ilıcak, 2009d)

Medyada da kadınlar mağdur edilmektedirler. MEDİZ'in “Medyada cinsiyetçiliğe son” kampanyası kapsamında yayınladığı kitaptaki veriler şöyle:

“Medyada yöneticilerin yüzde 15'i kadın, yüzde 85'i erkek; köşe yazarlarının yüzde 12'si kadın, yüzde 88'i erkek; televizyonlarda, siyasi tartışma programlarına katılanlardan yüzde 11'i kadın, yüzde 89'u erkek; buna mukabil, arka sayfa güzellerinin yüzde 100'ü kadın, yüzde 0'ı erkek.”

MEDİZ, esprili bir biçimde kadının medyada cinsel obje olarak kullanılmasını da eleştirmiştir. (Ilıcak, 2009e)

Cinsiyet ayrımcılığı nedeniyle iş hayatında üst mevkilere gelemeyen kadınlar kılık-kıyafetleri dolayısıyla da bazı üst düzey pozisyonlardan uzak tutulmaktadırlar. Danıştay kararı ile okula gidiş gelişlerde başörtüsü taktığı için müdür olarak atanması sakıncalı görülüp mağdur olan kadınlar bulunmaktadır. Kadınlar, iş hayatında cinsiyete dayalı ve inançları gereği tercih ettikleri giyim tarzına dayalı ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar. (Ilıcak, 2009f)

Yapılan bir araştırmada kadınlara, “Başörtüsü ile, mesleğinizi icra etmek arasında tercihe zorlanırsanız, hangisini tercih edersiniz?” sorusu sorulduğunda:

Başörtüsünü tercih ederim % 74.6; mesleğimi tercih ederim % 17’dir.

Bir yandan kadının özgürleşmesini isteyip, bir yandan da, başörtüsü gerekçesiyle, onların çalıştırılmasına karşı çıkanlar, aslında, çelişkili bir durumu yansıtmaktadırlar. Başörtüsü yüzünden onu engellemeye kalkışmadıkları takdirde, kadın, iş hayatına atılacak; kendi ayakları üzerinde durarak özgürleşecektir. Araştırmada, yasağın kalkması konusunda, başı açık kadınların dayanışma göstermediği sonucu da ortaya çıkmıştır. Özellikle üniversite mezunu tesettürlü kadınlar, % 60’ın üzerinde bir oranla, başı açık kadınlardan destek görmediklerini ifade etmişlerdir. Tüm başörtülü kadınların ortalaması alındığında ise, "Başı açık kadın, başörtülüye yeterince sahip çıkmıyor" kanaati gene yüksek bir oran: % 48 olmuştur. (Ilıcak, 2010ç)

Kadınlar başörtülerinden dolayı siyasette de hak ettikleri yere gelememektedirler. Başörtülü ve başörtüsüz iki kardeşten başörtülü olmayan kardeşin geldiği nokta Devlet Bakanı iken, başörtülü olanın gelebileceği en üst nokta ise ancak MKYK üyeliği olmaktadır. (Ilıcak, 2009g)

Başörtülü oldukları için siyasi hayatın dışına itilen kadınlar, bazı siyasetçiler tarafından “siyasi malzeme” olarak kullanılmaktadır. Oysa Anayasa’nın 24. Maddesinde, "Kimse, siyasi veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla, her ne suretle olursa olsun, dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez." ifadesi yer almaktadır. Yasal olarak ve siyasi ahlak açısından kadınların bu şekilde istismar edilmeleri utanç duyulacak bir durumdur. (Ilıcak, 2009ğ)

Siyaset, bir temsil makamıdır ve kimliklerin yönetime yansımalarına engel olmak doğru değildir. Netice itibarıyla, belediye başkanları, ya da milletvekilleri, kamu görevi yapmakla birlikte, devlet memuru değil, halkın temsilcileridirler. Konuya bu açıdan bakıldığında " başörtülü bir vali ya da kaymakama " karşı çıkmak mümkündür; fakat böyle bir sınırlamayı, belediye ya da parlamento seviyesinde getirmek temsile de saygısızlık anlamına gelmektedir. Ayrıca bu durumda Türk kadınının pek büyük bir yüzdesi, siyasette, üst kademelere ulaşma imkânından yoksun kalmaktadır. Böyle

yasaklamalar kadınlara yapılacak çok büyük bir haksızlığa rıza göstermektir. (Ilıcak, 2009h)

Ülkemizde kadınlar, 1934'te, başka ülkelerdeki hemcinslerine göre çok daha önce, seçme ve seçilme hakkına kavuşmuşlardır. Ama ilerlemiş Batı demokrasilerinde gelinen noktaya, maalesef Türkiye'de varılamamıştır. Kadın milletvekili ve bakan sayısına bakıldığında bu durum anlaşılmaktadır. (Ilıcak, 2010d)

KA.DER'in, verilerine⁹ göre:

- 12 Haziran 2011 Genel Seçimlerinde "TBMM'deki koltukların ancak yüzde 14,2'si, hükümetteki 26 bakandan 1'i, 2 bin 924 belediye başkanın 26'sı, 34 bin 210 muhtardan 65'i, 81 valinin 1'i kadın.

Kadın konusu gündeme geldiğinde, Türkiye, Batı ile mukayese edildiğinde, kadına seçme ve seçilme hakkını diğer devletlerden önce tanımıştır; bu husus sürekli hatırlatılmaktadır. İlk adımlar tez atılmıştır ancak sonrasında geri kalınmıştır. Ilıcak, şu soruları sıralayarak kadınların nasıl geri plana itildiklerini dile getirmektedir:

“Kaç kadın seçmişiz parlamentoya? Bu dengesizliği aşmak için siyasette kadına kota tanıyor muyuz? Hangi sahada kadınlar için pozitif ayırımcılık uyguluyoruz? Bırakalım yasal konuları, sözgelimi mutfakta iş yapmaya, ya da çocuk bakımına gelince, erkeklerimiz kolayca "Bu kadının işidir" deyip, köşeye çekilmiyor mu?” (Ilıcak, 2010e)

Ülkemizde kadınların yaşadığı sorunların biri de başörtüsü yasağıdır. Çözümü çok basit olan bu sorun yıllarca tartışılmış ve diğer sorunların önüne geçmeyi başarmıştır. Özgürlükleri kısıtlama yoluna gitmeden, kişilerin kendi iradelerine göre tercih ettikleri giyim tarzına karışmadan bu sorunu çözmek yerine; giyim şekline yön vermeye çalışılarak bu konu tartışma yaratmaktan öteye gidememiştir.

Sürekli tartışma konusu yapılan başörtüsü, aşağılayıcı ifadelerle tabir edilmiştir. Hıncal Uluç, başörtüsünü “sıkmabaş” diye nitelendirmiştir. (Ilıcak, 2008e) Deniz Baykal, başörtüsünü kastederek, *"Yabancı üniforma anayasaya giriyor"* demiş ve ilâve etmiştir: *"Arap, Vahhabi, Abbasi, Emevi İslâm yorumunun Türkiye'ye dayatılan bir*

⁹ KA.DER, 4+1 eşittir "SIFIR"!, 06.03.2012 http://www.ka-der.org.tr/tr/down/2012_KADIN_ISTATISTIKLERI.pdf

simgesi söz konusu." (Ilıcak, 2008f) Canan Arıtman, Emine Erdoğan'a mektup yazarak, *"Giyim tarzınız Türk kadınına rencide ediyor; evinizde oturun"* tavsiyesinde bulunmuştur. Arıtman, Meclis kuaföründe saçını yaptıran tesettürlü bir milletvekili eşini, mekâna bir erkek kuaförü çağırmak suretiyle de taciz etmiştir. Milletvekili eş mecburen başını örtmüş ve erkek kuaförün işini bitirmesini beklemiştir. Canan Arıtman, televizyona çıkmış ve bu olayı ballandıra ballandıra anlatmıştır. (Ilıcak, 2008g)

Başörtülü kadınlar yıllarca aşağılanmış, horlanmış, manevi işkenceye maruz kalmışlardır. Bazı hemcinsleri de başörtülü bayanlara destek olmak yerine aşağılayıcı söylemlere destek olmuşlardır. Ilıcak, bu yorumlardan bir kaçını köşesine taşıyarak, sağduyu ve hoşgörünün kaybedildiğini belirtmiştir:

"Benim için onların tek bir adı var: 'Sıkmabaş' Ben sıkmabaşlarla iş yapmıyorum; yapmayacağım. Adam gibi başörtüsü örtsün gelsin. Bu zamana kadar insanlar dinsiz miydi? Birdenbire türbanı takınca mı herkes dinli oldu? Benim bildiğim dinimde böyle bir şey yok. Birdenbire iki tane kara çarşafli geçiyor yani... Nereden çıktı bunlar? Üniversiteye perukla girsinler. Başörtüsü kötü şeylerin simgesi. Kadına erkek baskısının simgesi. Üniversiteye başörtüsüyle girerlerse, sayıları bir anda artıveriyor. Cumhuriyet balosunda başı bağlı biri olmasa daha mutlu olurum; o kare beni rahatsız ediyor. Suriye Devlet Başkanı'nın eşi, Ürdün'ünki ve bir de bizimkiler, Emine Hanım ve Hayrünnisa Hanım. Bizimkiler bizi rahatsız ediyor. Modern ve ileriye dönük bir insan görüntüsü değil. Cumhurbaşkanı eşinin başörtülü olması, iğrenç... Generallerin Çankaya resepsiyonlarına katılmayarak tavır alması doğru." (Ilıcak, 2009i)

Türkan Saylan, başörtüsü meselesinde daha da ileri giderek başörtülülere militan olarak nitelemiştir. *"Burs verdiğiniz öğrenciler arasında başörtülü çocuklar var mı?"* sorusuna Saylan, *"Hayır. Böyle bir ilkemiz mevcut. O çocukların bir kısmı militan olarak kullanılıyor. Biz aramızda onları casus gibi istemiyoruz."* cevabını vermiştir. (Ilıcak, 2009i)

Arzuhan Yalçındağ, Atatürk'ün yaptığı bir konuşmayı aktararak, onun başörtüsüne karşı olduğunu göstermek istemiştir. Oysa Atatürk, o konuşmasında tesettürün dini bir vecibe olduğunu kabul etmiş ve amacın, örtülü veya açık, kadının, erkeğin yanı sıra çalışması, sosyal hayata karışması gerektiğini söylemiştir:

"... Dinimizin tavsiye ettiği tesettür, hem hayata, hem fazilete uygundur. Kadınlarımız, şeriatın tavsiyesi, dinin emri mucibince tesettür etselerdi, ne o kadar kapanacaklar, ne de o kadar açılacaklardı. Tesettürü şer'i, kadınlar için mucibi müşkilât olmayacak, kadınların sosyal hayatta, iktisadi hayatta, erkeklerle teşriki faaliyet etmesine mani bulunmayacak şekli basittir... Kadının tarzı telebbüsünde (giyim kuşamında) teceddüt (yenileşme) yapmak meselesi mevzubahis değildir. Milletimize bu hususta yeni şeyleri belletmek mecburiyeti karşısında değiliz. Fertler, her türlü şekilleri tatbik edebilir, kendi zevkine, arzusuna, terbiye ve seviyesine göre istediği kıyafeti ihtiyar eyleyebilir. " (İlıcak, 2008ğ)

"Kadınlar aile baskısıyla örtünüyor" iddiası, zaman zaman seslendirilmiştir. Bu yüzden de, çok sayıda kadın derneği, tesettürlü kadınları baskıdan kurtarma adına, başörtülü kadınlara karşı tavrı almışlardır. (İlıcak, 2010f)

Ülkemizde başörtülü hemcinslerine cephe alan kadınlar bulunmasına rağmen büyük çoğunluk başörtülü bayanlara destek vermiştir. Yapılan bir araştırmada, "Otobüste yanınıza bir başörtülü oturursa sizi rahatsız eder mi?" sorusunun sonucu "Rahatsız olmam % 94.8; Rahatsız olurum % 5.2." olmuştur. Aynı şekilde, başörtülülerin % 95'i de yanına oturan başı açık kişiden rahatsızlık duymadığını ifade etmişlerdir. (İlıcak, 2008h)

Boğaziçi Üniversitesi'nde, başörtüsü konusunda sıkıntı çıkaran rektörün tavrını, başı açık ve başı kapalı kızlar, yanlarına erkek arkadaşlarını da alarak birlikte protesto etmişlerdir. (İlıcak, 2008ı)

Başörtüsüne karşı çıkanlar, başörtüsünü, "siyasal simge" olarak sunmuşlardır. (İlıcak, 2008i) Bir kesim de başörtüsü yasağı kaldırılırsa laikliğe zarar vereceğini düşünmüştür. "Başörtüsü, üniversitelerde serbest bırakılırsa, laiklik elden gider mi? Üniversitelerde çatışma çıkmaz mı?" soruları sık sık gündeme getirilmiştir. (İlıcak, 2008j)

Anayasa Mahkemesi, başörtüsünün üniversitelerde serbest bırakılmasının, özetle; kamu düzenini bozacağını, din istismarı olduğunu, Cumhuriyetin niteliklerinden birini işlevsiz hale getireceğini belirtmiştir. İlıcak, Anayasa Mahkemesi'nin bu kararına tepkisini şöyle dile getirmiştir:

“Türkiye’de başı örtülü ve başı açık bir arada yaşıyor. Kamu düzeni bozuldu mu? Başörtüsüne göz yumulan bazı üniversitelerde farklı tercihi olan kızlar birbirine mi düştü? Başörtüsünü serbest bırakan bir düzenleme neden din istismarı sayılıyor? Başörtüsüyle üniversitede okumak isteyen bir kızın önünü kesmek ve bunu, sözde laiklik adına yapmak, olsa olsa Atatürkçülük ve laiklik istismarıdır. Başörtülü kızların okuması ile cumhuriyetin niteliklerinden biri, laiklik, niçin işlevsiz hale gelsin? Laiklik, bir din kuralının zorla dayatılması neticesinde ancak zedelenir. Ama, dindar bir bireyin önünü açmak, onu özgürleştirmek, aksine laikliğin gereğidir.” (İlıcak, 2008k)

Prof. Semih Gemalmaz, AIHM’in, Leylâ Şahin hakkında verdiği karar sebebiyle, üniversitelerde başörtüsü yasağının kaldırılamayacağını, kaldırıldığı takdirde, başı açıkların mahkemeye müracaat edebileceğini ileri sürmüştür. (İlıcak, 2008l)

Başörtüsü yasağı kaldırıldığında uygulamada zorluklar çıkaran üniversiteler de bulunmuştur. Birçok üniversitede sorun olmaktan çıkan başörtüsü yasağı, Trakya Üniversitesi’nde devam etmiştir. Rektör Prof. Dr. Enver Duran, Yasama organınca yapılan açık bir düzenleme bulunmadığını ileri sürerek, başörtüyle derslere girenlerin disiplin yönetmeliği gereğince cezalandırılacaklarını açıklamıştır. (İlıcak, 2011c)

Erzurum Kongresi’nin 92. yıldönümünde kendisine ayrılan ön sıralarda oturan Erzurum Kongresi delegelerinden Hafız Osman Fevzi Efendi’nin torunu, başörtülü olduğu gerekçesiyle bir askerin uyarmasıyla kaldırılmaya çalışılmıştır. (İlıcak, 2011ç)

Başörtüsü meselesini hafife alıp, *"Gündemde başka konular varken, başörtüsü meselesinin ele alınmasının sırası mıydı?"* diyenler de olmuştur. (İlıcak, 2008m)

"Başörtülüler de milletvekili olsun" denilince de, hemen karşı argümanlar üretilmiştir: *"Demokrasimizin tek noksanı bu mu? Siyasi Partiler Kanunu, Seçim Kanunu değiştirilmeli, baraj indirilmeli."* ya da *"Kadın özgürlüğü sadece başörtüsü özgürlüğü mü? Kadına karşı şiddetten veya töre cinayetlerinden niye söz etmiyorsunuz?"* Başörtülü kadının TBMM’ye girmesi diğer düzenlemelere engeliymiş gibi bu sorunlar üretilmiştir. (İlıcak, 2011d)

Başörtüsüne karşı olanlar türban ve başörtüsü ayırımına gitmişlerdir. Daha sonra, başörtüsünün halk kitlelerinde sempatiyle karşılandığını hisseden yasakçılar, böyle bir

ayırım yapmak suretiyle, toplumun tepkisini sınırlamaya gayret etmişlerdir. Dini gerekçelerle, saç göstermeden başı kapatan örtüye, "türban" demişlerdir. Başörtüsünü benimseyen halka, *"Biz sadece türbana karşıyız"* mesajını vermek istemişlerdir. Başörtüsü kullanan kimse, "türban" dememiştir. Bu kelimeyi sarf edenler, başörtüsüne karşı olanlar olmuştur. (Ilıcak, 2010g)

3.2. RUHAT MENGİ

Ruhat Mengi, yazılarında sıklıkla kadınların uğradığı şiddet ve tecavüz olaylarına yer vermiştir. Şiddet uygulayanlara, cinayet işleyenlere, tecavüz edenlere uygulanan cezaları yetersiz gördüğünü sürekli dile getirmiştir. Bu olaylar karşısında sessiz kalmamış, kadın sorunlarına köşe yazılarında sürekli yer vermiş, protesto ve kampanyalara destek vermiştir.

Mengi, kadınların erkeklerden üstün olduğunu dile getirmiş ve *"Yaradılış gereği kadın ve erkeğin eşit olmadığı"* sözüne şu yorumu getirmiştir:

"Aslında 'yaradılış gereği' kadınla erkeğin eşit olmadığı, kadınların 'beyinlerinin tüm kıvrımlarını kullanabildiği, bu nedenle de erkeklerin aksine birçok işi aynı anda yapabildikleri', ayrıca 'erkek ve kız çocukların zekayı da anneden aldıkları' yıllar önce bilimsel olarak ispatlandı ve dünya medyalarında yayınlandı. Bu açıdan söylenen söz doğrudur; kadın erkekle eşit değildir, daha üstün yaratılmıştır..." (Mengi, 2010a)

Kadınlar, onlarca yıldır erkekler gibi çalışma alanlarında yer almışlardır. Kadınları yalnızca "eş ve anne" kalıbına sığdırmak, "çalışan kadın" profiline vurgu yapmamak kadını eve hapsedme anlayışına destek vermiştir. (Mengi, 2008a)

Kadının bu rollere sıkışıp kalması, maddi olarak tümüyle erkeğe bağımlı olması, bir kötülük gördüğünde susup oturmasına neden olmuştur. Kadınların çoğu 'yuvasını yıkmamak için' çok şeye katlanmak zorunda kalmıştır. Bu nedenlerle bazı erkekler "kadının çalışmasına karşı" çıkmıştır. Çünkü çalışan, ekonomik güvencesi olan kadın, saygısızlığı, kötülüğü, sözlü şiddet dâhil, şiddetin hiçbir türüsünü çekmemiştir. Onu susturmanın, sindirmenin tek yolu ise çalışmasını önlemek, "kendine bağımlı" kılmak olmuştur. (Mengi, 2008b)

Kadının çalışmasına karşı çıkanlar, çalışan kadının eşini aldatacağını iddia etmişlerdir. Kadının nefesine düşkün olduğunu ve işyerinde nefesine hâkim olamayacağını, karısını çalıştıran erkeğin de günaha gireceğini öne sürmüşlerdir. (Mengi, 2008c)

Ekonomik özgürlüğü olmayan birçok kadın eşi tarafından şiddete maruz kalmıştır. Eşi tarafından terk edilen kadınlar teselli edilmek yerine ölümle cezalandırılmışlardır. Eşinden ve onun ailesinden kaçmaya çalışan kadınlar, “aile tarafından planlanan” vahşi cinayetlere kurban gitmişlerdir. (Mengi, 2011a)

Savcılık koruma görevini yapmadığı için, eski eşleri veya başka erkekler tarafından sürekli tehdit edilip öldürülen kadınlar olmuştur. Mengi, koruma talep eden bir kadının savcıdan aldığı cevabı satırlarında şöyle dile getirmiştir:

“Tuğba Özbek katilin tehditlerini savcıya anlatıyor, “bir şey yapamam” cevabını alıyor. Adam kendisini göğsünün altından bıçakladığında savcıya gidiyor, aldığı cevap inanılmaz; “Yapacağım bir şey yok, sen de git onu bıçakla birkaç saat nezarette kalırsın”.. Zavallı kadıncağız “Beni öldükten sonra mı koruyacaksınız savcı bey” bile demiş bu sorumsuz, daha ne yapsın?” (Mengi, 2011b)

Mengi, Türkiye’de kadın ve çocuklara karşı işlenen suçlara “şiddet” demenin hafif kaldığını, tecavüz, toplu tecavüz, işkence, bıçakla-silahla bilmem kaç yerinden vurarak kurbanlık koyun gibi öldürme olaylarına şiddet değil “vahşet” demenin ve bu suçlulara en ağır cezaları uygulamak gerektiğini söylemiştir. (Mengi, 2011c)

Kadının namusunu “kocaya, nişanlıya emanet” gören anlayış karısını, nişanlısını öldüren erkeklerin “namusumu korudum, tahrik vardı” mazeretine sığınmasını sağlamıştır. Karısını öldürmek bir yana, bir erkeğin erkeği planlı cinayetle öldürmesinde bile “tahrik” indirimine sığınılmıştır. Bu tür cezalara indirim sağlamak benzer suçlar planlayanları cesaretlendirmiştir. (Mengi, 2011ç)

Gazetelerde yer alan şiddet ve cinayet fotoğrafları insanlar tarafından tepkiyle karşılanmaktadır. Oysa fotoğrafına bile bakmaktan rahatsız olunan olayı ülkemizde bazı kadınlar saniye saniye yaşamaktadır ve sonunda da vahşete teslim olmaktadır. İşsiz eşleri tarafından öldürülen, eski eşleri tarafından tehdit edilip kurşun yağmuruna

tutulan, çocuklarının gözü önünde öldürülen, eşinden kaçarak “beni kurtarın” diye bağırp yardım isteyen kadın haberleri ve fotoğrafları gazetelerde her gün yer almaktadır. Bu kadınları öldüren veya tehdit eden adamlar ya işsiz, ya cezaevinden yeni salıverilmiş suçlulardır. Ve olaylarda ortak yan olarak “cinayet işleyip cezaevine girmiş bir suçlu”nun serbest kaldığı anda yeni bir cinayete yöneldiği görülmektedir. (Mengi, 2011d)

Şiddet ve cinayet fotoğraflarının yayınlanmasına tepki gösterilirken Mengi, olaya farklı bir açıdan yaklaşmıştır:

“Aynı fotoğraf bundan on yıl önce, hatta birkaç yıl önce kullanılmış olsa” ben de karşı çıkardım. Ama yirmi yıldan uzun süredir kadın ve çocuklara karşı şiddet konusunda sivil toplum örgütleriyle birlikte mücadele verir, konunun “basında gündemde kalması ve çözüm bulunması” için çırpınırken... Bugünküne benzer yüzlerce fotoğrafa saatlerce donup kalarak bakar, geride kalan masum yavrular-ana babalar için yazılar döşenirken onlar gibi yakından gördüm ki şiddete “hak ettiği cezaların verilmemesi, hükümetler tarafından da acil çözüm aranmaması”, “toplumun gereken duyarlılığı gösterip tepkisiyle destek vermemesi” nedenleriyle şiddet son zamanlarda iyice “canavarlığa, barbarlığa” dönüştü.” (Mengi, 2011e)

Her gün, her gazetede kadın cinayetleri, kadın ve çocuk tecavüzleri yer almaktadır. “Kadına şiddet önlensin” toplantıları yapılırken, katiller “iyi hal” indiriminden yararlanmaktadırlar. Bir haberde, kadını dilimlere ayıran katilin yanında “iyi hal indiriminden yararlandı, ömür boyu hapis cezası on dört yıla çevrildi” açıklaması yer almıştır. (Mengi, 2011f)

Yasaları düzgün olan ve düzgün uygulanan ülkelerde bu tür hasta ruhlu insanlar bir daha ömür boyu toplum içine karıştırılmayacak şekilde hem cezalandırılmakta, hem de tedavi edilmektedir. Ülkemizde ise bu suçlular, yapılan garip indirimlerle, çıkan aflarla kısa süre sonra serbest kalıp başka insanların hayatını karartmaktadırlar. (Mengi, 2008ç)

Kendisini silah zoruyla kaçırıp, zorla tecavüz eden ve “on beş gün sonra hapisten çıkarılan” şoförü yedi kurşun sıkarak öldüren kadın hırsını alamayarak cesedi tekmelemiş ve küfür etmiştir. Suçlulara ceza verilmeyip suçsuz insanlar ve mağdurların

kendisinin cezalandırıldığı, çocuk, kadın tecavüzcüleri ve katiller sokaklara salıverildiği için bu tür cinayetler işlenmektedir. Kadınların, yaşadıkları travma yetmiyormuş gibi cinayet işleyerek hayatları daha da kararmaktadır. (Mengi, 2009a)

Çocuklara tecavüz edenler serbest bırakılmakta ya da hafif cezalarla kurtarılmaktadır. Hayatı mahvolan bu çocuklar “durumları bilindiği için” daha sonra başka canilerin, ahlaksızların da tecavüzüne uğramaktadırlar. (Mengi, 2008d)

Kendi ağzıyla tecavüz suçunu kabullenen tecavüzcü bile aylarca serbest kalmıştır. Suçlu aylardır serbest kalırken, on dört yaşındaki çocuk, ruh ve beden sağlığının bozulup bozulmadığının anlaşılması için elli kişilik Adli Tıp Kurulu’nun karşısına çıkarılmıştır. (Mengi, 2009b)

Tecavüzcüler aylarca serbest kalırken, bu adaletsizlik karşısında sinirlenip şemsiye ile tecavüzcüye vuran kadın, yedi yıl hapis istemiyle yargılanmıştır. (Mengi, 2009c)

Tecavüze uğrayan çocuklar yaşadıkları ağır travmadan sonra bir de tecavüzcüleriyle aynı araçta adliyeye götürülmüştür. Suçluları gören çocuk, şoka girerek psikoloğa sarılmıştır. Annesi tarafından, “ceza olsun, canı yansın diye” on iki kişiyle birden ilişkiye zorlanmış kız çocuğu ise, yaşı küçük olduğu için tekrar annesine teslim edilmiştir. (Mengi, 2009ç)

Tecavüz olayında “rıza” unsurunu dikkate alıp tecavüzcülerin suçu hafifletilmektedir. Tecavüzcüler on iki-on üç yaşlarındaki çocuklara tecavüz edip: *“Bu kızlarla parkta bir araya gelip sohbet ediyorduk, cinselliği merak ettiklerini söyleyip kendi istekleriyle birlikte oldular, biz zorlamadık”* demektedirler. (Mengi, 2011g)

Mardin’de on üç yaşındaki kız çocuğuna tecavüz eden otuz iki sanık; en az on yıl cezayı öngören “tecavüz suçu”ndan değil, en az beş yıl ceza verilebilecek olan “on beş yaşından küçük biriyle kendi rızasıyla birlikte olma” suçundan yargılanmıştır. Dava daha sonra “zaman aşımı”ndan düşmüş ve suçlular tümüyle kurtulmuşlardır. (Mengi, 2011ğ) Çocuk yaştaki kızların hayatları karartılırken, “rıza” unsuru bahanesiyle cezadan kurtulan tecavüzcüler yaşamlarını rahatlıkla sürdürmektedirler.

Tecavüzcülerin cezalarının hafifletilmesinde “rıza” unsurundan başka tecavüze uğrayan kız çocuklarının “ruh sağlığının bozulup bozulmadığı” unsuru da göz önüne alınmaktadır. Otuz beş kişinin, iki yıl boyunca tecavüz ettiği dört kız çocuğunun ruh sağlığının “aslında daha önce bozulmuş olduğu” iddia edilmiştir. Çocuk tecavüze uğramış ancak, bu olay ruh sağlığını bozmamıştır, daha önceden zaten bozukmuş kararı verilmiştir. Demek ki bu çocuklara hem çocuk olmasından, hem de ruh sağlığının yerinde olmamasından yararlanarak tecavüz edilmiştir. Çocukların ruh sağlığı önceden bozursa, böyle çocuklara tecavüzün cezası daha da ağır olmalıdır. (Mengi, 2011h)

Türkiye’de kadınlara, çocuklara yapılan cinsel saldırıların, çocuk (hatta bebek) tecavüzlerinin, artan aile içi taciz/tecavüzlerin önlenmesi, şiddete/tecavüze uğrayan kadın ve çocukların korunması için kusursuz güvenliğe sahip ve donanımlı sığınma evlerinin açılması gibi son derece önemli sorunlar “sahipsiz” durmaktadır.

Küçük yaşta evlendirilen; on iki yaşında evlenip on üçünde, on beşinde çocuk doğurtulurken ölümden dönen (veya hayatını kaybeden) çocuklar, okullarda, çocuk yuvalarında toplu tacize/tecavüze uğrayan kızlar, cinayetlere kurban giden birçok kadın bulunmaktadır. Bu çocukların ve ailelerinin hayatı cehenneme dönerken suçlulara komik denecek kadar hafif cezalar verilmektedir. (Mengi, 2010b)

Toplu taşıma araçlarında, otobüslerde tacize maruz kalan birçok genç kız bulunmaktadır. Uyarı yapılmasına rağmen suçlu durumda olan yine kızlar olmaktadır. Taciz olayını görüp, sesini çıkarmayan insanlar da bulunmaktadır. Bu durumda kızlar tacize susmak zorunda kalmaktadırlar.

Mengi tacize uğrayanların susmamaları gerektiğini dile getirmiştir:

“Okullarda ve televizyonlarda kız çocuklar ve genç kızlara sapıkların taciziyle karşılaştıkları anda ne yapmaları gerektiği konusunda eğitim verilmelidir. Evde, otobüste veya nerede olursa olsun bu tür bir durumda “korkmamaları, susmamaları, seslerini yükselterek tacizi haber vermeleri, durum müsaitse daha ilk harekette kaçmaları, tacizcinin tehditlerine kulak asmayarak olayı kesinlikle büyüklerine veya olayın geçtiği mekânın yönetimine duyurmaları” gerektiğini çocuklara, gençlere öğretmek gerekmektedir.” (Mengi, 2009d)

Adres değiştirdikleri halde tacizcilerden kurtulamayan, Türkiye'nin bir ucundan öbür ucuna gitse bile tacizci tarafından bulunup öldürülen çok sayıda kadın vardır. Bu tür suçlulara ağırlaştırılmış ömür boyu hapis cezaları verilmemekte, davalar uzadıkça uzamakta ve cezalarda hafifleştirilmektedir. (Mengi, 2010c)

ocuk yaştaki kızların dedeleri yaşındaki adamlarla evlendirilmelerine göz yummak, "babadan alınan özel izinle evlendi" denilmesi ocuk tecavüzüne onay verilmesi demektir. ocuk yaşındaki kızlar para veya g karşılığında zorla satın alınmaktadır. Ülkemizde bu tür evliliklere zorlanan çok sayıda "ocuk gelinler" bulunmaktadır. (Mengi, 2009e)

Mengi, yirmi yıl önce Anadolu'da dedeleri yaşındaki ihtiyaçlarla evlendirilen kız çocuklarına rastladığını, bugün hl aradan onca yıl geçmesine rağmen aynı evliliklerin tekrar yaşandığını söylemiştir. Resmi nikh ocuk yaştakilere kıyılmadığı için dini nikh kıyılmaktadır ve bu çocuklar hastanelerde tesadüfen fark edilmektedir. Hastanelere on dört-on yedi yaşları arasında hamile çocuklar gelmektedir. Tesadüfen fark edilen bu çocuklar dışında anlaşılmasın diye evde doğum yaptırılan belki de kaç kız çocuğu olmuştur. (Mengi, 2011ı)

Kadınlar bugüne kadar her alanda geride bırakılmışlardır. Siyasette, eğitimde, iş hayatında arka plana itilmişlerdir. Kadınların giyimi, inancı üzerinden siyaset yapılırken en temel hakları verilmemiştir. Türkiye'de kadınlara, kız çocuklara karşı işlenen suçlarda bile "suçluyu cezalandırmak" yerine mağdur kadınlar bir kez daha mağdur edilmiş ve bu alışkanlık haline gelmiştir. (Mengi, 2008e)

Kadının, kılığı kıyafeti, örtüsü ya da adaylığı üzerinden siyasi partiler, "kadınlar üzerinden oy kazanma istismarı" yapmışlardır. Seçimlerde hepsi çok sayıda kadının milletvekili ya da belediye başkanı aday olmasına olumlu bakmışlardır. Ancak sonuçta Türkiye'deki kadın milletvekili ve belediye başkanı sayısı oldukça düşük olmuştur. (Mengi, 2009f)

Cumhurbaşkanının, başbakanın, bakanların toplantılarında fotoğraflara bakıldığında yanlarındaki gazete temsilcilerinin, genel yayın yönetmenlerinin hepsi erkek olmuştur, bu fotoğraflarda tek kadın olmamıştır. Bir dönem Tansu iller

başbakanlık yaptığı sırada “Haydi kadınlar Meclis’e” derken yanında erkek ordusuyla bu pozu vermiştir. (Mengi, 2010ç)

Ülkemizde iddialı işlerde kadınlar hep geri planda bırakılmışlardır. İddialı işleri hep erkekler paylaşmıştır ve çok uzun yıllar yerlerine kadınları hiç yaklaştırmamışlardır. Ülkemizde kadın istihdamı düşmüştür ve birçok kadın mesleğin yönetim kademelerine, üst noktalarına yanaştırılmamıştır. (Mengi, 2008f)

Kadınlar çalıştıkları kurumda erkek çalışanlar tarafından tacize de maruz kalmışlardır. Gazeteci bir kadın çalışanı, aynı binada görev yaptığı yazı işleri müdürü iş yeri ve evinin kapısına notlar bırakarak taciz etmiştir. Açılan davada tacizci suçlu bulunmuş ancak cezası ertelenmiş, bu davadan sonuç çıkmayınca, tacizler artarak devam etmiş ve gazeteci kadın ikinci davayı açmıştır. Dava yine birkaç ay öteye ertelenmiştir. Kadın gazeteci bu süreçte başına bir şey gelip gelmeyeceğinden habersiz devlet tarafından korunmayı beklemiştir. (Mengi, 2011i)

Kadın haklarını ve özgürlüğünü sürekli savunan ve gerektiği zaman protestolara katılan, kampanyalara destek veren Ruhat Mengi, başörtüsü meselesinde aynı samimiyeti göstermemiş, başörtülü hemcinslerinin haklarını savunmamıştır. Aksine başörtüsü karşıtı olduğunu yazılarında sürekli dile getirmiş, üniversitelerde serbest bırakılmak istenen başörtüsünün zamanla her yere yayılacağını söylemiştir:

“Açıkçası ben bu kadar çabuk beklemiyordum, bu nedenle de uzun süredir ‘liseyi, ortaokulu ve hatta artık küçük kızları da tesettüre soktuklarına göre ilkokulu, devlet dairelerini, tüm kamusal alanları ve tabii çarşafı da iznin içine katın. Adım adım ve yine yıllarca gündemi meşgul edeceğinize, sıra nasılsa gelecek bir defada halledin, bitsin’ diyordum.

...

Kadın hakkının sadece “türban özgürlüğü” olduğuna inandırılan ama buna inandıranların diğer kadın haklarını (örneğin Medeni Kanun, Ceza Kanunu’nun ilgili maddeleri, töre cinayetlerinin önlenmesi) hiç düşünmediğini göremeyen kadınlar bir de bakarlar ki “Biz öyle olmayız” dedikleri İran’a, Malezya’ya dönüvermişler. Bir de bakarlar ki din polisi peşlerinde.” (Mengi, 2008g)

Mengi, lisede başı açık şekilde okuyan kızların, üniversitelerde neden açık okuyamayacağı sorusunu dile getirmiştir. Liselerde başörtüsü serbest olursa Türkiye'nin dini rejimle yönetilen Arap ülkelerine dönüşeceğini söylemiştir. Kamu da başörtüsüne karşı çıkan yazara göre, “dini kıyafetler üniversitelerde “bireysel özgürlük” kapsamında ise “türban” ile üniversiteyi bitiren binlerce kızın, bireysel özgürlükleri çalışma alanlarında önlenip evde mi oturtulacaklardır? Eş ve anne rolü için mi okuyacaklardır?” (Mengi, 2008ğ)

Başörtüsünün yaygınlaşmasında duyduğu rahatsızlığı dile getiren yazar, kadınların “türban” dışında demokratik hak, bireysel özgürlükleri olup olmadığını sormaktadır: *“Mademki sadece özgürlük açısından düşünüyorlar Türkiye’de mahalle, mahalle “sohbet toplantısı” adı altında kadınlar neden din ekseninde örgütleniyor ve tesettürlü kadın sayısı hızla arttırılmaya çalışılıyor? Neden kapanan kadınlara ve ailelerine “iş bulma”dan başlayarak imkânlar sağlanıyor?”*(Mengi, 2008h)

Mengi, “türbanlı kadının kendisini” tehdit olarak görmemiş, çeşitli yöntemlerle ikna edilerek veya baskıyla tesettüre sokulan kadınların, küçük kızların ve paralel olarak her alanda dinle bağlantılı görüş ve uygulamaların hızla artmasından endişe duymakta olduğunu dile getirmiştir. (Mengi, 2008ı)

Mengi’ye göre, kamu kuruluşlarında dini simge ve kıyafet dışında normal uzun elbise, uzun kol kıyafet, her türlü kıyafet zaten serbesttir. Bu kıyafetler laik, yani “her dine, inanca eşit mesafede duran” devlete “belli bir dine ayrıcalık tanıyormuş” görüntüsü vermediği için serbesttir. “İnancından dolayı” yapılmış bir tercih özel kurumlarda sorun yaratmayabilir ama laik devletin kurumları her vatandaşa eşit özgürlükler tanımak, bazılarının baskı altında kalmasını önlemekle yükümlüdür. Yazar, tesettür giyiminin de kısa sürede baskıya dönüşebileceği endişesi duymaktadır. Bunu anlamak için şu örneği vermektedir: *“Anadolu illerinde ve büyük kentlerin birçok semtinde oruç, namaz, içki, türban-tesettür gibi konularda baskının ne boyutlara geldiğine bakmak gerekir.”* (Mengi, 2010d)

Yazar, laik devletin kurallarına göre, dini kıyafetlere izin verilmediği için kadınların eğer devlet alanlarında bir işe talip iseler, “başın açık olacağını” bildiklerini

ve başörtülü kadınların bu kurallara uymaları gerektiğini dile getirmiştir. (Mengi, 2010e)

Mengi, başörtülülerin artmasını tehdit olarak görmekte, başörtüsünün laiklikle bağdaşmayacağını düşünmektedir. (Mengi, 2010f) Kadın hakları konusunda iyi bir mücadele örneği sergileyen yazarın, başörtüsüne karşı tavrı, bu mücadeleyi yalnızca başörtülü olmayan kadınlara karşı yaptığını, bu mücadelede ayrımcı davrandığını ortaya çıkarmıştır. Yazar, kadın hakları ve özgürlüğü konusunda hassasiyet gösterirken, bu hassasiyeti başörtülü kadınların öğrenim ve çalışma hayatında özgür olmaları konusunda gösterememiştir.

3.3. NİHAL BENGİSU KARACA

Nihal Bengisu Karaca yazılarında, kadınların anne kalıbına sıkıştırılıp, eğitimsiz bırakılmalarına, kendi ayakları üzerinde durmalarının önlenmesine, şiddet uygulandığında bunun aile dışına çıkarılmamasına, kadına uygulanan şiddet ve cinayete sessiz kalınmasına, kadınların medyada görsel malzeme olarak sunulmasına, başörtülü bayanlara uygulanan baskılara karşı çıkmış, erkeklerin tecavüz olayında bile kadını suçlu görmelerini eleştirmiştir.

Gazetelerin üçüncü sayfa haberlerine yansıyan maktul kadınlar, eskiden eli yüzü düzgün bile olsa, güzelliklerinin farkında olmayan insanlar olmuşlardır. Artık mahcup da olsa çok makyajlı, çok bakımlı vesikalık fotoğraflar yer almaya başlamıştır. Sonra bu fotoğraflar artistik, frapan, şuh ifadeler ve stüdyo çekimi gibi duran pozlarla devam etmiştir. Maktullerin fotoğrafları “böyle güzel ve fotojenik” olunca üçüncü sayfa haberi olmaktan çıkıp, birinci sayfada yer almaya başlamıştır. (Karaca, 2009a)

Karaca, eskiden cinayetlerin faillerinin çoğunlukla aile ya da iş çevresinden çıktığını söylemiştir: *“Ölen erkek ise iş ortaklarına, alacaklıya ve borçluya bakılır, kan davası ihtimali gözden geçirilirdi. Kadın ise, katil çoğunlukla kocası, boşanmış kocası, sevgilisi, babası ya da erkek kardeşi olurdu. Artık böyle değil, misal Aydın'da öldürülen Gamze Gürgen'in katil zanlısı Kenan Altun, aileden değil, yoldan geçen biri. Kadın cinayetlerinde hâlâ töre ve namus kavramları belirleyici. Ama kadından para koparmaya çalışan, başaramadığında namusu bahane gösteren erkek katil figürüne artık daha sık rastlıyoruz.”* (Karaca, 2011a)

Karaca'ya göre, boşanmak/ayrılmak isteyen kadın sayısı ile kadına yönelik öldürücü şiddet arasında paralel bir artış gerçekleşmiştir. Kadınlar değişince, avantajsız koşulları düzeltme konusundaki kararlılıkları artmıştır; kendilerini tasavvur etme şekilleri farklılaşmıştır. Bilek gücüne değil, organizasyona, tasarıma, el emeğine, işbirliğine, iletişime önem veren sektörler, iş alanları kadınlara kazanç elde etme anlamında büyük bir alan açmışlardır. Kadının haklarını savunma dili de beden dili de değişmiştir. Erkek bu değişimin arkasında kalmıştır.

Eskiden kadın, işsiz güçsüz, dayakçı, üstelik alkol müptelâsı kocasını "Her şeye rağmen kocamdır, çekmeliyim, başka ne yapabilirim ki, dul bir kadın olarak yaşamak daha zor" derken, kocasının her türden sakilliğine, itaatsizlik başta olmak üzere her aceleciliğine katlanmıştır. (Karaca, 2011b)

Eskiden boşanmak isteyen kadına, "Benden ayrıl da gör bakalım sürünmek nasıl olurmuş!" diyen erkek, boşanan kadının sürünmediğini pekâlâ ayakta kaldığını, hatta erkek olmadan daha bile mutlu-huzurlu olabildiğini görmüştür. Hazmedememiştir. Pek çok erkek ortada kadının boşanma talebi olmasa bile, ortada ölümcül şiddet olmasa bile, eşinin iş hayatında yükselmesini, sosyalleşmesini, eve kendisi kadar ya da kendisinden daha fazla para getirmesini, sözünün geçmeye başlamasını hazmedememiştir. Çünkü erkeğin varlık ve benlik algısı, her zaman en önde, en birinci, Aslan Kral ve ailenin süper kahramanı olmaya göre şekillenmiştir. Bu şekillenmedeki fitri boyut, âdetler, töreler, gelenekler eliyle obezleştirilmiştir. (Karaca, 2011c)

Karaca'ya göre; *"Kadın cinayetlerinin üstesinden gelebilmenin yolu, erkeği kadın karşısında girdiği ontolojik krizden kurtarmaktır. Bu ise erkeği "iktidar" ile tanımlama, tarif etme alışkanlığının yarattığı kolektif bilinçdışının değişmesiyle mümkün olur. Ancak kaş yapalım derken göz çıkarma riski olduğu gibi, bu dönüşüme bütün kadınların uyum sağlayabileceğini öngörmek de meseleyi hafife almak olur."* (Karaca, 2011ç)

Karaca, bazı erkeklerin kadınları nasıl gördüğünü şu şekilde dile getirmiştir:

"...Nasıl ki, dışarıdan pek medeni, az kazıyınca aslında kadınları hiç sevmediği anlaşılan sözde modern adamların çoğu için "konuşan et"ten ibaretsin; pek güvendiğin, bir mağduriyeti ve inancı paylaşıyor olmaya çok anlam yüklediğin mütedeyyin erkekler

açısından da aslında, çoğunlukla, sadece "anne"den mürekkepsin. Bir nevi "çocuksal fırlangaç". Özel okul masraflarıydı, şuydu buydu gibi durumlar gereği, artık öyle dizi dizi doğurman filan beklenmiyor, ama anlamın yine de "anne"likle kaim.” (Karaca, 2009b)

Ülkemizde, bir bakan kalkıp "evdeki iş yetmiyor mu?" diye sormuştur, öbürü işsizliğin nedeninin kadınlar olduğunu beyan etmiştir, bir kanaat önderi de açıkça yasaklardan memnuniyet duyduğunu söylemiştir. Çözüm paketi olarak gelen hep aynı yanıt olmuştur: Annelik. Yazara göre, “ *Mevzu, giderek modernleşen kadını geleneksel rolüne davetse, bu tehlikeli bir yoldur. Kadınlar size "Erkek dediğin, bir ayıyı eliyle boğabilmeli, geyiği vurduğu gibi atının terkisine atıp getirmeli, ne o öyle bankacılık, reklamcılık, sunuculuk felan" diyor mu? ... Çok basit ama hayati bir ortak duygudan, gelecek kaygısı/korkusundan dolayıdır ki, biraz gözü açılmış hemen her kadın, bir meslek sahibi olmak "zorunda olduğunu" biliyor.* ” (Karaca, 2009c)

Karaca, şiddete uğrayan kadınların tek tuşla polis çağırması uygulamasını eleştiren Din-Bir-Sen Başkanı Lütfi Şenocak’ın bu fikrine karşı çıkmıştır:

“...Dışardan müdahalenin uygun olmadığını ifade eden Şenocak, aile içi çatışma konusunda “polis” safhasına gelmeden alınabilecek tedbirler olduğunu söylemiş. Kadın ve erkeğin tarafından her ikisinin de itimat edeceği hakemler, Diyanet İşleri Başkanlığı’na bağlı olarak çalışabilecek Aile İrşat büroları devreye girmeli, polis tedbiri ondan sonra gelmeli imiş. İnceliğe bakın, “iki tarafın da itimat ettiği bir hakem” bulunacakmış. Erkek karısını dövecek sonra da karısıyla karşılıklı oturup konuşarak iki tarafın da itimat ettiği bir isim arayışına girilecek öyle mi? Fantastik film gibi. Aileye “dışardan müdahalenin doğru olmaması” meselesine gelince... Bu nasıl bir ikiye yüzlülüktür ki, kadınlara daha çok çocuk doğurmaları tavsiye edilirken yahut tam tersine nüfus planlanması politikası doğrultusunda hastaneye giden her kadına “sezeryan” uygulanıp, kadının doğurganlığı “filen” sınırlandırılırken bu tutumlar aileye müdahale olmuyor, ama mevzu şiddet olduğunda hemen akıllara mahremiyet geliyor!” (Karaca, 2011d)

Muhafazakâr ve gelenekçi/töreci düşünceler, aileyi güçlü bir kale olarak tasavvur etme alışkanlığında o kadar aşırıya kaçmışlardır ki, aile bir yuva, bir liman

olmaktan çıkmış, büyük balığın küçük balığı yuttuğu, güçlü olanın zayıfı ezdiği kirli bir sahneye dönüşmüştür. Erkek kadını ezerken, kadın da öfkesini çocuktan çıkarmıştır. (Karaca, 2011e)

Karaca, cinayet fotoğraflarının gazetelerde ve ekranlarda yer almasını sakıncalı bulmuş, bu korkunç fotoğrafların basılmasının bazı toplumsal faydaları olabileceğini ancak toplumumuzun morarmış gözlü kadın fotoğraflarına nasıl alıştıysa, sırtından bıçaklanan kadın fotoğraflarına da aynı şekilde alışacağını belirtmiştir:

“...Hayır, bir yabancılaştırmadan fazlasını getirmiyor bu işler, bir alışmaktır gidiyor sonrası. Dahası, ulusal bir gazetede, önemli bir eşiğin aşılmış olmasından kaynaklanacak zararları da bir yere yazmak lazım. Malumu ilam etmek olmasın ama sıradan insanın sefaleti diye bir şey var. Ve yine bilinir ki, bir çita düştü mü, bir daha onu kaldırıp yeniden eski yerine asmak zordur ve düşen çitanın ardından bir dizi sefillik daha atlayarak diğer tarafa geçer. Önce sarsmak, duyarlılığa davet etmek, farkındalık yaratmak için kullanılır böyle fotoğraflar, okur tepki verir. Sonra, giderek o sarsılma hali geçer, sıradan bir meraka dönüşür. Ceset görüntüleri, gazetelerin tiraj, TV’lerin reyting almak için kullandığı materyallere dönüşür.” (Karaca, 2011f)

Medyada sürekli göz önünde bulunan kadınların ölümü, sadece birkaç gün içinde mürailekte sınır tanımayan bir kutsamadan, acımasızlıkta sınır tanımayan bir kadın düşmanlığına kadar her türden psikopatlığa meze yapılmıştır. Defne Joy, ölerken bile kurtulamamıştır: *“”et” muamelesi görmekten; başka bir erkeğin evinde ölmüş olmasıyla soslandırıldı bedeni, sosyal medyanın barbeküsünde; bazen çevir yanmasın, bazen kökle ateşi iyi pişsin naraları eşliğinde sulanmaya hazır ağızların mezesi yapıldı. Kemalist, laik, muhafazakâr, liberal, dindar bu sofrada buluştu.” (Karaca, 2011g)*

Karaca, hayatının sonuna kadar modern görünen insanların, işler ters gittiğinde faturayı kadına kesmelerindeki tezatlığı göz önüne sermiştir:

“Allah gecinden versin, atıyorum, böyle bir kontekstte ölen “Acun Ilıcalı” olsaydı, Hıncal Uluç o yazıyı yazar mıydı? “Vay kerata vay, üzdün bizi” mi derdi yoksa? Barış Manço’yu ölüm yıldönümünde andık daha yenilerde. Kimsenin aklından “Yahu iyi bir şarkıcıydı ama ölümünde bazı muğlak, muammalı noktalar vardı” cümlesi geçti mi? Sevil Demir adlı bir genç kızın yanında ölmüştü Manço. Şimdi “Su testisi su

yolunda kırılır” diyen geniş mutabakat, o günlerde de Sevil Demir’i linç etmişti hatırlayın... Hem hayatın sonunda kadar modern, Batılı “çağdaş” kalıplarla dizayn edilmesine taraftar olacaksınız; gözünüzün eriştiği her yerde bakımlı ve çekici kadın görmek isteyeceksiniz, sosyalleşme denilen olgunun “Sex and the City” üslubu etrafında şekillenmiş olmasına itiraz etmeyeceksiniz, hem de işler ters gittiğinde faturayı bu yaşamı içselleştirmiş olan kadına keseceksiniz; “modern, şehirli, özgürlüğüne düşkün, hayat dolu, canlı” kadını harcayıvereceksiniz. Bu kadın, dans yarışması için saatlerini, günlerini harcarken de çocuğunu ihmal ediyordu, o zaman dansını alkışlıyordunuz. Şimdi ölmesi mi kabahat oldu? Oysa, “Anne oldum ve korkarım hayatım bitti, bitti mi? Artık eve mi esirim, esir miyim?” bunalımı tam da çocuk bir buçuk iki yaşlarına geldiğinde ortaya çıkar. Hele böyle hiperaktif, hele böyle canlılığı, enerjikliği “kimlik” halini almış bir kadın söz konusuysa... Umurunuzda bile değil, öyle değil mi? Hey gidi modernlik hey...” (Karaca, 2011ğ)

Toplumumuzda tecavüze uğrayan kadınlar suçlu olmuştur. Bazı erkekler için tatlı olan şey sadece erkeğin canı olmuştur; korunmaya değer olan da erkeğin hayatı olmuştur. “Baskı altındaydım” yahut “Ölüm tehdidi altındaydım” bahanesi erkeğin yaptığı her seçimi aklarken, kadın söz konusu olduğunda başka kriterler devreye girmiştir. Mesele kadın olduğunda orada “yaşamak/hayatta kalmak” şeklindeki insani dürtü baz alınmamıştır. Bu mantığa göre kadının hayatıyla beraber cinsel ahlakı/temizliği/iffeti tehlikedeysen “hayatı” artık teferruattır, otomatikman korunacaklar listesinin ikinci sırasına düşmüştür. (Karaca, 2011h)

Karaca’ya göre, böyle düşünen erkekler için en ucuz meta kadındır: “Eğer cinsel arı duruluk bağlamında bir pürüz çıkacaksa, kadından beklenen hayatını yok edecek bir darbin ya da boğularak öldürülmenin maliyet hesabına girişmeden gereğini yapmaktır. Gerekiyorsa ölmektir. Bunu yapamıyorsa, hiç değilse tecavüze uğradığı iddiası ve şikâyetiyle ortalara düşmemeli, edebiyle adabıyla kenara çekilip yapmayı göze alamadığı o hayati seçimin suçluluk duygusuyla baş başa almalı, arınmalıdır. Mantık budur. Böyle düşünen her erkek harekete geçecektir diye bir şey yoktur; fakat ciddi bir kalabalık oluştururlar; tecavüz eden erkeklere gizli koruma temin eden zihinsel bir duvardır bu kalabalık.” (Karaca, 2011ı)

Tecavüze uğrayan çocuk dahi olsa bu durumda da yine “rıza” unsuruyla suçlu olan çocuklar olmuş, tecavüzcülere gereken cezalar verilmemiştir. On üç yaşında iken, yirmi altı kişiye satılan N.Ç isimli kızın davasında Yargıtay’ın verdiği, “*N.Ç. ahlaki kötülüğünün farkındaydı, olaya ruhsal yönden mukavemet etmeye de muktedirdir, olay kendi rızasıyla olmuştur*” kararı kadın ve çocukların önemsenmediğini gözler önüne sermiştir. (Karaca, 2011i)

Ülkedeki “erkek egemen” anlayış kendini sürekli hissettirirken bazı kadınlar da bu anlayışa destek olmuşlardır. Erkeklerin yüzde seksen beşinin eşini aldattığını iddia eden ve “çok eşliliği” savunan aile ve evlilik danışmanı Sibel Üresin’in görüşlerini Karaca şöyle eleştirmiştir:

“Sibel Hanım, hayatın zengin ve kariyeri olan erkeklerin oluşturduğu statükoya göre dizayn edilecek bir malzeme olduğunu düşünüyorsa nasıl hâlâ dindar kalabiliyor çok merak ettim. Çünkü dindarlık avantajsız kitleler için -ister kadın olsun isterse yoksul- bir hakkaniyet arayışını taşımadığı zaman vicdansızlaşır, o vakit artık dindarlık olmaktan da çıkar. Ayrıca insan varoluşuna anlam kattığı için inanır, kendisini alçalttığı için değil. Yaratılmış olmayı bir şereflelendirilme vesilesi saydığımız anda, insan onuruna yaraşır bir planın da parçası olmaya çalışırız. Tersî söz konusu değildir.

Hayatın zengin ve kariyeri olan; arzularını başkalarının mutsuzluğu pahasına giderme eğilimi içinde olan erk sahibi erkeğin hizmetine sunulmuş bir “statüko”da sabitlenmesini kabul etmek, böyle bir veriyi kaçınılamaz ve değiştirilemez olarak kabul etmek, din tarafından önerilen bir tasavvur değildir, bu neo-liberalizmin hayat felsefesidir. Ucu sosyal Darwinizm’e kadar gider.” (Karaca, 2011j)

Ülkemizde, TBMM’nin kapılarında sadece “bazı kadınlar” yer alabilmekte, “bütün kadınlar” yer alamamaktadır. Siyasette yeterince kadın yoktur. Ancak ne kadar zor ve güç olursa olsun “bazı” kadınlar yine de Meclis’e girebilmekte; diğer “bazılarına” ise geçit bile verilmemektedir. Militer laikliğin başörtüsünü rejim meselesi haline getiren müktesebatı bu engeli oluşturmaktadır. Muhafazakârlığın katı formunun “yahu, başörtüsü 'sembolik' olarak zaten temsil ediliyor, demokrasi mücadelemiz tıkırında gidiyor, hem zaten kadının yeri de evi” anlayışı bu engeli oluşturmaktadır. (Karaca, 2011k)

Karaca, birçok kadının aktif siyasette yer alabileceğini, bunun için yeterli donanımına sahip olduklarını dile getirmiştir: *“Güneydoğu'dan gelen katılımcılar namus cinayetleri, Kürt meselesinin kadın boyutu, mikrokredi kullanarak evini geçindirmeye çalışan kadınlar, yoksulluğun izale edilmesi gibi konularda çözüm önerileri sundular. Fakat hiçbiri aday adayı bile olamazdı; başörtülü idiler çünkü. Buna rağmen canla başla çalışıyorlar; çünkü siyaset yapmak onlar için iyiliği organize etmek; imkânları ihtiyaçlarla buluşturmak.”* (Karaca, 2011)

Başörtüsü “problemi” ne bulunan bazı çözümler dalga geçer niteliklerde olmuştur:

“Saçlar önden görünecek şekilde örtülürse sorun bitermiş. Acaba kaç tel görünürse, başörtüsü kamusal alanda tehdit olmaktan çıkar? Laikliğin benim önden görünecek tellerime bağlı olması biraz abuk bir durum değil mi? Kapı önlerinde kızlara “zülf kontrol” mü yapılacak şimdi? Kızları en az 100 adet saç telini göstermeye ikna etmek için kâkülde yaratıcı açılımlar gerçekleştiren İran mahreçli kuaförler mi tahsis edeceksiniz odalara? ...

Dahası akıllara şu gelmiyor mu? Uzlaşabilmek için kendisinden fedakârlık istediğiniz kesimler, bir gün kalkıp, “Demek bu işler uzlaşma ile oluyor, o halde ben saçımın önünü gösteriyorsam, siz de bacaklarınızı, göğüslerinizi daha çok kapatın” derse ne olacak? Saçını önden gösterene iki gün sonra, “Aman zaten saçını görüyoruz, ha bir kısmını görmüşüz ha hepsini, aç gitsin” demeyeceğiniz ne malum?” (Karaca, 2010a)

Başörtüsüne karşı olanların sık sık tekrarladıkları söylemlerden biri “mahalle baskısı” olmuştur. Başörtüsü serbest olursa, başını örten kadın sayısında artış olacağını, başı açıkların baskıya maruz kalacaklarını dillendirenler olmuştur. Karaca, bu düşüncede olanlara şöyle yanıt vermiştir: *“Nitekim geçtiğimiz zaman zarfında çalışma hayatına atılan pek çok başı örtülü kadın da, gerek her adımda bir yasağa toslamak gerekse modern yaşam/giyim tarzının daha cazip gelmesi gibi nedenlerle başlarını açmayı tercih etmişlerdir. Onlar gayet dindar, muhafazakâr ortamlarında bu tercihi yaparken karşılaşılabilecekleri mahalle baskısını göze alabilmişlerse, emin olun zaten başı açık olan kardeşlerimiz de başörtülülerin artması ihtimalinde yaşanması muhtemel*

mahalle baskısını delmenin bir yolunu bulurlar; kimsenin endişesi olmasın.” (Karaca, 2010b)

Başörtüsü yasağından dolayı istedikleri hayatı yaşayamayan birçok kadın olmuştur. Yaşı elli civarında olan öğretmenler, doktorlar mesleklerini yapabilmek için uzun süren bir çileli yolculuktan geçmişlerdir. Başlarına neler geleceğini bildiklerinden meslek sahibi olmaya baştan hiç yeltenmemiş, ev hanımı olmayı seçenler olmuştur. (Karaca, 2010c)

“Üniversiteyi yasaklar yüzünden bitirememiş ve evine dönüp evlenmeyi ve ebru, tezhip kurslarıyla iktifa edenler olmuştur. Hâlihazırda okulda aç-dışarıda kapa yöntemiyle hareket eden, ikili bir yaşam sürmenin çetrefilliğine umarsızca uyum sağlamış ve her türden kalabalıkta görünmez olmayı istermiş gibi davranan genç yaşta kızlar olmuştur. Çantasından eksik etmediği bere, peruk gibi levazımatla İngiliz Dili ve Edebiyatı’ndan mezun olmayı başarmış, sonra Ürdün’e gidip Arapça öğrenmiş, İngiltere’de Ortadoğu çalışmayı planlayan genç kızlar olmuştur. Fizik okuyup şimdi boşta olanlar olmuştur. Başörtüsü yasakları başladığında Kenan Evren’e bir telgraf çektiği için yaka paça tutuklanıp hapse atılan ve çıktıktan bir yıl kadar sonra kansere yakalananlar olmuştur.” (Karaca, 2010ç)

Başörtüsüne karşı düşmanca tavır alanlar, başörtülü bayanlara uygulanan zulümle dalga geçen yazarlar da olmuştur. Ayşe Arman, başörtüsüyle sokağa çıkıp bir yazı dizisi hazırlamış ve başörtülülerin hiçbir engelle karşılaşmadıklarını, gayet rahat bir yaşam sürdüklerini dile getirmiştir. (Karaca, 2009ç)

Arman, daha işin başından, başörtüsünü “milleti birbirine düşüren bez parçası” olarak nitelendirmiş ve öyle yollara düşmüştür. Yazı boyunca sürekli “sıkıldım”, “büzüldüm”, “ışığım söndü”, “ay çok yorucu” gibi ifadeler kullanmıştır. (Karaca, 2009d)

Karaca, yüz binlerce kadının binlerce gün yaşadıkları sıkıntıyı tek bir güne sığdırıp böyle genellemelere varan Arman’ı şaklabanlık yapmakla itham etmiştir:

“Ayşe eğer sahiden empati kurmakla filan ilgileniyorsa, Reina önlerinde pazarlık yapmak gibi beyhude işlerle uğraşmayı bırakmalı, gerekirse birkaç ayı bu işe ayırmalı ve olayı yerinde tespit etmek üzere “kamusal alan” a sızmalı...”

Sıkıyorsa bir üniversiteye girmeye çalışmalıydı Ayşe Arman, sıkıyorsa, bir iş başvurusunda bulunmalıydı. Üniversitelerin sosyal tesislerinde bir kola içmeye kalkışmalıydı, orduvlerine girmeyi denemeliydi. Bir yemin törenine girmeye yeltenmeli, bir mezuniyet törenine katılmalıydı.” (Karaca, 2009e)

Başörtülü kadınların entelektüel olamayacağını iddia edenler de olmuştur. Başını örtenler sorgulayamazmış, “Neden erkek başını örtmüyor da, kadın örtüyor?” sorusunu soramayan biri de entelektüel olmamış. (Karaca, 2010d) Bu cümleleri sarf eden, yazar diye nitelendirilen insanlar olmuştur.

Başörtülü bayanlar, trafikte bile başörtülü oldukları için rahatsız edilmektedirler. Karaca, trafikte yaşadığı taciz olayını anlatmış ve trafik şiddetini yorumlamıştır: *“Günümüzde trafik, cinsiyetçi, sınıfçı ve hatta siyasi çatışmaların tam gaz slalom yaptığı eşsiz bir arena... Araban küçük diye sıkıştırılırsın, "direksiyonda kadın var" diye sıkıştırılırsın. Lüks arabaya binmişsen durum vahim. Normal şartlarda Volvo'ya, Audi'ye, BMW'ye, yüzyıllık eziklikle yol verenler, sürücü kadın olduğunda epey tereddüte düşerler. Ama bir de başörtülüysen... Şenlik var demektir. Bu dönem, ailesi üç kuşaktır varlıklı olan başörtülü kadınların bile lüks arabaları nedeniyle hudutsuz hakarete uğradıkları bir dönem. "Senin altına o arabayı verenin..." ile başlayan sövgülerin sahipleri de genellikle lüks araba sahipleri.” (Karaca, 2009f)*

Başörtülü bayanlar sosyal hayatın içinde olamazmış gibi bir izlenim de oluşturulmuştur. Karaca, bu yüzden gittiği bir konserden kovulduğunu bile söylemiştir: *“Konserlerine de gitmiyorum ve muhtemelen gitmeyeceğim. Gittiğim zamanlarda da o gitme hali üzerinden karikatürize edilmiş, göz hapsine alınmış, hatta birinden açık açık kovulmuştum çünkü. Bırakın herhangi bir caz grubunun performansını izlemeyi, bir arkadaşım ve başörtülü eşi "Mercan Dede" gibi "tasavvuf motiflerini" kullanan birinin konserine gitmişti de, kapıdaki görevliler tarafından püskürtülmüş, içeri alınmamışlardı. Bizzat kayda geçirdim.” (Karaca, 2011m)*

Karaca, anneler gününde yapılan reklamlarda bile başörtülü kadının yok sayıldığını göz önüne sermiştir:

“Çeşit çeşit anne vardı bu reklamlarda, hepsinin Anneler Günü kutlanıyordu . Bir tek başörtülü anne yoktu. Sanırsınız, anne başörtülü ise eve bulaşık makinesi, buzdolabı , tost makinesi, blender girmiyor. Girdiğini onlar da biliyor. Fakat başörtülü bir kadına, anneliğinden bahisle bile olsa “Gözümün bebeği, kalbimin çiçeği, hayatın anlamısın” gibi yüceltici sözleri sarf etmek ağır geliyor arkadaşlara. Beyaz eşya bile olsa belirli bir laiklik çitasını yakalamak lazım ki beyaz Türk yüksünmesin. Çünkü ne de olsa onlar daha çok alışveriş yapıyor!” (Karaca, 2011n)

Kadınlar, özellikle başörtülü iseler eşitsizlikte nasiplerini iki kat fazla almışlardır. Karaca, başörtülülerin günlük hayatta, iş hayatında, politikada uğradıkları ayrımcılığa yazılarında yer vermiş, yapılan haksızlıkları gözler önüne sermiştir.

3.4. ZEYNEP ORAL

Zeynep Oral, kadınlara karşı ayrımcılığa daha çok saplanmamak için bölünüp bölünüp parçalanmamak için, bazı gerçekleri anımsamak gerektiğini belirtmiştir:

“Kadın, yaşam serüvenine çok gerilerden ve çok çok gecikmiş olarak başlamıştır. Aradaki mesafeyi ve süreyi kapatması için yüzyıllardır koşmuştur ve herkesten daha hızlı koşmak zorunda kalmıştır.

Doğduğunda, “niye erkek doğmadın” diye öfkeye neden olan, ilk beş yılında erkek kardeşlerinden daha az beslenen, bakımsızlıktan, ilgisizlikten ve hastalıktan daha çok ölen kişi olmuştur. Eğer, ilk beş yılı atlatıp, hayatta kalmayı başarabilirdiyse, yoksulluktan ya da görenekten, olanaksızlıklardan ya da ev işinden, okula yollanmayan kişi olmuştur.

Kadın, işi, emeği görmezlikten gelinen olmuştur. “Gayri resmi” sektörde çalışmıştır. Dünyadaki toplam işin üçte ikisini yaptığı halde, dünya işgücünün üçte birini oluşturmuştur.

Kadının, politik ve ekonomik yapılanmalarda, hükümetlerde, ulusal ya da uluslararası karar alma mekanizmalarında, dünyanın gelişim ve barış süreçlerinde, güç dengelerinin oluşmasında yeri olmamıştır.

Kadın, sürekli şiddete maruz kalmıştır. Cinsel tacize, tecavüze uğramıştır. Evde, aile içinde, sokakta, yolda, kentlerin göbeğinde, köyde, tarlada, ofiste, kitle iletişim araçlarında, gündüz ya da gece, açık ya da gizli şiddeti göğüslemek zorunda kalmıştır.

Kadın, kendi bedeni üzerinde söz sahibi olmayan, olamayan kişi olmuştur. Erkeğin, ailenin, mahallenin, aşiretin, toplumun "namusunu", şan ve şerefini korumak için öldürülen, boğazlanan, başı taşla ezilen, bıçaklanan, boğulan, taşlanan ve intihara zorlanan kişi olmuştur.

Kadın, kendi başlatmadığı, katılmadığı, taraf olmadığı, onaylamadığı, karşı çıktığı savaşların ve silahlı çatışmaların başlıca mağduru olmuştur. Bedeni, savaş aracı olarak kullanılmıştır. Erkeklerin savaşında, toplu tecavüzle cezalandırılmıştır.” (Oral, 2008a)

Oral’a göre son yıllarda kadına karşı ayrımcılık korkunç boyutlara ulaşmıştır: *“Bugün çalışma yaşındaki her dört kadından biri istihdamda yer alıyor. Çalışan kadınların yüzde 70’inin hiçbir güvencesi yok. Son bir yılda 372 bin kadın çalışma hayatını bıraktı. Kadının aldığı ücret, aynı işi yapan erkeğinkinin yarısı.*

Dahası var: "Kocasını iyi kazanıyorsa kadın çalışmamalı" diyen Bakanlar... "Çalışan kadın aldatır!" diye konuşan imamlar... "Kadınların ev dışında çalışmaları caiz değildir" diye fetvalar... Devlet dairelerinde ya da kuruluşlarda açılan sınavlarda "erkek olma" şartı koşmalar..." (Oral, 2008b)

Oral, Türkiye’de kadın sorunlarının fazla olmasının, kadınların şiddete, cinayete, tecavüze maruz kalmalarının birçok nedeni olduğunu belirtmiştir:

“Türkiye’de, kadını döveni de, taciz edeni de, ırza geceni de yasalar oldum olası korumuştur. Kadın katillerine hep hafifletici neden bulunmuştur! Daha çocukluktan itibaren kadına yönelik şiddet erkeğin şanından sayılmıştır! Şiddet kültürü içselleştirilmiştir.

Erkek egemen bu düzende kadınlara yönelik ayrımcılık yapan yasaların değişmesi gerektiğini hükümetlere anlatmak yılları almıştır. Ancak, anlamamışlardır çünkü hükümetler erkeklerden oluşmuş, karar alma mekanizmalarının başında onlar bulunmuştur.” (Oral, 2008c)

Oral, bu sorunlara çare bulabilmek için erkek egemen anlayıştan vazgeçmek gerektiğini, kadınların yaşam tarzına, kararlarına saygılı davranılması gerektiğini dile getirmiştir:

“ Pippa Bacca kadar, Şemse'lere, Güldünya'lara ve yok namustu, yok töreydi diye boğazlanan, başı taşla ezilen, öldürülen onlarca kadın için de acı çektiğimiz ve tepkimizi gösterdiğimiz zaman...

Kadın bedeni üzerinde kocaya, aileye, topluma tasarruf hakkı vermekten vaz geçtiğimiz zaman... Ancak o zaman bu sapıklıklara, münferit olay olarak bakabilir ve çare arayabiliriz... Kadınları, açık- kapalı, namuslu-namussuz, ahlaklı- ahlaksız diye böldükçe boşuna bu soruna çare aramayın...

Pippa Bacca kadındı, sanatçıydı. Dünya barışına katkıda bulunmak, şiddete karşı sözünü söylemek, tavır almak, dinleyenleri, görenleri uyarmak, dikkatleri bu konulara çekmek için yola çıkmıştı. Kadına düşman, sanata düşman bir ortamda, yolu kesildi...” (Oral, 2008ç)

Kadının, politik ve ekonomik yapılanmalarda, hükümetlerde, ulusal ya da uluslararası karar alma mekanizmalarında, dünyanın gelişim ve barış süreçlerinde, güç dengelerinin oluşmasında yeri olmamıştır. Kadın, sürekli şiddete maruz kalmıştır. Kadınların bedeni, savaş aracı olarak kullanılmıştır. Kadınlar erkeklerin savaşında toplu tecavüzle cezalandırılmışlardır. (Oral, 2008d)

Aile meclisi kararıyla işlenen kadın cinayetlerinde, cinayet işleyenler, “iyi halden”, “faziletli davranıştan”, “tahrik olmuş” olmaktan ya da “namus” gerekçesiyle, en az cezayla sıyrılmışlardır. Oral’a göre; “Bu cinayetlerin sorumlusu herkes olmuştur. Kadının yaşama hakkını koruyamayan başta Adalet Bakanı ile Kadın ve Aileden Sorumlu Bakan olmak üzere, tüm bakanlar ve çoğunluk yüzdesi erkeklere ait olan Meclis olmuştur. Meclis, kadını şiddetten üstelik sadece kocasının değil, eski kocasının,

imam nikâhlısı, medeni nikâhlısı vb. zulmünden koruyacak, cezayı arttıracak, cezadan kurtuluş yollarını tıkayacak gerekli yasal düzenlemeyi yapamamıştır.” (Oral, 2011a)

Oral’a göre, erkek egemen medya da, kadına yönelik şiddeti “kınarmış gibi” yapıp kadına daha çok yüklenmişlerdir:

“Son zamanlarda kimi köşe yazarlarının dizginlenemez bir açlık, bir iştahla yazdıkları; kin, öfke, nefret dili ve söylemini tırmandırdıkları; kendi pisliklerini, hastalıklarını göz önüne seren kadın düşmanı yazıları, inanın beni şaşırtmaz oldu. Nasıl olur da Yazı İşleri Müdürleri, editörler, bu yazıları basarlar diye soran genç meslektaşlarıma şunu diyeceğim: Onlar da için için gülüp “amma geçirmiş” diye keyif alıyordur! Yoksa izin vermezler!

Sansasyonun baş tacı edildiği toplumlarda şaşmamak gerek. Bir yandan kadına şiddeti lanetleyip, öte yandan satışı arttırma yöntemi olarak kadın bedeni teşhir eden bir gazeteden; “tecavüz” iyi rating yapıyor diye ha bire tecavüz dizisi filmi yayınlayan televizyondan siz ne beklersiniz ki?” (Oral, 2011b)

Yazar, bu olaylarda, yalnızca bakanları, milletvekillerini, medyayı değil herkesi suçlu bulmuştur:

“ Dekolteyi suçluluğa vardıran İlahiyat Profesörü... Dayakçı kocayı, bir daha yapmaz diye evine yollayan polis... Kocandır, "döver de sever de" diyen cahil ve duyarsız hâkimler... Onca şiddete gözünü kapayan, “yuvandır, kocandır” diyen analar, babalar...

Sanki kadına yönelik bir şiddet, bir katliam yokmuş gibi yapan politikacılar, gazeteciler, doktorlar, mühendisler, reklamcılar, öğretmenler, öğrenciler, sanatçılar, okurlar...” (Oral, 2011c)

Ceza yasasına yalnız “töre” değil, “namus cinayeti” kavramı da eklensin diye kadın örgütleri mücadelede bulunmuşlardır, ancak eklenmemiştir. Çünkü “namusu kurtarmak için”, “namus uğruna” cinayet işleyenlerin daha az ceza almasını benimseyen erkek egemen bir toplum oluşmuştur. Ve yasa yapıcılar da bu toplumun erkekleri olmuştur. (Oral, 2008e)

Yargıtay'ın töre cinayetlerinde, “aile meclisi kararı” alınmış olmasını eleştiren Oral, Yargıtay'ın bu kararına göre, “aile meclisi” nin verdiği karar sonrası cinayet işlendiği ispatlanmazsa, sanıkların “töre” suçundan hüküm giymeyeceklerini ve daha az ceza alacaklarını belirtmiştir:

“Bu karar tek cümleyle, “töre cinayetlerini” teşvik etmek demektir! Böyle bir karar alabilen Yargıtay, uzayda mı yaşıyor yoksa Japonya’da mı? Sanki bu ülkede töre cinayeti, “namus” cinayeti yokmuş gibi... Sanki bu ülkede yaşı 18’den küçük çocuklara cinayet işletilmezmiş gibi... Sanki o cinayetlere o çocuklar kendi başlarına karar verirlermiş gibi... Sanki aile, aşiret, cemaat kararı alınmazmış gibi... O karar sonrasında feodal ilişkiler gereği üç maymunlar oynanmazmış gibi... Ve sanki Yargıtay üyeleri bu gerçekleri bilmezlermiş gibi alınan bir karar!” (Oral, 2008f)

Oral, ülkemizde kadın cinayetleri önemszenmezken, AİHM’nin aile içi şiddeti önleyemediği gerekçesiyle Türkiye’yi tazminata mahkûm etmesinin önemli bir gelişme olduğunu dile getirmiştir:

“Sadece AİHM’ne başvuran Nahide Opuz için değil, bu ülkede yaşayan tüm kadınları kapsadığı, tüm kadınlara örnek olacağı için önemli. Sadece Nahide Topuz’a şiddet uygulayan kocası için değil, eşlerine, sevgililerine, kızlarına, annelerine şiddet uygulayan tüm erkekleri de kapsadığı için önemli.

Son 30 yıldır kadın örgütlerinin avaz avaz haykırarak söyleyip de erkek hükümetlere bir türlü duyuramadıkları gerçekleri, nihayet duyulur hale getirdiği için önemli! Bugüne dek duydukları, gördükleri, tanıklık ettikleri halde aile içi şiddet diye bir şey “yokmuş gibi” davrananlara, görmezden, duymazdan gelenlere bir ihtar olduğu için önemli. Bugüne dek “döver de, sever de “ ya da “kadının karnından sıpa, sırtından sopa” vb. gibi deyimlere ya da “törelerimiz”, “gelenek” , “namus”, “ ahlak” gibi bahanelere sığınıp, kadına her türlü şiddeti reva gören zihniyete karşı direnebilmek için önemli.

Cezalandırılmayan şiddet olaylarına, ceza indiriminden bolca yararlanan sanıklara karşı bir set oluşturabileceği için önemli. Bugüne dek şiddet sarmalında muhatap olunan, emniyet, polis, asker, jandarma, savcı, yargıç ya da tanıklık eden

kişilerin bundan böyle iki kez düşünmelerine yol açabileceği için önemli...” (Oral, 2009a)

Oral, Meclis’teki bütün erkeklerin, cinsiyetçi ayrımcılık yaptıkları, tahakkümcü bir zihniyetleri olduğu ve kadınlar üzerinden siyaset yaptıklarını söylemiştir. Artık Meclis’teki erkeklerin bu zihniyeti bırakmaları gerektiğini, bırakmazlarsa şu sonuçların ortaya çıktığını dile getirmiştir:

“...Çünkü Medine’nin öyküsünü okudunuz. Adıyaman’ın Kâhta ilçesinde “erkeklerle geziyor /konuşuyor” diye diri diri toprağa gömülüp öldürülen 16 yaşındaki Medine... 2010 Yılı’nın sadece Ocak ayında 14 kız çocuğu ve kadın benzer şekillerde öldürüldü. Yazıyla: ONDÖRT! İstanbul, Samsun, Gaziantep, Diyarbakır, Ankara, , Adana, Kütahya, , Mardin, Kızıltepe, Fatsa, Doğubeyazıt, Bitlis’de... İçlerinde en küçüğü bir kâğıda “seni seviyorum!” yazan 12 yaşındaki Meryem’di! ... 14 Meryem ve Medine, bir ayda öldürüldü! Ve Türkiye’de kıyamet kopmadı! Mecliste erkeklerin siyaset kavgası kadınlar üzerinde sürdürülürken, kadınlar öldürülüyor! Utanın be utanın!” (Oral, 2010a)

Taciz ve tecavüz suçlarında “kadının giyimi”, “dekolte” ve “tahrik edici kıyafetler” arasında bağ kuranlar olmuştur ve bu suçun işlenmesinde kadın da suçlu bulunmuştur. Bu tür söylemlere şaşırmadığını belirten Oral, bu zihniyetin sürekli var olduğunu dile getirmiştir:

“ “Kocası iyi kazanıyorsa kadın çalışmamalı” diyen bakan... “Çalışan kadın aldatır!” diye konuşan imam... “Eşini biriyle görürsen iki tokat vurmaz mısın diyen milletvekilini mi? ...Yanılmıyorsam daha geçen yıldı. Ekonomiden sorumlu devlet Bakanı Mehmet Şimşek işsizlik oranının artmasını kadınlara bağlıyordu. Kriz dönemlerinde kadınların işe girmesi, erkekleri işsiz bırakıyordu... Bütün bunlar ayrımcılığı yerleştirme çabalarından başka bir şey değil ...” (Oral, 2011ç)

Çocuklara tecavüz olayında bile suçlular indirimden yararlanmışlardır. Bu duruma isyanını Oral, şu şekilde dile getirmiştir:

“Hani neredeyse iyi bari, NÇ’yi “kuyruk sallamıştır!” diye içeri atmadıklarına şükredeceğiz... İnsaf! 13 yaşındaki çocuğun rızası mı olurmuş! Siz buna isyan etmiyor musunuz? Bu ne biçim hak hukuktur!”

Bir başka örnek: Geçen yıl Ankara’nın göbeğinde, ODTÜ’lü bir kadın öğrenci kaçırıldı, iki erkeğin tecavüzüne uğradı. Suçlular mahkemeye sevk edildi. Adli tıp raporunda şiddet, darp, cebir, sperm bulguları vb. Suç delilleri ortada. Ancak tecavüzcüler serbest bırakılıyor, çünkü efendim, öğrencinin “ruh sağlığı raporu” dosyada eksikmiş... Eh bir sene sonra da belki o rapor gelir!” (Oral, 2011d)

Tecavüz ya da cinsel şiddetin bir hastalık olmadığını, ilaç verip tedavi edilemeyeceğini dile getiren Oral, bu zihniyetin; erkeğin kadın ve çocuk bedeni üzerinde kurmak istediği güç, egemenlik, baskı olduğunu belirtmiştir:

“Ve inanın güç, egemenlik, baskı isteğinin, tahakküm etme kararlılığının “Kadının yeri evidir”, “Çalışan kadın makbul değildir”, “Her kadın 3 çocuk doğurmalı”, “Dekoltesi açık kadın da tecavüzün suçlusudur” ya da “Dişi köpek kuyruk sallarsa...” söylemlerinin de pek bir farkı yoktur... Bunların hepsi bir bütünün parçalarıdır.” (Oral, 2011e)

Oral, KAMER’in, Doğu ve Güneydoğu’nun 23 ilinde yaptığı araştırmada toplanan verilere, kadınların yaşadığı sorunlara ve kadına şiddetin sonuçlarına yer vermiştir:

Ziyaret edilen hanelerin % 10’unun hiçbir geliri yokken, görüşülen kadınların %90’ının gelir getiren bir işi yoktur. Görüşülen kadınların %48’i mahallelerinin en büyük sorununu yoksulluk, mahalle kadınlarının en büyük ihtiyacının da iş olduğunu ifade etmiştir.

Görüşülen kadınların % 48’i güvenlik, evlenme ve ekonomik nedenlerden göç etmiştir. Bu kadınların şehre entegre olmalarını sağlayacak hiçbir politika öngörülmemiş.

Okur-yazar olmayan kadın oranı % 40, hiç okula gitme fırsatı bulamamış kadın oranı ise % 52 olmuştur.

Görüşülen kadınların % 46'sı çocuk yaşta evliliğe zorlanmış. Çocuk evliliklerinin %47'si 15 ve daha küçük yaşlarda yapılmıştır. İstemediği bir evliliğe zorlanan kadınların % 84'ü akraba evliliği yapmıştır. Genel olarak bakıldığında akraba evliliği oranı %35 civarında gerçekleşmiştir.

Doğu ve Güneydoğu'nun 23 ilinden toplanan bu veriler, bu sayılar sadece bölgeler arası uçurumu değil, kadına yönelik şiddetin nedenlerini de ortaya koymuştur.

Bölgedeki siyasi gerginlik ve yoksulluk, kadınların yaşadığı şiddeti artırırken, kadına yönelik şiddetin öncelikli bir insan hakkı ihlali olarak kabul edilmesinin ve kadınların destek mekanizmalarına ulaşabilmesinin de önüne geçmiştir. Göç, dilden kaynaklanan iletişimsizlik, düşük okur-yazarlık ve düşük okullaşma oranı da bölgedeki kadınların yaşadıkları ayrımcılık ve şiddetle mücadele edebilmelerini zorlaştırmıştır. (Oral, 2011f)

Otuz-kırk yıl öncesinde “kadın hakları”, “kadın sorunları” diyecek olsa, cahiller bir yana, okumuş, bilgili meslektaşlarından bile umulmadık tepkiler alacağını, düşman kesilip, öfkelenenler olacağını, alay edilip, dalga geçileceğini, küçümseneceğini, yok sayılacağını söyleyen Oral, bugün artık bu durumun ortadan kalktığını belirtmiştir. Ancak kimi şeylerin hiç ama hiç değişmediğine de dikkat çekmiştir:

“Kadınların hâlâ iş güvencesi yok. Kadın emeği hâlâ yok sayılıyor, görmezden geliniyor! Kadınlar emeğinin karşılığını istiyor. Eşit işe eşit ücret istiyor. Sendikasını, sigortasını istiyor. Sömürü ve ayrımcılık hâlâ devam ediyor. Şu kriz döneminin faturası bile kadınlara çıkarılıyor. Kadınların işgücüne katılmasını önlemek için her şey yapılıyor. Kadın istihdamında dünyanın en gerilerindeyiz. Kadınlar çalıştığı için, iş aradığı için, işsizlik oranının yükseldiğini söyleyen ekonomiden sorumlu devlet bakanı bile var bu ülkede! Daha ne olsun!” (Oral, 2010b)

Yıllar geçse de ülkemizde hâkim olan, “Aile reisi erkektir. Kadın her zaman kocasına itaat etmeli, onun sözünden çıkmamalı” anlayışı hiç değişmemiştir. Yapılan bir araştırmada, “Bir erkeğin birden fazla eşinin olması kabul edilebilir” sözüne katılanların oranı 1996’da yüzde 10, 2009’da ise yüzde 11, 2011’de bu oran yüzde 23 olarak ölçülmüştür. “Bazı kadınlar kocalarından dayak yemeği hak ediyor.” Bu görüşe katılanların oranı 1996’da yüzde 19. 2011’de ise yüzde 30 olmuştur. (Oral, 2011g)

Oral'a göre, Türkiye'de kadına yönelik şiddet ve bu şiddetin tırmanışı, ülkemizde egemen olan genel şiddetin bir uzantısıdır:

“Çeşitli nedenlerin bir araya gelmesiyle oluşan çok yönlü ilişkiler aracılığıyla gelişen, sistematik bir “kadın düşmanlığıyla” bütünlenen bir olgu bu. Sadece “zihniyet”, “gelenek görenek”, “eğitimsizlik” ya da sözüm ona “dinsel nedenlerle” açıklanamaz. Erkeğin iktidarlara paylaşmak istememesinden tüm gücü elinde tutmak istemesinden beslenir. Ayrımcılığı giderecek bir politika geliştirilmemesi; bu politikayı uygulamaya sokacak mekanizmaları kurmamış olmamız bunu güçlendirir. Bırakın “İleri Demokrasiyi”, henüz demokratik düzene geçememiş olmamız işi körükler.” (Oral, 2011ğ)

Oral, kadına yönelik şiddet olayının bütüncül olarak ele alınmasını, nedenlerinin ortadan kaldırılmasını, kaldırılmazsa fazla ilerleme sağlanamayacağını söylemiştir. Kadına yönelik şiddette, cezalandırmanın elbette caydırıcı bir öge olarak önemli olacağını, ancak cezalandırma kadar kadını koruma ve korumaya ilişkin altyapı oluşturmak gerektiğini de belirtmiştir. (Oral, 2011h)

Kadına karşı şiddet, cinnet, saldırganlık, katliam, sıradan hale dönüşmüştür. Yazılı ve görsel birçok medya organı, kadına karşı şiddete karşıymış gibi görünürken, bu şiddeti içselleştirip, şiddeti yeniden üretmişlerdir. Bilinçli ya da bilinçsiz, uygulamalarıyla, kullandıkları dille, “cahil” ve “hastalıklı kafaları”, “kadına aç”, kadın erkek ilişkilerinden yoksun toplumu kışkırtmışlardır.

Basında ve internette, birçok kimse "sizi sarsmak, için, farkındalık yaratmak için, gözünüze sokmak için yaptık ya da yapılabilir" diye sırtından bıçaklanan kadının fotoğrafının yayınlanmasını mazur göstermeye çalışmıştır. Oral'a göre, Habertürk Gazetesi'nin yayınladığı kanlar içinde sırtından bıçaklanmış kadın fotoğrafı en az olayın kendisi kadar şiddet içermiştir. Kadına, ailesine, çocuklarına, gazetenin okurlarına saygısızlık bir yana şiddet sömürülmüştür, şiddetin pornografisi yapılmıştır. Şiddet yeniden üretilmiştir. (Oral, 2011ı)

Oral, kadının her zaman sömürüldüğünü belirtmiştir: *“Savaşta ve şiddette, sömürüde ve esarete, yoklukta ve yoksullukta, sömürülenin de sömürdüğüdür kadın!*

Ezenin de ezdiğiidir! İki kat ezilen, iki kat sömürülendir. Ve elbet yardıma en son, en geriden ulaşacak olandır...” (Oral, 2011i)

Kadınlar her geçen gün eve kapatılmıştır ya da kapatılmayı seçmiştir, kadının ekonomik bağımsızlığı öcü gibi görülmüştür, ev dışında çalışması “günah” sayılmıştır. Böyle bir ortamda demokrasinin hayalini bile kurmak mümkün olmamıştır. (Oral, 2008g)

Türkiye’de kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanındığı gün, Atatürk önderliğinde kadınlara pozitif ayrımcılık benimsenmiştir. 1935’te Meclis’te 18 kadın olmuştur ve kadınlar yüzde 4,6 oranında temsil edilmişlerdir. Bu oran uzun yıllar boyunca kadınların en yüksek temsil oranı olmuştur. “Pozitif ayrımcılık” ya da “Olumlu ayrımcılık” denilince, yüz yılların erkek egemen düzeninde siyasetle ilgilenen erkeklerin kanları donmuştur. Ancak, olumlu ayrımcılık yapılmayan yerde “olumsuz ayrımcılık” süregelmiştir. (Oral, 2008ğ)

Oral, TBMM gibi dünyanın çeşitli meclislerinin de, erkekler gibi şiddeti öne çıkaran ve erkek egemen kültürün söylemleriyle acımasızlaşan ve kadın vicdanına ihanet eden kadınların sorunlarını çözemediğini ifade etmiştir ve mecliste duyarlı kadın milletvekilleri olması gerektiğini dile getirmiştir:

“A Partisi, B Partisi fark etmiyor, birkaç istisna dışında, sadece seçim dönemlerinde ortaya çıkan, suskun, konuşmayan ama mecliste bulunan kadın milletvekilleri, eğer her gün kadına ve çocuğa karşı işlenen taciz, tecavüz ve şiddete karşı, töre cinayetlerine karşı bile bir araya gelemeyen “Karton Kadınlar” olunca da bir anlam ifade etmiyor!” (Oral, 2011j)

Politika, kadını “araç” olarak kullanıp aşağılamıştır. Yalnız politik arenada değil her alanda kadına “vurmak” istendi mi, belden aşağı saldırıya geçilmiştir. Gizli kamera rezaletlerinin en büyük mağduru kadınlar olmuştur. Gayri meşru ilişki yaşayan iki milletvekilinin gizli kamera görüntüleri ortaya çıkınca, bu görüntülerle ilgili olarak siyasi partiler ve medyada yapılan yorumlarda bu olayın iki mağdurundan kadın olanının onuru, kariyeri ve geleceği yok sayılmış, kendisine büyük bir manevi şiddet uygulanmıştır.

Gizli kamera olayı, milletvekili seçme ve seçilme süreçleriyle bağdaştırılmış, sayıları zaten çok az olan bütün kadın milletvekilleri töhmet altında bırakılmıştır. (Oral, 2010c)

Ülkemizde, işe en son alınan, işten ilk çıkarılan kadınlar olmuştur. Güvencesiz, kayıt dışı çalıştırılmışlardır. Sendikal haklardan, örgütlenme hakkından yoksun çalıştırılmışlardır. Erkeklerle aynı işi yaptıkları halde eşit ücret alamamışlardır. Kadınlar tarlalarda ücretsiz çalıştırılmış, evdeki emeği yok sayılmıştır. Kadın emeği toplumsal bir değer olarak görülmemiştir. (Oral, 2009b)

Kadın çalıştıran şirketler, kreş açmamak için kadın çalışan sayısını yüzün altında tutmuştur. Çocukların, hem kadının hem de erkeğin olduğunu belirten Oral, kreşin sadece çalışan kadına değil çalışan erkeğe de açılması, kadınlara sosyal güvence sağlanması gerektiğini söylemiştir: *“Nasıl anlatmalı ki, kadınlara analık ve doğurganlık hallerinde sosyal güvence sağlanması; kadınlara sosyal haklarını babalarından ve kocalarından bağımsız olarak tanınması; kadınlara ev içinde harcadıkları emeğin karşılığı olarak erken emeklilik, cinsiyete dayalı yıpranma payı/fiili hizmet zammı haklarını tanınması gerekir.”* (Oral, 2008h) Oysa ülkemizde işsizliğin faturası bile kadınlara kesilmiştir. (Oral, 2009c)

Oral, başörtüsü yasağının kaldırılmasını, kadınların özgürleşmesine, bağımsızlığına, eşitliğine doğru atılmış bir adım olarak görmemiş, türbanlı kızların üniversiteye girip girmemesinin kimsenin derdi olmadığını belirtmiştir. Oral’a göre, başörtüsü yasağını kaldırmak isteyenler, kadınlar ve kadın bedeni üzerinden politika yapmışlardır. (Oral, 2008i) Politikacıların derdinin kendi ideolojilerini ve onun gereği muhafazakâr yaşam biçimini dayatmak, etkin kılmak olduğunu söyleyen Oral, politikacıların amacının devlete dini kimlik, dini imaj kazandırmak olduğunu, bir kez daha politikalarını kadın üzerinden, kadın bedeni, kadının görüntüsü üzerinden uyguladıklarını belirtmiştir. (Oral, 2008i)

Türbanı “siyasi simge” olarak gören Oral, politikacıların amaçlarının bütün bu dayatmalarının, demokrasiden, bireyin hak ve özgürlüklerinden, kadınların eğitim tutkusundan olmadığını, sadece ve sadece erkek egemen politikalarla ülkeyi referansı din olan muhafazakârlığa mahkûm etmek olduğunu belirtmiştir. (Oral, 2008j)

Politikacıların, kadınları “demokrasi” gereği örttüklerine inanmayan Oral, kadının hakkının erkeklerde olduğunu göstermek için örttüklerini düşünmektedir: *“Kadını örterken, kafasını türbanlayıp, bedenini çarşaflarken bu heriflerin akli fikri kendi namuslarını, ailenin, mahallenin, toplumun, ülkenin "namus" ve "ahlakını" korumak! Kadını kapatarak bunları koruduğuna inanıyor! ... Yani erkeğin ve erkek egemen toplumun, "namus" ve "ahlak" anlayışını kadının bedeni üzerinden yürütmesi! Yani heriflerin, kadınlar üzerinden siyaset yapması!”* (Oral, 2008k)

Kadının örtünmesini “özgürlük” olarak görmeyen Oral, aksine türbanın kadını aşağılamak olduğunu dile getirmiştir. (Oral, 2008l) Erkek egemen iktidarın örtmek istediklerini Çador adlı romandan alıntılar yaparak dile getirmiştir Oral:

“Burkaların altında yalnızca kadınlar kaybolmuyor. Erkeklerin bütün hayal güçleri, imgelemleri de tükeniyor. (...) Dünyadan boşalmış kadınlarla birlikte erkeğin gözleri siliniyor, zihninde kaybolmaya başlayan kadın imgesiyle birlikte geçmiş yok oluyor, gelecek ümitsizleşiyor, bellek ve hayal gücü bulanıyor...” (Oral, 2008m)

Oral, kadınları örten örtünün göze görünenden öte belleği de örttüğünü belirtmiştir. (Oral, 2008n) Başörtüsü yasağını kadına karşı ayrımcılık olarak nitelendirmeyen Oral, başörtülü kadınların türban için gösterdikleri mücadeleyi diğer kadın sorunları için göstermediklerini düşünmüştür:

“Yok, çene altından düğüm, çene üstünden düğüm, resimde, şekilde görüldüğü gibi safsataları başı açık olan beni bile aşağılıyor. Ya başı örtülüler ne hissediyordur! Ama artık onlara da bir görev düşüyor: Önce İslam dinini benimsemiş, din devletlerinde kadınların durumunu görsünler! Sonra kendi ülkelerinde neler yapabileceklerini düşünsünler: Örneğin şu “namus cinayetleri” yaramıza el atabilirler! Kadınların okuma yazma, kızların okula yollanma, iş yaşamında, ayrımcılığa, kadın maaşlarının erkeğinkinin yarısı oluşuna, çalışan kadının kreş sorununa biraz ilgi gösterebilirler... Demek istediğim onlar da önce, kadına karşı yapılan ayrımcılığa karşı çıkabilmeliler!” (Oral, 2008o)

Ülkenin hızla Araplaştırıldığını iddia eden Oral, kara çarşaf giyen kadınların çoğalıp yayılmasını, kabul görmesini, bu tarz giyimin yüceltilmesini, teşvik ve destek görmesini, ödüllendirilmesini, reklama, oya, ranta, çıkara, iktidar savaşlarına alet

edilmesine karşı çıkmıştır. Oral’a göre: *“Kadının çarşafıla örtülmesi erkeğin kadına zulmüdür. Erkeğin, kadını ikinci sınıf, kendinden gerive aşağı görmesinin, kadını kölesi yerine koymasının işaretidir. “Ben kendim istedim de çarşafa girdim” diyen kadınlar, bence peşinen bu aşağılanmayı, bu köleliği kabullenmiştir.” (Oral, 2008ö)*

Türbana özgürlükle sorunların çözülemeyeceğini dile getiren Oral, bu düşüncesini şöyle dile getirmiştir:

“Türban özgürlük olsaydı eğer, şu son yedi yıldır çığ gibi büyüyen, yayılan, çoğalan, Anadolu’da çocuklara kadar inen türban furyasıyla birlikte kadınlarımızın iş gücüne katılımı azalmaz çoğalırdı.

Eğer türban özgürlük olsaydı, toplumsal, ekonomik ve politik yaşamın her alanında kadın erkek bir arada var olabilirdi.

Oysa tam tersi oldu. Kadın erkek ayrımcılığının ve eşitsizliğinin en kolay, en çabuk göze görünen simgesi oldu. Erkek egemen iktidarın ağzında, güç ve çıkar ilişkilerine sakız edildi.

Kadınların saç telinin görünüp görünmemesine harcanan, zaman, çaba ve emeğin binde biri, kadına karşı ayrımcılığı önleyen politikalar üretmeye ayrılıysaydı, kadın erkek eşitliğindeki bu utanç verici yerimizi değiştirebilirdik belki...” (Oral, 2010ç)

Feminizmin, bir düşünce akımı olduğunu, kadın haklarını savunduğunu, “toplumsal cinsiyeti” analiz edip eleştirel bir bakış akışı sunduğunu ifade eden (2008p) Zeynep Oral’ın, başörtülü kadınların özgürlüğü hakkındaki düşünceleri, savunduğu akımla ters düşmüştür. Kadın hakları savunuculuğu yapıp, diğer yandan bu fikri yalnızca bazı kadınlar için savunmak, hemcinslerin kadına karşı ayrımcılığının göstergesi olmuştur.

3.5. ECE TEMELKURAN

Gazetelerin, televizyonların, kürsülerin hatta dünyanın yalnızca erkeklere ait olduğunu belirten Ece Temelkuran, oysa bir zamanlar neyi nasıl yapacağını bilen, nasıl giyinmesi gerektiğini, neye inanması gerektiğini erkeklere sormayan kadınlar olduğunu,

erkeklerin kadınların dünyasına girip, bütün yaşantısına karışmasıyla bu durumun ortadan kalktığını dile getirmiştir. (Temelkuran, 2008a)

Temelkuran, hep şöyle bir sahne olduğunu vurgulamıştır: Erkeklerin, kanat takılıp uçurulmuş, şişirilmiş, semiz egoları ve onların engin, şahane, benzersiz, biricik, yüzde yüz orijinal fikirleri olmuştur. Bu fikirleri ağır ağır, uzun esler vererek, yani hayran olup bayılmanız için yeterli zamanı tanıyarak anlatmışlardır. Diğer tarafta kadın iş arkadaşı olmuş, yardımcı olmuş, sevgili olmuş, eş olmuş; artık rolü her ne ise başarıyla onu oynamıştır. (Temelkuran, 2008b)

Kadın, gözleri dört açılmış erkeğin ağzından hangi hikmetli söz dökülecek beklerken erkeğin egosunu nasıl ‘emzirdiğini’ bilmeden öylece durup, dinlemiştir. Bazen erkeğin cümlelerinin arkasına, sırtına yastık koyar gibi, desteklemiştir. Bazen, erkek kendi dehasından bitkin düştüğünde, varoluş mihraplara başını vura vura tarumar olduğunda, sanki sırtına tülbent ya da havlu koyar gibi pansuman cümlelerle araya girmiştir. Elinden ne geliyorsa yapmıştır. (Temelkuran, 2008c)

Bütün hayatı ayaklarının üzerine kaldıran kadınlar olmuştur. Hayatla başa çıkma rolünü üstlenmiştir ve fakat gelin görün ki masadaki rol dağılımına bakılırsa erkek sürekli kayaları tepelere çıkarıyor gibi gösterilmiştir. Erkekler olmasa dünya dönmeyecek, kadın ortalık yere yıkılıp kalacak gibi bir düşünce oluşmuştur. Bir biçimde erkek başta, arkada kadın olmak üzere bu erkek egosunun yarattığı acayip yalana iki kişilik inanılmıştır. (Temelkuran, 2008ç)

Kadınla erkeğin yer değiştirdiği düşünüldüğünde, toplumsal şartlanmadan ötürü ve sanki kadının kendi içinde kendisiyle dalga geçmesini sağlayan, küçük, adını bilmediğimiz bir organ varmış gibi kendisi tarafından da bu hali sevimsiz bulunmuştur. Hiçbir kadın, bir erkek kadar kendini ciddiye almamıştır. (Temelkuran, 2008d)

Konu kadınlar olduğunda erkekler arasında ittifaklar kurulmuştur. Temelkuran, erkeklerin düşüncesinin şöyle olduğunu dile getirmiştir: “Kadınlar, insanlıktan çıkarılıp çocukken kadın, kadın olur olmaz derhal anne edilsin de geri kalan bütün dünya işleri halledilir, kadınlar sussun da erkekler nasılsa kendi aralarında gerektiği gibi, gerektiği kadar konuşur.” (Temelkuran, 2008e)

Toplumlarda, erkeklerin arasındaki anlaşmazlıklar şiddetlendikçe bütün erkek taraflar dönüp kadınlardan hıncını almıştır. Erkeklerin arasındaki işbirliği, toplumsal bağ zayıfladıkça, kadınların uğradığı şiddet koyulaşmıştır. Temelkuran, ülkemizde bir kadın öldürüldüğünde katilden başlayarak, örgütlü bir cinayet işlendiğini belirtmiştir:

“Türkiye mahkemeleri, bugün hâlâ bir erkek bir kadını öldürünce cezada haksız tahrik indirimi uygulayabiliyor. Kadınların cadı olduğunu mahkemeler kabul ediyor. Dayak yemiş kadınları evlerine gönderen polisleri, koruma istemesine rağmen kadınların öldürülmesine seyirci kalan savcılarını saymıyorum bile.” (Temelkuran, 2011a)

Ülkemizde şiddet gördüklerinde utancından seslerini çıkaramayan kadınlar vardır. Bir erkek karısını evire çevire döverken kadın kaçmaya çalışmıştır, ancak her seferinde saçlarından yakalanmıştır. Dövülen kadın bağırması fakat yardım isteyememiştir. Bu olaylar yaşanırken, yan bahçelerde, sıra sıra dizilmiş evlerde, yetişkinler gözlerini dikip izlemişlerdir. Kimse ayağa kalkıp ses çıkarmamış, yardımda bulunmamıştır. Herkes tekrar evine kaçmıştır. Ülkemizde bu tür olaylar hemen hemen her gün yaşanmaktadır ve kimse bu duruma ses çıkarmamaktadır. (Temelkuran, 2009a)

Temelkuran, bu olaylar üzerine şöyle yorumda bulunmuştur: *“Bu ülkede, bu kadar kadın düşmanlığıyla hâlâ hayatta olabilen, iş gücü yapan, birilerini sevebilen kadınlara tebrikler.*

Bu ülkede bu kadar hastalıklı erkeklik varken sağlıklı kalabilen, iktidar ilişkilerinin suyunu çıkarmadan bir kadınla görece sağlıklı bir denge kurabilen erkeklere daha çok tebrikler.” (Temelkuran, 2009b)

Ülkemizde medya çalışanları da kadınları aşağılamıştır. Bazı kadın gazeteciler de erkek gazetecilerin kadını aşağılayıcı söylemleri karşısında, bu durumdan rahatsız olmak yerine destek olmuşlardır. Temelkuran, tecavüz haberleriyle dalga geçilen yazı işleri masaları olduğunu, küçük kızlara yapılan tecavüzler hakkında şaka yapabilen adamlar ve bu şakalara kikirdeyen kadınlar olduğunu, çalıştıkları gazetelerde erkeklerin bu tür belden aşağı esprilerine, bin çeşit aşağılık, kadın düşmanı şakalarına gülebilen genç kadınlar olduğunu söylemiştir. (Temelkuran, 2011b)

Temelkuran, ülkemizde açık kadınların cumhuriyetin kuruluşundan itibaren yalnız kaldıklarını, özel hayatlarında ve iş hayatında, evde ve sokakta yalnız başına bırakıldıklarını düşünmektedir. Açık kadınları ne cumhuriyetin ne de muhafazakâr dindar çevrenin korumadığını söyleyen Temelkuran, bu yüzden röntgenlenmek, parmakla gösterilip “açık” kadın olmak istemeyenlerin de artık “kapalı” olmak zorunda olduklarını dile getirmiştir:

“Aysun Kayacı’nın sözleri bacakları ve dudaklarının önüne geçebildi mi? Hayır. İşte mesele budur. Kadın bazen sözü duyulsun diye de kapanıyor olabilir. Bakılmak için değil duyulmak için.” (Temelkuran, 2008f)

Temelkuran, ülkede açık kadınların belli bir saatten sonra da yalnız, yanlarında erkek olmadan dışarı çıkamadıklarını, baskıya maruz kaldıklarını belirtmiştir. (Temelkuran, 2008g)

Temelkuran, “Ülkemde örtülü olmadığım için taciz edildiğim, dışlandığım yerler var. Acaba başörtülü arkadaşlar benim ötekileştirmeme karşı beş dakikalığına başörtülerini çıkarırlar mı?” diyerek başörtülü bayanların inançları gereği örtündüklerini göz ardı ederek, başörtüsünü ve başörtülülere önemsemeyen bir ifade kullanmıştır. (Temelkuran, 2008ğ)

Temelkuran, rejimin kadınlarla ilgili bir yerde erkekler tarafından tıklandığını söylemiştir: *“Peki televizyonlarda başörtülü kadınların bu meseleyi tartıştığını, kendi adları altında yapılan konuşmaya katılabildiğini gördünüz mü? Ben görmedim. O yüzden de şimdi bana erkekler başörtüsünü örtüp kendi kavgalarını yapıyorlar gibi geliyor.” (Temelkuran, 2008h)*

SONUÇ

Çalışma boyunca yer alan bilgiler doğrultusunda, kadının sürekli ikinci plana itildiği ve yalnızca ataerkil yapının sınırlarını belirlediği belli alanlarda varlığının hissettirilmeye çalışıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Kadınlar her dönem bir takım yasak ve kısıtlamalarla sindirilmeye çalışılmıştır. Bir dönem din adına yapılan yanlış uygulamalarla kamusal alandan mahrum edilmeye çalışılan kadın, diğer bir dönem de ise laikliğin yanlış yorumlanması sonucu bu alandan mahrum bırakılmıştır.

Kadınların bir dönem hiçbir şekilde çalışmadığı göz önüne alındığında günümüzde kadınların toplumsal yerinin oldukça geliştiği görülebilir. Ancak kadın yine de istediği ve hak ettiği şekilde bu ortamlarda bulunamamaktadır. Bu durumun şekillenmesinde toplumsal yaşamda kalıplaşmış olan yargıların etkisi olduğu söylenebilir.

Kadının ikincil konuma itilmesinin başında toplumsal cinsiyet rolleri gelmiştir. Kadın cinsiyetinden dolayı zayıf, güçsüz gösterilmiş ve bu özellikleri dolayısıyla belli kalıp rollere sokulmuştur. Bu rollerde kadına yüklenen görev yalnızca eş ve annelik olmuş, kadın toplumsal ve kamusal alana girmek istediğinde bu iki rol karşısına engel olarak çıkmıştır.

Kalıp rollerden sıyrılarak kamusal alanda var olmaya çalışan kadınlar birçok faktörle engellenmeye çalışılmıştır. Kadının kendisine çizilen konumu aştığını gören “eril zihniyet” bu durumdan rahatsız olmuştur. Kadının statüsü kendisinden yüksek olan erkek bu durumu kabullenmekte zorlanmıştır ve bunu engellemek için çeşitli yollara başvurmuştur.

Çalışma boyunca köşe yazıları incelenen kadın yazarların yer verdikleri “kadın” konulu yazıların genellikle kadına şiddet, cinayet ve tecavüz olduğu gözlenmiştir. Yazarların kadına şiddet ve tecavüz konularında hassas davrandıkları ve bu konulara yazılarında sıkça yer verdikleri görülmüştür. Kadınların şiddet görmemesi, uğradıkları şiddet ve tecavüz sonrası sessiz kalmamaları için kadınlara destek olacak ilgili kurumların iletişim bilgilerine yer vermişler, kadınları bu konuda cesaretlendirmişlerdir. Yazarlar, belirli bir konuma gelip statü sahibi olmuş kadınların hikâyelerine de yer vermişler, bu konuda diğer kadınlara örnek oluşturmuşlardır.

Kadını başarısı ile kabullenemeyen zihniyet bu başarıyı yok etmek için kadının en büyük zaafı olan cinselliğini kullanmıştır. Kadını ilk dönemlerde olduğu gibi cahil bırakıp saf dışı edemeyeceğini anlayan erkek egemen kesim yeni silah olarak modayı kullanmıştır. Moda üzerinden kadın cinselliği ön planda tutulmuş, yalnızca onunla var olabilir gibi gösterilmiş ve beynini kullanmasına gerek olmadığı izlenimi yaratılmıştır. Yalnızca cinselliğiyle var olan, düşünmeyen kadın ilk dönemlerden daha aşağı bir konuma düşmüştür.

Moda silahıyla, kadının başarısını engellemek isteyen düşünce medyayı en büyük yardımcısı olarak kullanmıştır. Kadınlar, medyada güzellikleri ve çekicilikleriyle yer almış, kadının cinselliği ön planda tutularak düşünen, üreten yanı göz ardı edilmiştir.

Çalışmanın, Türk basınının kadın sorunlarına yaklaşımları başlıklı bölümü hazırlanırken incelenen “kadın” konulu haberlerin genellikle magazinsel olduğu gözlenmiştir. Kadın başarılarını yansıtan gazete sayısının oldukça sınırlı olduğu ve bu tür haberlere çok fazla yer ayrıldığı görülmüştür. Kadına uygulanan şiddet, tecavüz ve cinayet gibi haberler “kadın” konulu haberlerin çoğunluğunu oluşturmuştur.

Medyanın üst düzeyinde erkek egemenliğinin baskın olması bu alanda cinsiyetçiliği daha görünür kılmaktadır. Medya çalışanlarına bakıldığında büyük çoğunluğu erkekler oluşturmaktadır ve kadınlar yalnızca alt kademelerde temsil edilmektedir. Basında istihdam edilen kadınların çoğu en düşük düzeyde konumlandırılmakta; haber muhabiri, magazin yazarı ve kadın sayfası yazarı olarak kurumsal hiyerarşinin en altında yoğunlaşmaktadır.

Toplumsal cinsiyet mesleki özelliğin önüne geçmektedir. Kadınlar geçerli olduğunda “önce kadınsın, sonra gazeteci” zihniyeti geçerliliğini korumaktadır. Erkek gazetecilere tanınan imkânlar kadın gazetecilere tanınmamaktadır.

Çalışma boyunca yapılan araştırmada, kadın gazeteci ve yazarların bulundukları konuma gelebilmek için birtakım engellemelerle karşılaştıkları ve konumlarına zorlu bir mücadeleden çıkarak ulaştıkları görülmüştür. Medyada kadının temsil ediliş biçiminde cinsiyetçi bir yaklaşımın olması, bunları üretenlerin ve karar alma pozisyonlarında yer alanların çoğunun erkek olmasıyla ilişkilendirilebilir.

Kadınların, basında egemenlik alanı oluşturmaları görülmez engellere takılmaktadır. Gazetecilik mesleğinin kendisine özgü koşulları, çalışma saatlerinin belirsizliği ve çalışanlar arasında rekabetin diğer alanlardan gözle görülür düzeyde farklı olması geçmişten günümüze kadınların bu alanda ilerlemesinin önünde ciddi engeller oluşturmuştur. Kadın gazetecilerin bu sektörde daha fazla yer almasının iletişim araçlarının kadına yönelik bakışını değiştirip değiştirmeyeceği tartışılmakla birlikte, bu alanda kadınların yer alması kadınların çalışma alanlarını genişletmesi anlamında önemlidir. Kadının var olduğu her alan ayrımcılığa karşı bir baskı unsuru yaratan, ataerkil ideolojinin hâkim olduğu bakış açısının değişmesine yardımcı olabilir.

Kadın bedeni “tüketim kültürü” uğruna kullanılmakta ve yapılanlar iş, sanat kılıflarıyla kadınlar tarafından da desteklenmektedir. Kadının, karşımıza sürekli özel hayatıyla, cinselliğiyle çıkması engellenebilir ve kadın özgüveniyle, başarısıyla, girişimciliğiyle de ön planda tutulabilir. Reklamlarda ve haberlerde kadının bedeninin meta olarak kullanılması ve sömürülmesi engellenebilir. Bu konuda en büyük sorumluluk yine kadına düşmektedir. Kadın kendisini aşağılayan, bedenini kullanan zihniyetin farkına varmalı ve bu zihniyetle mücadele etmelidir.

KAYNAKÇA

Kitap ve Makaleler

- Acar, F. ve diğerleri (1999). *Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık: Türkiye’de Eğitim Sektörü Örneği*. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü.
- Ajas, İlkaracan İ. (2 Mayıs 2007). “Türkiye’nin Dönüşüm Sürecinde 1980’lerden Bu Yana Kadın Hareketi.” Erişim Tarihi: 08.09.2012 http://www.obarsiv.com/e_voyvoda_0607.html
- Aktaş, C. (2006). *Tanzimat’tan 12 Mart’a Kılık-Kıyafet ve İktidar*. (2.Basım). İstanbul: Kapı Yayınları.
- Alkan, M. (2006). “Türkiye’de Seçim Sistemi Tercihinin Misyon Boyutu ve Demokratik Gelişime Etkileri”, *Anayasa Yargısı Dergisi*, Cilt: 23, 133-165,
- Altınay, A. G.-Arat, Y. (2008). *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet*, Punto Baskı Çözümleri. (2.Baskı). Erişim Tarihi: 19.03.2013 <http://www.kadinayoneliksiddet.org/TurkiyedeKadinaYoneliksiddet.pdf>
- Altuntaş, N. (05.12.2012). “Siyasette Kadın Olmak”, *Seçme ve Seçilme Hakkının Verilişinin 78. Yılında Türkiye’de Kadın Paneli*, K.T.Ü. Prof. Dr. Osman Turan Kongre ve Kültür Merkezi, Trabzon.
- Armağan, S. (2010). *Türkiye’de Kadın-Erkek Eşitliği ve Başörtüsü (Türban) Yasağı*. İzmir: Mavi Ufuklar Yayınları.
- Avşar, H. (23.09.2009). *Nazlı Ilıcak’tan şok açıklama! “İki eşime de aşık olmadım”*. Erişim Tarihi: 10.04.2013 <http://www.medyafaresi.com/haber/29763/yasam-nazli-ilicaktan-sok-aciklama-iki-esime-de-asik-olmadim.html>
- Bahadır, A. (1998). “Tarihte ve Günümüzde Kadın”. *Mehir Dergisi*, Sayı: 2, Konya.
- Bek, Gencel M.-Binark, M. (2000). *Medya ve Cinsiyetçilik*. Ankara.
- Bele, T. (1998). *Erkek Yazınında Kadın*. İstanbul: Kaynak Yayınları.

- Bilge, Y. (2012). “Halide Edip’in Yedigün Dergisindeki Yazılarında Kadına Bakışı”. *The Journal of Academic Social Science Studies*, Volume 5 Issue 4, 43-61, August 2012.
- Bilgin, B. (2005). *İslam’da Kadının Rolü Türkiye’de Kadın*. (1.Baskı). Ankara: Sinemis Yayınları.
- Cindoğlu, D. (2010). *Başörtüsü Yasağı ve Ayrımcılık: Uzman Meslek Sahibi Başörtülü Kadınlar*. İstanbul: TESEV Yayınları.
- Cüceloğlu, D. (2006). *Bir Kadın Bir Ses Türkiye’de Bir Kadının Varolma Savaşı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Cüceloğlu, D. (2005). *‘Mış Gibi’ Yaşamlar*. (6.Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çakır, Ö. (2008). “Türkiye’de Kadının Çalışma Yaşamından Dışlanması”. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 31, Temmuz-Aralık 2008, 25-47.
- Çelik, C. (8-9 Ekim 2009). Değişim Sürecinde Türk Aile Yapısı ve Din. Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi “*Uluslararası Günümüz Türkiye’sinde İslam Sempozyumu*”, Kayseri. Erişim Tarihi: 10.03.2013 <http://www.ardahan.edu.tr/karadeniz/web/upload/icerik/8/8.3..pdf>
- Dâver, B. (14.11.1968). “*Kadınların Siyasal Hakları*.” Ankara. Erişim Tarihi: 05.12.2012 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/420/4658.pdf>
- Doğramacı, E. (1997). *Türkiye’de Kadının Dünyü ve Bugünü*. (3.Baskı). Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Elbirlik, T. (2013). *Söylem Ananlizi Yaklaşımları*. Erişim Tarihi: 25.07.2013 <http://tolgaelbirlik.com/2013/07/24/soylem-analizi-yaklasimlari/>
- Engin, A. O.-Seven, M. A. (2007). “Türkiye’de Kadının Eğitimi Alanındaki Eşitsizlikler”. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (9)1.
- Genç, Ö.-İlhan, E. (2012). *Başörtüsü Yasağına İlişkin Değerlendirme ve Öneriler*. İstanbul: TESEV Yayınları.

- Gökçimen, S. (2008). “Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi” *Yasama Dergisi*, Sayı:10, Eylül-Ekim-Kasım-Aralık 2008.
- Hambeyoğlu, Ü. (2001). *Büyük Kadın İlmihali*. İstanbul: Hikmet Neşriyat.
- Helvacıoğlu, F. (1996). *Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- İlmihal II-İslâm ve Toplum*. (2006). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.
- İmançer, D. (Edt.) (2006). *Medya ve Kadın*. (1.Baskı). Ankara: Ebabil Yayıncılık.
- İnan, A. (1968). *Atatürk Ve Türk Kadın Haklarının Kazanılması*. İstanbul: Mili Eğitim Basımevi.
- İslamoğlu, M. (2012). *Yokluğunda Düşülmüş Notlar*. (7. Baskı). İstanbul: Düşün Yayıncılık.
- Kadın ve Medya*. (2008). Ankara: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM)
- Kalyoncu, C. A. (18.12.1999). “Ailenin kızı fotoğrafta yok”. *Aksiyon Dergisi*, Sayı : 263, 18 - 24 Aralık 1999 Erişim Tarihi: 01.07.2013 <http://www.aksiyon.com.tr/aksiyon/haber-5644-37-ailenin-kizi-fotograf-ta-yok.html>
- Karaman, H.-Koçkuzu, A. O. ve diğerleri (2005). *Sosyal Hayatta Kadın, Tartışmalı İlmi Toplantılar Dizisi*. İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Kılıç, A. (2012). “Çocuk Gelin Sorunu”. *Eğitim Dergisi*, Sayı: 33. Ocak 2012, Erişim Tarihi: 19.03.2013 <http://www.egitim.gen.tr/site/arsiv/73-33/664-cocuk-gelin-sorunu.html>
- Kıvılcımlı, H. (2009). *Kadın Sosyal Sınıfımız*. İstanbul: Sosyal İnsan Yayınları.
- Kurtbay, Z. (25.02.2010). “Türbanlı Yazarın Çocukluk Halleri”. Erişim Tarihi: 10.07.2013 <http://www.internethaber.com/turbanli-yazarin-cocukluk-halleri-233362h-p1.htm>
- Kutlar, M. (2010). “Osmanlı Kadın Dergileri İçinde Erkekler Dünyası Dergisi”. *Fe Dergi* 2, no. 2, Ankara, 1-15.

- Kuzgun, Y.- Sevim, S. A. (2004). “Kadınların Çalışmasına Karşı Tutum ve Dini Yönelim Arasındaki İlişki”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, (37)1, yıl: 2004, s. 14-27.
- Oral, Z. (2011). *Meslek Yarası*. (2.Baskı). İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.
- Özcan, Z. (18 Aralık 1999). “Medya Erkekler Kahvehanesi!”. *Aksiyon Dergisi*, Sayı: 263 18 - 24 Aralık 1999.
- Özdemir, U. (2003). “Türkiye’de Kadın Kıyafetinde Modernleşme Süreci ve Medyanın Etkisi”. *Köprü Dergisi*, sayı: 84, Güz 2003, s. 51-83. Erişim Tarihi: 24.12.2012 <http://www.koprudergisi.com/index.asp?Bolum=EskiSayilar&Goster=Yazi&YaziNo=570>
- Özsoy, O. (2009). *Seçim Kazandıran Siyasal İletişim*. İstanbul: Pozitif Yayınları.
- Sezer Arıç, A. (2006). “Türklerde Kıyafetin Kısa Tarihi”. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, sayı: 64-65-66, Cilt: 21, Mart-Temmuz-Kasım 2006. Erişim Tarihi: 28. 12. 2012 <http://atam.gov.tr/turklerdeki-kiyafetin-kisa-tarihi/>
- Tan, E. M. (1979). *Kadın, Ekonomik Yaşamı ve Eğitimi*. (1.Baskı). Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Tanrıöver, H. T. (2000). “Medya Sektöründe Kadın İşgücü”. *Toplum ve Bilim Dergisi*, Sayı 86, Güz 2000, s. 171-193.
- Tarhan, N. (2006). *Kadın Psikolojisi*. (33.Baskı). İstanbul: Nesil Yayınları.
- Toruk, İ. (2011). “Türkiye’de Başörtüsü Sorunu ve Yazılı Medyada Sunumu”. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, ss. 483-514.
- Türkiye’de Kadının Durumu*. (Nisan 2012). Ankara: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM)
- Ünal Erzen, M. (2011). *Kadın Gözüyle Kadın Siyasetçiler*. İstanbul: Derin Yayınları.

Tezler

- Asker, A. (1990). *Türk Basınında Kadın Gazeteciler*. (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Ertuna Biçer, B. (2008). *Erken Cumhuriyet Dönemi Aydını Sabiha Zekeriya Sertel' in Fikir Yazılarında Modernleşme Bağlamında Kadın, Toplum ve Siyaset*, (Doktora Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi
- Erdoğan, M. (2011). *Medyada Cinsiyete Dayalı Ayrımcılıkla Mücadelede Medya İzleme Grupları*. (Uzmanlık Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Karaman, D. (2006). *Türk Basınında Kadın Gazetecilerin Yönetim Kademelerinde Temsili*. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi
- Koçer, D. N. (2009). *Demokrat Parti Döneminde Kadın: 1950-1960 Arası Kadın Dergilerinde Kadın İmaju*. (Doktora Tezi), İstanbul : İstanbul Üniversitesi
- Şahin, F. (2011). *Kadınların Siyasal Katılımları Çerçevesinde Kadın Meclislerinin Yerel Siyasetteki Etkinlikleri ve Üye Profilleri*. (Uzmanlık Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi.

Köşe Yazıları

- Artır, F. T. (9 Mart 2004). Kadınların Ezilmesi Demek Toplumun Ezilmesi Demektir, *Zaman Gazetesi*.
- Bengisu Karaca, Nihal (22.03.2009). “Maktulün bir femme fatale olarak portresi”. *Habertürk Gazetesi*.
- Bengisu Karaca, Nihal (03.04.2009). “Kadının yeri beşiğin yanı mıdır?”. *Habertürk Gazetesi*.
- Bengisu Karaca, Nihal (15.06.2009). “Başörtülü Kadının Araba İle İmtihanı...”. *Habertürk Gazetesi*.
- Bengisu Karaca, Nihal (15.07.2009). “Kamusal Alana da Bekleriz Ayşe Hanım...”. *Habertürk Gazetesi*.
- Bengisu Karaca, Nihal (29.08.2010). “Tel Tel Sayarım Zülfünü...”. *Habertürk Gazetesi*.

Bengisu Karaca, Nihal (08.10.2010). “Başörtüsünün Ekosistemdeki Yeri ve Önemi”. *Habertürk Gazetesi*.

Bengisu Karaca, Nihal (06.10.2010). “Başörtüsü Yasağı Bitti: Bir sonraki Emre Kadar!”. *Habertürk Gazetesi*.

Bengisu Karaca, Nihal (14.11.2010). “Eşitliğin Şanssızlığı”. *Habertürk Gazetesi*.

Bengisu Karaca, Nihal (06.02.2011). “Bir İnsanlık Testi: Defne Joy”. *Habertürk Gazetesi*.

Bengisu Karaca, Nihal (04.03.2011). “Başörtülü Kadınlar Neyi Bekliyor?”. *Habertürk Gazetesi*.

Bengisu Karaca, Nihal (30.03.2011). “Potansiyel Caniler İçin El Kitabı”. *Habertürk Gazetesi*.

Bengisu Karaca, Nihal (25.05.2011). “Statüko Bekçisi Dindar Kadınlar”. *Habertürk Gazetesi*.

Bengisu Karaca, Nihal (07.08.2011). “Kadına Şiddet, Aileyi Bitirecek”. *Habertürk Gazetesi*.

Bengisu Karaca, Nihal (09.09.2011). “Kadın Can Derdinde, Erkek Ontolojik Krizde...”. *Habertürk Gazetesi*.

Bengisu Karaca, Nihal (09.10.2011). “Ölüme Bakmak”. *Habertürk Gazetesi*.

Bengisu Karaca, Nihal (04.11.2011). “Anadolu Darwinizmi”. *Habertürk Gazetesi*.

Bengisu Karaca, Nihal (04.12.2011). “Ahmet Çakar’ın Ağzındaki Bakla”. *Habertürk Gazetesi*.

Bengisu Karaca, Nihal (15.05.2011). “Beyaz eşya, Beyaz Parti Laiklik Standartlarında Buluştu”. *Habertürk Gazetesi*.

Bengisu Karaca, Nihal (15.07.2011). “Yüksek Sanat, Gevrek Kahkaha, Kaliteli Aftershave...”. *Habertürk Gazetesi*.

Coşkun, M. (09.03.2007). “Darbenin Mağdurları”. *Vakit Gazetesi*. Erişim Tarihi: 01.07.2013 <http://www.haber5.com/siyaset/nazli-ilicak-vakite-konustu>

Ilıcak, Nazlı (16.01.2008). “Her Eş Övülür Mü?”. *Sabah Gazetesi*.

Ilıcak, Nazlı (16.01.2008). “Başörtüsü ve "Siyasal Simge"”. *Sabah Gazetesi*.

Ilıcak, Nazlı (17.01.2008). “CHP'nin Alamet-i Farikası”. *Sabah Gazetesi*.

Ilıcak, Nazlı (19.01.2008). “Ah Hoca, Vah Hoca”. *Sabah Gazetesi*.

Ilıcak, Nazlı (26.01.2008). “Sırası mıydı?”. *Sabah Gazetesi*.

Ilıcak, Nazlı (04.02.2008). “Koru'dan Baykal'a”. *Sabah Gazetesi*.

Ilıcak, Nazlı (06.02.2008). “Saçma Sorulara, Seçme Cevaplar”. *Sabah Gazetesi*.

Ilıcak, Nazlı (07.03.2008). “Atatürk ve Başörtüsü”. *Sabah Gazetesi*.

Ilıcak, Nazlı (01.06.2008). “Erkek ve Kadın”. *Sabah Gazetesi*.

Ilıcak, Nazlı (06.06.2008). “Otobüste Başörtülü”. *Sabah Gazetesi*.

Ilıcak, Nazlı (29.06.2008). “Şiddete Hayır”. *Sabah Gazetesi*.

Ilıcak, Nazlı (31.08.2008). “Evlilik Kolay Değil”. *Sabah Gazetesi*.

Ilıcak, Nazlı (14.09.2008). “Erkekler Her Zaman Haklı!”. *Sabah Gazetesi*.

Ilıcak, Nazlı (30.09.2008). “Boğaziçili Gençler”. *Sabah Gazetesi*.

Ilıcak, Nazlı (17.10.2008). “Sıkmabaş Değil, Başörtüsü”. *Sabah Gazetesi*.

Ilıcak, Nazlı (23.10.2008). “Anayasa Mahkemesi Kararı”. *Sabah Gazetesi*.

Ilıcak, Nazlı (17.01.2009). “Kızlarımız Okumuyor”. *Sabah Gazetesi*.

Ilıcak, Nazlı (06.02.2009). “Kadın ve Çarşafli Siyaset”. *Sabah Gazetesi*.

Ilıcak, Nazlı (23.02.2009). “Başörtülü Aday”. *Sabah Gazetesi*.

Ilıcak, Nazlı (29.03.2009). “Evliyseniz Katlanacaksınız!”. *Sabah Gazetesi*.

- Ilıcak, Nazlı (23.04.2009). “İki Farklı Kadın”. *Sabah Gazetesi*.
- Ilıcak, Nazlı (06.05.2009). “İki Kardeş”. *Sabah Gazetesi*.
- Ilıcak, Nazlı (20.05.2009). “Başörtüsünü Kaşıya Kaşıya!”. *Sabah Gazetesi*.
- Ilıcak, Nazlı (04.06.2009). “Ataerkiliz”. *Sabah Gazetesi*.
- Ilıcak, Nazlı (08.06.2009). “Bu Ne Hoşgörü!!!”. *Sabah Gazetesi*.
- Ilıcak, Nazlı (22.07.2009). “Satılık Kız!”. *Sabah Gazetesi*.
- Ilıcak, Nazlı (16.10.2009). “Medyada Kadın”. *Sabah Gazetesi*.
- Ilıcak, Nazlı (12.01.2010). “Kadına Bakış”. *Sabah Gazetesi*.
- Ilıcak, Nazlı (07.03.2010). “Kadınlar Değerli Varlıklardır”. *Sabah Gazetesi*.
- Ilıcak, Nazlı (09.05.2010). “İş Kadınından Anne Olur mu?”. *Sabah Gazetesi*.
- Ilıcak, Nazlı (14.05.2010). “Eşim Arkamda!!!”. *Sabah Gazetesi*.
- Ilıcak, Nazlı (05.10.2010). “Başörtüsü ve Türban”. *Sabah Gazetesi*.
- Ilıcak, Nazlı (29.11.2010). “Başörtülülerini Kurtarmayınız!”. *Sabah Gazetesi*.
- Ilıcak, Nazlı (07.12.2010). “Kadınlara Seçme Seçime Hakkı ve Başörtüsü”. *Sabah Gazetesi*.
- Ilıcak, Nazlı (15.03.2011). “Başörtülü Milletvekili”. *Sabah Gazetesi*.
- Ilıcak, Nazlı (25.04.2011). “Başörtülü Hanımlar...Biraz Gayret”. *Sabah Gazetesi*.
- Ilıcak, Nazlı (10.06.2011). “Her Alanda Eşit ve Güçlü Kadın”. *Sabah Gazetesi*.
- Ilıcak, Nazlı (17.10.2011). “Kadınların Çilesi”. *Sabah Gazetesi*.
- Ilıcak, Nazlı (26.07.2011). “Gene mi Başörtüsü?”. *Sabah Gazetesi*.
- Mengi, Ruhat (04.01.2008). “Yine Suçlunun Yanında!”. *Vatan Gazetesi*.
- Mengi, Ruhat (13.01.2008). “Emine Erdoğan’ın Konuşması”. *Vatan Gazetesi*.

Mengi, Ruhat (14.01.2008). “İyilikle Artar, Kötülükle Biter!”. *Vatan Gazetesi*.

Mengi, Ruhat (27.01.2008). “İlimli İlimli Değil, Dört Nala...”. *Vatan Gazetesi*.

Mengi, Ruhat (01.02.2008). “Çene Altı, Çarşafın Tarifi!”. *Vatan Gazetesi*.

Mengi, Ruhat (15.02.2008). “Tarihe Gececek Sadakat!”. *Vatan Gazetesi*.

Mengi, Ruhat (10.03.2008). “Erkek “Haberci”lerimiz!”. *Vatan Gazetesi*.

Mengi, Ruhat (29.03.2008). “Şiddetin böylesi ve “Bakan”lar!”. *Vatan Gazetesi*.

Mengi, Ruhat (16.11.2008). “Tecavüzcü Üzmez’i Eleştirenler Tehdit Alıyor”. *Vatan Gazetesi*.

Mengi, Ruhat (26.12.2008). “Kadınlara Önem Verme Yalanı”. *Vatan Gazetesi*.

Mengi, Ruhat (02.01.2009). “Bu da “Kadın Açılımı”, güldürmeyin lütfen!”. *Vatan Gazetesi*.

Mengi, Ruhat (26.01.2009). “Bu Cinayette “Katil” Kim?”. *Vatan Gazetesi*.

Mengi, Ruhat (02.03.2009). “Hiç mi İnsafınız Yok”. *Vatan Gazetesi*.

Mengi, Ruhat (08.03.2009). “Kadınlar Günü’nde Çocuk ve Genç Kızlara “Tacizci” Eğitimi!”. *Vatan Gazetesi*.

Mengi, Ruhat (31.08.2009). “Hiç İnsafınız Yok mu?”. *Vatan Gazetesi*.

Mengi, Ruhat (10.02.2010). “AKP’li Kadın Vekillerin Tek Sorunu”. *Vatan Gazetesi*.

Mengi, Ruhat (16.04.2010). “Her Yerde Şiddet! Demokrasi bu mu?”. *Vatan Gazetesi*.

Mengi, Ruhat (20.05.2010). “Müstehcenlik Timi!”. *Vatan Gazetesi*.

Mengi, Ruhat (30.08.2010). “Türban Kavgası İçin “Sözleşme”ye Bakın”. *Vatan Gazetesi*.

Mengi, Ruhat (06.10.2010). “Kadınsız Demokrasi!”. *Vatan Gazetesi*.

Mengi, Ruhat (16.10.2010). “Cumhuriyet Resepsiyonu”nda Türban... CHP’nin Sorunu mu?”. *Vatan Gazetesi*.

Mengi, Ruhat (24.10.2010). “Kadın Erkek Eşit Değil, Kadınlar Üstün!”. *Vatan Gazetesi*.

Mengi, Ruhat (16.06.2011). “Yargıtay Cinayeti Teşvik Ediyor!”. *Vatan Gazetesi*.

Mengi, Ruhat (01.08.2011). “Bu Kadın Gazeteciye Bir Şey Olursa...”. *Vatan Gazetesi*.

Mengi, Ruhat (08.10.2011). “Beni kurtarın!”. *Vatan Gazetesi*.

Mengi, Ruhat (09.10.2011). “Fotoğrafa Kızıyorsunuz Çözümünüz Nedir?”. *Vatan Gazetesi*.

Mengi, Ruhat (02.11.2011). “Yargıtay’ın ‘Tecavüzü Teşvik’ Kararı!”. *Vatan Gazetesi*.

Mengi, Ruhat (19.11.2011). “Kadını Dilimlesen de ‘İyi Hal’in Var!”. *Vatan Gazetesi*.

Mengi, Ruhat (13.12.2011). “Bütün Suç ‘Tecavüze Uğrayan Kadın Ve Çocuk’ta!”. *Vatan Gazetesi*.

Mengi, Ruhat (17.12.2011). “3 Çocuk Daha ‘Rızasıyla Tecavüz’ İstemiş!”. *Vatan Gazetesi*.

Temelkuran, Ece (22.10.2008). “Regl”. *Milliyet Gazetesi*.

Temelkuran, Ece (26.10.2008). “Erkekler Kadar Ciddiye Alsak Kendimizi”. *Milliyet Gazetesi*.

Temelkuran, Ece (13.04.2008). “Yönetmelikler, Sokaklar”. *Milliyet Gazetesi*.

Temelkuran, Ece (23.05.2008). “Yetersiz Silahlanmış Kadınlar”. *Milliyet Gazetesi*.

Temelkuran, Ece (08.06.2008). “Başörtülü Erkekler”. *Milliyet Gazetesi*.

Temelkuran, Ece (05.12.2008). “Başörtüsü Takacağım...”. *Milliyet Gazetesi*.

Temelkuran, Ece (26.12.2008). “Erkek Dayanışması”. *Milliyet Gazetesi*.

Temelkuran, Ece (28.02.2009). “Senin Annen Oynardı Yavrum”. *Milliyet Gazetesi*.

Temelkuran, Ece (14.06.2009). “AKP’li Kadınlara Selamla: Neredesiniz?!”. *Milliyet Gazetesi*.

Temelkuran, Ece (16.02.2011). “Erkekler Yenilince...”. *Habertürk Gazetesi*.

Temelkuran, Ece (02.03.2011). “Erkekler Yenilince...”. *Habertürk Gazetesi*.

Oral, Zeynep (20.01.2008). “Başı Açık Olmak Ahlaksızlık Derlerse Şaşmayın!”. *Cumhuriyet Gazetesi*.

Oral, Zeynep (03.02.2008). “Hey Millet: Türban Kadın Sorunudur!”. *Cumhuriyet Gazetesi*.

Oral, Zeynep (10.02.2008). “Daha İşin Başındayız...”. *Cumhuriyet Gazetesi*.

Oral, Zeynep (17.02.2008). “Örtünün Örttüikleri...”. *Cumhuriyet Gazetesi*.

Oral, Zeynep (02.03.2008). “Ayrımcılıktan Öte...”. *Cumhuriyet Gazetesi*.

Oral, Zeynep (14.03.2008). “Feminizm Ahlaksızlık Değildir!”. *Cumhuriyet Gazetesi*.

Oral, Zeynep (20.04.2008). “Ölüm O Kadar Yakınken...”. *Cumhuriyet Gazetesi*.

Oral, Zeynep (09.08.2008). “Kadını Türbana, Demokrasiyi Dona Dolamak...”. *Cumhuriyet Gazetesi*.

Oral, Zeynep (30.03.2008). “Kadınların emeği”. *Cumhuriyet Gazetesi*.

Oral, Zeynep (30.08.2008). “Bu Yargıtay Japonya’da mı Yaşıyor???”. *Cumhuriyet Gazetesi*.

Oral, Zeynep (05.09.2008). “Barış Ne Zaman?”. *Cumhuriyet Gazetesi*.

Oral, Zeynep (28.09.2008). “Erkeklerin Yönettiği Türkiye’de...”. *Cumhuriyet Gazetesi*.

Oral, Zeynep (30.11.2008). “Ben Takiye Yapamıyorum...”. *Cumhuriyet Gazetesi*.

Oral, Zeynep (05.12.2008). “Kadın Mal mı ki Kotası Olsun?”. *Cumhuriyet Gazetesi*.

Oral, Zeynep (22.03.2009). “Kadınlar Olmasa Sorun Kalmayacak!...”. *Cumhuriyet Gazetesi*.

Oral, Zeynep (11.06.2009). “AİHM’nin Kararı Neden Çok Önemli?”. *Cumhuriyet Gazetesi*.

Oral, Zeynep (08.02.1010). “Erkek Kavgasında Kadın”. *Cumhuriyet Gazetesi*.

Oral, Zeynep (07.03.2010). “Yürümek Yetmez, Koşmak Gerek!”. *Cumhuriyet Gazetesi*.

Oral, Zeynep (13.05.2010). “En Büyük Ahlaksızlık Kameranın Önünde Değil Arkasında!”. *Cumhuriyet Gazetesi*.

Oral, Zeynep (17.10.2010). “Utanç Verici Yerimiz...”. *Cumhuriyet Gazetesi*.

Oral, Zeynep (20.02.2011). “Uçkur ve "Kuyruk" Meselesi...”. *Cumhuriyet Gazetesi*.

Oral, Zeynep (25.02.2011). “Çocuklar ve Kadınlar... Hep Suçlu (!)”. *Cumhuriyet Gazetesi*.

Oral, Zeynep (04.03.2011). “Suçlu Hepimiziz !”. *Cumhuriyet Gazetesi*.

Oral, Zeynep (11.03.2011). “Kamer'in Çılgılığı: Kriz Masaları Oluşturulsun!”. *Cumhuriyet Gazetesi*.

Oral, Zeynep (17.03.2011). “Kadınlar Meclise... Ancak...”. *Cumhuriyet Gazetesi*.

Oral, Zeynep (21.07.2011). “Sizin Kanınız Ne Renk?...”. *Cumhuriyet Gazetesi*.

Oral, Zeynep (28.07.2011). “Gölgeler Büyürken...”. *Cumhuriyet Gazetesi*.

Oral, Zeynep (09.10.2011). “İmdaaaat!”. *Cumhuriyet Gazetesi*.

Oral, Zeynep (14.10.2011). “Kadın Meselesi Partiler Üstüdür”. *Cumhuriyet Gazetesi*.

Oral, Zeynep (30.10.2011). “Depremin Kadın Halleri...”. *Cumhuriyet Gazetesi*.

Gazete Haberleri

17 yıl önce ayrıldığı eşini 17 bıçak darbesiyle öldürdü. 82013, Ocak 30). *Zaman Gazetesi*.

Annesini boğazını keserek öldürdü. (2013, Ocak 14). *Zaman Gazetesi*.

Aşırı kıskanılmak, kadını aşağılanmış hissettiriyor. (2013, Ocak 03). *Zaman Gazetesi*.

Büyü bozulunca! (2013, Ocak 12). *Habertürk Gazetesi*.

Canına ‘tak’ deyince. (2013, Ocak 06). *Habertürk Gazetesi*.

Çılgına çeviren mesaj! (2013, Ocak 29). *Habertürk Gazetesi*.

Çocuk gelinlere dur diyorlar. (2013, Ocak 27). *Hürriyet Gazetesi*.

Doğumdan sonra yaktılar! (2013, Ocak 31). *Habertürk Gazetesi*.

Erzurum'da iğrenç olay. (2013, Ocak 02). *Habertürk Gazetesi*.

Eşi tarafından öldürülen kadının organları bağışlandı. (2013, Ocak 22). *Zaman Gazetesi*.

Eşimin zoruyla internette şov yaptım. (2013, Ocak 06). *Hürriyet Gazetesi*.

Eşten sokak ortasında 15 bıçak. (2013, Ocak 11). *Hürriyet Gazetesi*.

Evlilik ölüm getirdi. (2013, Ocak 23). *Habertürk Gazetesi*.

Fantezi kurbanı oldu. (2013, Ocak 15). *Habertürk Gazetesi*.

Genç kızların yüzde 41'i ne çalışıyor ne de okuyor. (2013, Ocak 11). *Hürriyet Gazetesi*.

Gerekçeler bitmiyor. (2013, Ocak 1). *Habertürk Gazetesi*.

İki metre karda 6 saat doğum sancısı çekti. (2013, Ocak 08). *Zaman Gazetesi*.

Kafede eski eşini öldüresiye dövdü. (2013, Ocak 03). *Hürriyet Gazetesi*.

Kalp krizi geçiren adamı, dövdüğü eşi hastaneye yetiştirdi. (2013, Ocak 25). *Zaman Gazetesi*.

‘Kamuda çalışma hakkı’ hangi bahara? (2013, Ocak 22). *Zaman Gazetesi*.

Kapıyı yine ölüm çaldı. (2013, Ocak 15). *Hürriyet Gazetesi*.

Kızını rehin aldı. (2013, Ocak 22). *Habertürk Gazetesi*.

Koca zoruyla yapıyormuş! (2013, Ocak 23). *Habertürk Gazetesi*.

Sevgilisini öldürüp intihar etti. (2013, Ocak 15). *Hürriyet Gazetesi*.

Sokak ortasında karısını 15 yerinden bıçaklayıp kaçtı. (2013, Ocak 12). *Zaman Gazetesi*.

Sokak ortasında vahşet! (2013, Ocak 13). *Habertürk Gazetesi*.

Tartıştığı eşini 11 yerinden bıçakladı. (2013, Ocak 23). *Hürriyet Gazetesi*.

Tecavüz görüntüsüyle şantaj. (2013, Ocak 23). *Habertürk Gazetesi*.

Yaşlı anneden oğluna dava! (2013, Ocak 29). *Habertürk Gazetesi*.

Elektronik Kaynaklar

Bağımsız İletişim Ağı (bianet) (2013). *Erkek Şiddeti Ocak 2013*. Erişim Tarihi: 07.03.2013 <http://bianet.org/bianet/insan-haklari/144143-erkek-siddeti-ocak-2013>

Ece Temelkuran Biyografisi. (t.y). Erişim Tarihi: 10.07.2013 http://tr.wikipedia.org/wiki/Ece_Temelkuran

Ece Temelkuran Hakkında. (t.y). Erişim Tarihi: 10.07.2013 <http://www.ecetemelkuran.com/hakkında>

Ece Temelkuran Kimdir, Hayatı, Eserleri. (t.y). Erişim Tarihi: 10.07.2013 <http://www.turkceciler.com/ece-temelkuran.html>

Habertürk'e İlginç Transfer. (16.02.2009). Erişim Tarihi: 10.07.2013, http://www.aktifhaber.com/news_detail.php?id=208064

Medya Takip Merkezi (MTM) (2011). *Medyada Kadının Yeri*. 08.03.2011 Basın Bülteni, Erişim Tarihi: 21.03.2013 <http://www.medyatakip.com.tr/Default.asp?P=0&K=0&K1=59>

Nazlı Ilıcak. (t.y). Erişim Tarihi: 01.07.2013 <http://nazli-ilicak-kimdir.cix1.net/>

Nazlı Ilıcak Kimdir? Biyografisi. (t.y). Erişim Tarihi: 01.07.2013 <http://www.biyografistan.com/2013/05/nazli-ilicak-kimdir-biyografisi.html>

Nihal Bengisu Karaca. (t.y). Erişim Tarihi: 10.07.2013 <http://www.biyografilm.com/nihal-bengisu-karaca/>

Nihal Bengisu Karaca Biyografisi. (t.y). Erişim Tarihi: 10.07.2013 <http://www.biyografi.info/kisi/nihal-bengisu-karaca>

O Güzel İnsanlar, Zeynep Oral. (t.y). Erişim Tarihi: 29.06.2013
<http://www.insanokur.org/?p=602>

Ruhat Mengi. (t.y). Erişim Tarihi: 05.07.2013 http://tr.wikipedia.org/wiki/Ruhat_Mengi

Ruhat Mengi Biyografisi. (t.y). Erişim Tarihi: 05.07.2013
<http://www.sondakika.com/ruhat-mengi/biyografisi/>

Ruhat Mengi'ye Nereden Teklif Geldi? (05.09.2009). Erişim Tarihi: 05.07.2013
<http://www.gazeteciler.com/roportaj/ruhat-mengiye-nereden-teklif-geldi-5701h.html>

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2011). *ADNKS Eğitim, Kültür ve Spor Veritabanı 2011 Sonuçları,* Erişim Tarihi: 23.09.2012
<http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul>

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2011). *Türkiye-İş gücüne katılım oranı-Kadın.* Erişim Tarihi: 11.03.2013
<http://www.tuik.gov.tr/Gosterge.do?id=3570&sayfa=giris&metod=IlgiliGosterge>

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2011). *2011 Yazılı Medya İstatistikleri.* Erişim Tarihi: 25.03.2013 <http://tuikapp.tuik.gov.tr/kulturmedyadagitimapp/medya.zul>

Zeynep Oral. (t.y). Erişim Tarihi: 29.06.2013 http://www.yasamoykusu.com/biyografi-2740-Zeynep_Oral

Zeynep Oral Biyografi. (t.y). Erişim Tarihi: 29.06.2013
<http://www.zeyneporal.com/zeyneporal/ozgecmis.htm>

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Merve DİLAVEROĞLU
Doğum Yeri ve Tarihi	Trabzon/ 03.12.1988
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller	
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	
İletişim	
E-Posta Adresi	m.trabzon@hotmail.com
Tarih	